

ANTON ÇEHOV

VİŞNE BAHÇESİ

Ataol Behramoğlu tarafından Rusça'dan çevrilmiştir.

Cumhuriyet

Cumhuriyetimizin 75. yılı coşkusuyla...

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüüne döndürebil-miş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve o-nun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarla şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir. 23 Haziran 1941.

i Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel

SUNUŞ

Cumhuriyet'le başlayan Türk Aydınlanma Devrimi'nde, dünya klasiklerinin Hasan Âli Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır.

Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir "Aydınlanma Kitaplığı" kazandırmak istedik.

Bu çerçevede, 1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan dünya klasiklerinin en önemlilerini yayınlıyoruz.

Cumhuriyet

MARTI

•

VİŞNE BAHÇESİ

OYUN YAZARI OLARAK ANTON ÇEHOV

"Her şey basit olmalıdır... Tümüyü basit... Teatral olmamaktır esas olan.."

A. Çehov

Biyografik Notlar: Anton Çehov 1860 yılında Rusya'nın bir taşra kenti olan Taganrog'da doğdu. Babası bakkaldı. Çocukluk ve ilk gençlik yılları taşra Rusyası'nın tekdüze, sıkıcı ortamında geçti. Sert mizaçlı fakat sanata düşkün bir adam olan babasının isteğiyle iki ağabeyisiyle birlikte pazar günleri kilise çocuk korosunda ilahiler söylemesi sanatla ilk tanışıklığı sayılabilir. Ortaöğrenim döneminde okul gazetesinde yazılan yayımlanıyordu. Babasız adını taşıyan bir de oyun yazdı bu sırada. Ailesi ekonomik nedenlerle Moskova'ya taşındıktan sonra da öğrenimini sürdürmek için daha bir süre tek başına Taganrog'da yaşadı, 1879 yılında liseyi bitirdi ve Moskova'ya ailesinin yanına giderek Moskova Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne yazıldı. Bir mağazada küçük bir iş bulan babasının kazancı ailenin geçimine yetmiyordu. Anton Çehov sırf ailesinin geçimine katkıda bulunabilmek amacıyla haftalık bir mizah dergisinde yayımlanan skeçler, kısa hikâyeler yazdı bu dönemde ve oldukça başarı kazandı. Ancak geleceğin büyük yazarının yazarlık işini bir meslek olarak ciddiye alması çok daha sonradır. Tıp Fakültesini bitirdikten sonra da hekimliği birincil meslek saymış, yazarlığını uzun süre ikincil bir iş olarak düşünmüştür.

Anton Çehov "vodvil" diye adlandırdığı birer perdelik

11

oyunlarıyla dörder perdelik oyunlarından ilk ikisi olan İva-novve Orman Cini 'ni 1887-1890 yılları arasında yazdı. Vodvilleri taşra tiyatrolarında büyük başarı kazandı ve genç yazara önemli gelir sağladı. Bir Moskova tiyatrosunda sahnelenen Ivanov da başarı kazandı. Ancak yine bir Moskova tiyatrosunda sahnelenen Orman Cini aynı başarıyı sağlayamadı. Bunun üzerine Çehov oyun yazmaya uzunca bir süre ara verdi. Ancak 1895 yılında Martı üzerinde çalışmaya koyuldu. Oyun 1896 yılında Petersburg'da sahnelendi, fakat ne yorumcu ve oyuncular, ne de seyirci tarafından anlaşılabildi. Bu ikinci başarısızlık üzerine umutsuzluğa kapılan Çehov, bir yurtdışı yolculuğuna çıktı. Ciğerlerinden rahatsızlığının ilk belirtileri de bu döneme rastlar. Rusya'ya 1898 yılında döndü. Moskova Sanat Tiyatrosu da bu sırada kurulmuştu. Tiyatronun kurucuları Nemiroviç-Dançenko ve Stanislavski de tıpkı Çehov gibi geleneksel dram sanatı anlayışına, yıldız oyunculuk sistemine karşı çıkıyorlar; tiyatrodaki doğallığı, içtenliği, toplu oyunculuk anlayışını savunuyorlardı. Martı 'nın Moskova Sanat Tiyatrosu'na sahnelenmesi ve kazandığı olağanüstü büyük başarı, Çehov'un oyun yazarlığında ve Rus tiyatrosunda bir dönüm noktası olmuştur.

Hastalığı ilerleyen yazar, Kırım'da (Yalta) bir yazlık satın alarak ömrünün geri kalan yıllarını burada geçirecektir. 1897 yılında yayımlanan toplu oyunları arasında Orman Ci-ni'nin yeni yazımı olan Vanya Dayı da bulunmaktaydı. Bu oyun 1899'da sahnelendi ve yine basarı kazandı. Ancak Mar-tı'nın olağanüstü başarısı gibi değildi bu. Gerçekte, Çehov'un yenilikçi oyun yazarlığının ve Moskova Sanat Tiyatrosu'yla gelen yeni tiyatro anlayışının geleneksel tiyatro kalıplarına koşullanmış seyirci tarafından anlaşılıp benimsenmesi kolay ol-

12

matmıştır. Vanya Dayı 'yi 1901 yılında yine ölçülü bir başarı kazanan Üç Kızkardeş'in sahnelenişi izledi. Çehov aynı yıl Moskova Sanat Tiyatrosu'nun ünlü aktristi Olga Knipper'le evlendi ve Vişne Bahçesi üzerinde çalışmaya koyuldu. Bu oyun üzerinde çalışması birkaç yıl sürdü. Moskova Sanat Tiyatrosu'nda ilk gösterimi Çehov'un doğum günü olan 17 Ocak 1904 tarihinde yapıldı. Gösteri olağanüstü büyük bir basarı kazandı. Anton Çehov, birkaç ay sonra 2 Temmuz 1904'te tedavi oknağı için gittiği Badenweiler'de (Almanya) öldü.

Oyunlarında Tip ve Tema Özellikleri: Çehov'un oyunla-rında konular, temalar ve tipler 1880-1900 yılları, yani geçiş dönemi Rusyası'nın toplumsal çalkantılar ortamıyla birlikte düşünülmelidir. Değerlerin, toplumsal ilişkilerin altüst olduğu, toplumsal katmanlar ve kuşaklar arasında uçurumların açıldığı bir dönemdir bu. Onun oyunlarında geçiş dönemi Rus toplumunun çeşitli toplumsal çevrelerinden ve çeşitli kuşaklardan tipler görürüz. Bunlar arasındaki uzlaşmaz çatışkılar, kapatılması olanaksız uzaklıkları izleriz. Dramatik kurgunun belkemiğini de bir öykü değil, bu çatışkılar ve uzlaşmazlıkların gerilimi oluşturur. Kişilerini toplumsal ortama, çevreye bağlı olarak göstermekle birlikte, yalnızca bir ilişki değildir bu. Nitekim İvanov 'da, İvanov'un genç idealist doktor Livov'a söylediği sözler Çehov'un bir yazar olarak insana yaklaşımını da yansıtmaktadır; "insan işte bu kadar kolay ve anlaşılır bir makine... Öylemi? Hayır doktor! insanların ilk bakışta, ya da bir i-ki belirtiye bakarak birbirleri üzerine yargı vermelerini sağlayacak kadar çok sayıda çark, vida ve supap yokhiçbirimizde..." Hemen hemen tüm oyunlarında yinelenen başlıca tipler, toplumsal çevrenin yok ettiği aydınlardır. İvanov, oyundaki bir tiradında şöyle der: "Daha bir yıl öncesine kadar sağlık-

13

h, güçlü, dinç, çalışkan ve ateşli bir adamdım... inançlarım vardı... Ama şimdi yorulduğum, inançlarım yok oldu..." Bir başka yerde de şunları söyler: "Ben şerefli bir adam mıyım, yoksa bir alçak mı? Sağlıklı bir adam mıyım, yoksa bir psikopat mı? Kimim ben, niçin yaşıyorum, amacım ne?..."

Yine İvanov'da., Çehov'un Rus taşra yaşamına, en değerli insanları yok eden, yozlaştıran bu toplumsal çevreye hemen hemen tüm oyunlarında yönelttiği ağır eleştiriyi, İvanov'un sevgilisi Şaşa'nın ağzından işitiriz: "Niçin, niçin böyle saçma sapan konuşuyorlar? Ah, can sıkıcı bütün bunlar, can sıkıcı... Baylar, sabrınıza gerçekten şaşıyorum! Böyle oturup durmaktan hiç mi sıkılmıyorsunuz? Can sıkıntısından neredeyse hava pelteleşti... Ömrünüzde bir kere, alay için, gücünüzü toplayın da, keskin, parlak bir şey söyleyin! Varsın küstahlık; hatta bayağılık olsun bu; ama eğlendirici, yeni bir şey gibi görünsün;

İvanov 'daki'idealist genç doktor Livov, Orman Cini 'nde doktor Hruşçov tipiyle yinelenir... Fakat aynı kişi Vanya Dayı 'da orta yaşlı,yorgun, bezgin doktor Astrov olarak çıkar karşımıza... Vanya Dayı 'nın İvanov'uise Voynitski'dir...- Dok-tor'Astrov şöyle der Voynitski'ye (Vanya Dayı'ya: "Tümbü bölgede aklı başında, aydın, dürüst iki kişi vardı sadece- Sen ve ben. Fakat on yıl içinde günlük yaşamın tekdüzeliği, bu iğrenç hayat, içine çekip yuttu bizi, çürümüş buharlarıyla kanımızı zehirledi..." Bu çevre eleştirisi Astrov'un Sonya'ya söylediklerinde daha da belirgin ve açıktır: "...bizim bu taşralı, Rus, yerli yaşamımıza dayanamıyorum; tüm benliğimle nefret ediyorum ondan..." Ve daha sonra bu eleştiri, toplumun öteki katmanlarına doğru genişler. Yine Astrov'un sözleriyle: "Köylüler çok tekdüze, gelişmemişler, pislik içinde

14

yüzüyorlar. Aydınlarla da iyi geçinmek çok güç. Yoruyorlar insanı. Bütün o sevimli tanıdıklarımız çok sığ düşünüyorlar. Duyguları çok yüzeysel, burunlarından ötesini gördükleri yok; tek sözcükle aptal hepsi. Kafa yetenekleri biraz daha gelişmiş olanlarsa düpedüz isterikler, iç gözlem ve abes beyin etkinlikleriyle çürümüşler..."

Martı 'daki Dorn ve Sorin Vanya Dayı 'nın Astrov ve Voynitski'sinin daha ileri yaşları gibidir... Sorin'in "yaşamadım ben" sözü, tüm bu yitık aydınlara ortak çılgıdır. Üç Kızkardeş 'in Andrey'i taşranın yok ettiği aydın tipinin bir başka çeşitlemesidir. Aynı oyunun ayyaş doktoru Çebutikin ise Livov, Hruşçov, Astrov ve Dorn'un varacağı sondur...

Çehov'un taşra çiftliklerinde (yurtluklarda) geçen öteki oyunlarından farklı olarak Üç Kızkardeş 'in ortamı küçük bir taşra kentidir. Yaşanan-hayatın, toplumsal çevrenin, boğucu taşranın eleştirisi bu oyunda

doruktadır.Oyundaki yitik ay» dınlardanAndrey şöyle der: "Moskova'da bir restoranın muazzam büyüklükteki salonunda oturursun; kimse tanımaz se- • ni ve sen kimseyi tanımazsın, ama yine de yabancı hissetmezsin kendini. Burada ise herkesi tanırısın, herkes seni tanır; yi-' -ne de yabancıdır, yabancı... Yabancı ve yalnız..." Bu taşra ortamında, bilginin, öğrenilen şeylerin de bir anlamı yoktur. Üç Kızkardeş 'te İrina'nın, bildiği yabancı dili, italyanca'yı unutmaya başladığını fark ettiğinde kapıldığı panik, Çehov'un oyunlarında acıma duygusu ve ironinin bir arada olduğu en etkileyici sahnelerden biridir... Bir Rus taşra kentinde italyanca "pencere" ya da "tavan" sözcüğünü öğrenmiş olmanın anlamsızlığı, boşu boşuna geçip giden hayatın simgesi gibidir...

Çehov'un oyunlarında taşra boğuntusuyla birlikte işle-

15

nen başlıca temalardan biri de gelecek umududur. Orman Cini 'nde Hruşçov ve Vanya Dayı 'da onun daha işlenmiş, geliştirilmiş bir kimlikle yinelenmesi olan Astrov, umutların insanlığın geleceğine, gelecek kuşaklara bağlamış aydınlardır. Bir orman yetiştirirken, kendi elleriyle diktikleri bir fidanlığın yanından geçerken, "geleceğin biraz da kendi ellerinde olduğunun" bilincini taşırlar. Fakat Çehov'un oyunları içinde gelecekte, gelecek umudundan en çok söz edileni de yine Üç Kızkardeş 'tir. Andrey şöyle der bir yerde: 'Yaşadığımız şu hayat iğrenç, ama buna karşılık geleceği düşündüğümde içim öyle rahatlıyor, her şey öyle kolay, öyle engin görünüyor ki: Uzakta bir ışık parlıyor sanki ve özgürlüğü gö-' rüyorum. Kendimin ve çocuklarımanın başı boşluktan, kvas içmekten, lahanalı kaz yemekten, öğle sonrası uykusundan, aşağılık asalaklıktan nasıl kurtulacağımızı görüyorum..." Oyundaki yitik aydınlardan bir başkası, Verşinin şöyle der: "Belki de şimdiki hayatımız, böylesine, uzlaştığımız bu hayat, gün gelecek, tuhaf, biçimsiz, budalaca, kirli ve hatta günahkâr bir hayat olarak görünecek bize..." Yine Verşinin, bir başka yerde şunları söyler: ' 'Nasıl anlatmalı size? Bana öyle geliyor ki dünyada her şey azar azar değişmek zorundadır ve bizim gözlerimizin önünde değişmektedir de. iki yüz, üç yüz, çok çok bin yıl sonra, -iş sürede değil- yeni, mutlu bir yaşam gelecek. Bizler bu yaşama katılamayacağız kuşkusuz. Fakat daha şimdiden onun için yaşamakta, çalışmakta, peki haydi, acı çekmekte, yaratmaktayız onu... Ve varlığımızın anlamı ve hatta mutluluğumuz sadece bundadır..."

Üç Kızkardeş 'in etkileyici bitiş sahnesinde, Moskova'ya gitme umudunun artık bütün bütüne yok olduğu anlaşıldığında, Olga, kızkardeşlerini (Maşa ve İrina'yı) kucaklayarak

16

şöyle der: "Oh Tanrım! Zaman geçecek, sonsuzca geçip gideceğiz bizler de; unutacaklar bizi, yüzlerimizi unutacaklar, seslerimizi, kaç kişi olduğumuzu; fakat acılarımız bizden sonra yaşayanlar için sevince dönüşecek, mutluluk ve esenlik gelecek dünyaya ve iyi sözlerle anacaklar bizi, şimdi yaşamakta olanları kutsayacaklar..." Aynı sahnede İrina şunları söyler: "Gün gelecek, bütün bunların, bu acıların nedenini öğrenecek herkes, hiçbir şey gizli kalmayacak, fakat yaşamak gerek şimdi... çalışmak gerek, sadece çalışmak..."

Böylece Çehov' un oyunlarındaki bir başka ana temaya; "çalışmak", "özveri" "sabır" temalarına gelmiş oluyoruz... Henüz bir ortaokul öğrencisiyken, kardeşlerinden birine yazdığı mektupta Anton Çehov, "adaleti, inceliği, insanlar arasında saygı ve sevecenliği, vicdan hesaplaşmasını ve iç tutarlılığı" ve bunların yanı sıra da çalışkanlık ve özveriyi ne kadar önemsediyini anlatmıştı... Oyun yazarı olarak kahramanlarına karşı ne kadar yansız olmaya çalışırsa çalışsın, onun yine de en çok sevecenlikle yaklaştığı tipler, bu erdemlerin savunucularıdır. Üç Kızkardeş 'in bitiş sahnesinde İrina'nın söyledikleri, Vanya Dayı 'nın yine bitiş sahnesinde Sonya'nın söylediklerinin hemen hemen aynısıdır... Bu sahnede Sonya'nın "...sabredeceğiz, yaşayacağız, çalışacağız..." sözleri acılara katlanmanın anlatımı olduğu kadar, geleceğe dönük bir umut çılgılığıdır da... Yine Üç Kızkardeş 'in bir başka sahnesinde İrina şöyle diyor doktor

Çebutikin'e: "Bu sabah uyandım, kalktım, yüzümü yıkadım ve ansızın öyle geldi ki bana, bu dünyada her şeyin anlamı açık benim için! Ve nasıl yaşamam gerektiğini biliyorum. ...İnsan kim olursa olsun, e-mek harcamalı, ter dökmelidir; ve yaşamın anlamı, amacı, mutluluğu ve coşkusu sadece bundadır..." Yine İrina bir baş-

ka yerde şunları söylüyor: 'Çalışmak gerekir, çalışmak. Emeğin ne olduğunu bilmediğimiz için mutsuzuz böyle, yaşam böylesine karanlık görünüyor bize. Bizler çalışmayı hor gören insanlardan doğduk." Martı'nın sonlarına doğru Nina'nın söyledikleri de bu doğrultudadır: "Asıl olan şan değil, parıltı değil, benim hayal ettiğim şeyler değil, sabretme becerisidir... Haçını taşımayı becer ve inan..." Bu sözlerde bir dindarlık eğilimi de sezilmektedir. Üç Kızkardeş 'te Verşinin bir kez daha vurguluyor bu kavramları: "Bizler için mutluluğun olmadığını, olamayacağını size kanıtlamayı ne kadar isterdim... Biz sadece çalışmak, çalışmak zorundayız... Mutluluk ise bizden çok sonra gelecek olan çocuklarımızın kismetidir." Olumlu özellikler taşıyan bu genç tiplerine (Ivanov 'da Şaşa; Vanya Dayı 'da Sonya; Üç Kızkardeş 'te İrina; Vişne Bah-çesi'nde Varya ve Anya...) karşı, bir kuşak öncenin aristokrat kökenli kadınları tembel ve uyumsuzdurlar. Mutsuzdurlar ve bunun nedeninden de habersizdirler. Tek başlarına var olamazlar. Hep bir erkeğe dayanma gereksinimi duymaktadırlar ve yaşanan mutsuzluk içinde sürüp gidecektir. Ivanov 'da An-na Petrovna, Martı'da İrina Arkadina, Vanya Dayı'da Yelena Andreyevna, Vişne Bahçesi'nde Lubov Andreyevna, hep bu güzel, alımlı ama mutsuz, dayanıksız, tek başlarına var olamayan aristokrat kökenli kadın tipleridir... Onların yanı sıra, toplumsal tabanları kaymış, aristokratlar, (Ivanov'da Şabyels-ki, Martı 'da Sorin, Vişne Bahçesi 'nde Gayev); taşra feodalizminin gülünç gogoliyen tipleri (Ivanov'da Lebedev, Z. Saviş-na, Vanya Dayı'daTelyegin, Vişne Bahçesi'ndeSimeonovPiş-çik); ezik, gülünç bürokratlar (Martı 'da Medvedenko, Üç Kızkardeş 'te Kuligin, Vişne Bahçesi 'nde Yepihodov); eski ve yeni kuşaktan uşaklar, hizmetkârlar (Vanya Dayı 'da Marina,

18

Vişne Bahçesi 'nde Yaşa, Dunyaşa, Firs vb...) Çehov'un oyunlarının zengin toplumsal ve psikolojik örgüsü içinde yerlerini alırlar... Vişne Bahçesi 'nde eski köle, yeni zengin Lopahin'in söyledikleri, yitık aydınlarla birlikte bütün bu toplumsal çevreleri ve insanları da kapsıyor sayılabilir:" Şu Rusya' da ne için var oldukları belirsiz ne kadar çok insan olduğunu bilir misin?" ve yine Vişne Bahçesi'nin o etkileyici sahnesindeki "Yoldan Geçen" tüm bu yıpranmış, yozlaşmış, çökmüş insanlara ve toplumsal ilişkilere karşı yükselmekte olan müthiş bir tehdidin simgesi gibidir...

Oyunlarında Yapı ve Biçim Özellikleri: Çehov daha İva-nov 'u yazdığı sırada, 'hayatı ve insanları ayaklıklar takmışken gördükleri gibi değil, oldukları gibi göstermek" gerektiğini düşünüyordu. Bir oyun öyle ' yazılmalı ki, insanlar gelsinler gitsinler, yemek yesinler, havadan sudan konuşsunlar, kâğıt oynasınlar. Yaşam nasılsa öyle olmalıdır; karmaşık ve aynı zamanda basit... Fakat bütün bu olaylar sırasında da mutlulukları yaratılmakta ya da hayatları paramparça olmaktadır..." Yazarın bu sözleri, onun oyunlarındaki yapı ve biçim özelliklerini kavramada da en iyi anahtar niteliğindedir. Ivanov melodram, öğeleri taşıyordu henüz. Orman Cini eleştirmenlerce "ilginç olmayan bir yaşam parçasını sahneye getirmekle" eleştirilmişti. Fakat her iki oyunda da Çehov'un kendi tanımlamasıyla, geleneksel dramın "kahraman"ları yoktur. Martı'yi "dramatik sanatın tüm kurallarına karşı" yazdığını söylüyordu. Vanya Dayı ise Çehov'un yenilikçi oyun yazarlığının katıksız bir ürünü, bir başyapıttır. Vanya Dayı 'dan başlayarak olgunluk dönemi oyunlarında dramatik durumlardan özenle kaçınmıştır. Nitekim Voynitski'nin cinayet işleme girişimi birden komediye dönüşür, intihar tasa-nsı da ciddi olmaktan uzaktır. Üç Kızkardeş 'te İrina'nın bil-

19

diği yabancı dili unuttuğunu fark ettiğinde gösterdiği tepki hüüzün verici olduğu kadar gülünç ve ironiktir de... Vişne Bahçesi 'nde Firs'in kapalı evde unutulmuşu yine acı olduğu kadar gülünç ve ironiktir. Buna karşılık Vişne Bahçesi 'nin son sahnesinde Gayev ve Lubov Andreyevna'nın artık bir daha

dönmeyecekleri evlerinde yalnız kaldıkları kısa an, insanca bir duygululuğun varabileceği en yüksek noktadır... Gülünçlük ve hüznün, humor ve sıkıntı, umut ve düş kırıklığı, duygu ve ironi, tıpkı yaşamda olduğu gibi yan yana ve bazen aynı cümlelerin içinde birlikte... Yaşam üstüne en çarpıcı gözlem ve en duygulu sözlerle en kaba, basit söz ve imalar bir aradadır bu oyunlarda... Klişe olaylar ve durumlardan bilinçli olarak uzak durulmuştur. Her şey çok olağandır. Günlük yaşamın ayrıntıları, sıradan bir söz, bir olay, kaybolan ve sonra bulunan bir çift galoş, rüzgârlarda çarpan bir pencere, can alıcı önemde şeyler konuşulmaktayken tavukların yemlenmesi vb... öykünün akışıyla işlevsel ilgisi olmayan bu olgular birden olay örgüsüne girerir... Ama gerçeklik duygusunu güçlendiren de, görünüşte işlevsel olmayan bu küçük olgular, ayrıntılardır... Bunlar oyunlara yaşamsal bir canlılık, olağanlık, hayatın atan nabzını, ritmini kazandırmışlardır... Çehov'un oyunları sahnelenirken bu incelikler gözetilmeli, gülünçlük ve duygululuğun, hüznün verici ve ironik olanın, abartısız, ölçülü dengesi kurulabilmelidir. Kişiler değil, kişiler arasındaki ilişkilerin anlamı, entrika değil yaşanan vurgulanabilmeli-dir. Ve Çehov'un, Marti'nin oyuncularına söylediği gibi, "Her şey basit olmalıdır... tümüyle basit... teatral olmamaktır esas olan..."

Ataol Behramoğlu Aralık 1982

20

MARTI

(Oyun, 4 perde)

21

KİŞİLER

İRİNA NIKOLAYEVNA ARKADİNA (Kocasının soyadıyla REPLEVA) Aktrist.

KONSTANTİN GAVRİLOVIÇ TREPLEV Oğlu, bir genç.

PYOTR NIKOLAYEVIÇ SORİN, İrina Nikolayevna'nın ağabeyi.

NİNA MİHAYLOVNA ZAREÇNAYA, Zengin bir çiftlik sahibinin genç kızı.

İLİYA AFANASYEVİÇ ŞAMRAYEV , Emekli üsteğmen, Sorin çiftliğinin kâhyası.

POLİNA ANDREYEVNA, İlya Afanasyeviç'in karısı.

MAŞA, Şamrayevlerin genç kızları.

BORİS ALEKSEYEVİÇ TRİGORİN, Yazar.

YEVGENİ SERGEYEVİÇ DORN, Doktor.

SEMYON SEMYONOVİÇ MEDVEDENKO, Öğretmen.

YAKOV işçi.

AŞÇI

HİZMETÇİ KIZ

Olay, Sorin çiftliğinde geçer. Üçüncü ve dördüncü perdeler arasında iki yıllık bir zaman vardır.

23

BİRİNCİ PERDE

Sorin 'in çiftliğinde bahçenin bir bölümü, iki yanı ağaçlı geniş bir yol gerideki göle doğru uzanır. Bir amatör tiyatro gösterisi için yapıldığı belli derme çatma bir sahne gölün görünmesine engel olmaktadır. Sahnenin sağında, solunda fundalıklar. Bir kaç iskemle ve küçük masa.

Güneş az önce batmıştır. Amatör tiyatro gösterisi için hazırlanmış sahnenin inik perdesinin arkasında Yakov ve öteki işçiler çalışmakta, çekiç ve öksürük sesleri işitilmektedir. Parkta bir gezintiden dönen Maşa ile Medvedenko soldan gelirler.

MEDVEDENKO - Neden hep karalar giyersiniz siz?

MAŞA -Hayatımın yasını tutuyorum. Mutsuzum.

MEDVEDENKO - Neden ama? (Düşünceli.) Aklım ermiyor. Sağlığınız yerinde. Babanız zengin değil ama, durumu hiç de kötü sayılmaz. Bir de beni düşünün. Ayda topu topu yirmi üç ruble geçiyor elime, emeklilik kesintisi de caba, ama yine de yas tuttuğum yok.

(Oturlurlar.)

MAŞA - Para... Ne önemi var paranın! İnsan yoksulken de mutlu olabilir.

MEDVEDENKO - Evet, teoride öyle... Ama işin pratiğinde nasıl oluyor bakın: Ben, annem, iki kız, bir de erkek kardeşim topu topu yirmi üç rubleyle geçinmek zorundayız. İnsan dediğin yiyip içer, öyle değil mi? Sonra çay, şeker? Tütün? Çık bakalım işin içinden, çıkabilirsen...

MAŞA (iç sahneye bakarak.) - Gösterinin başlamasına az kaldı.

25

MEDVEDENKO - Evet. Zareçnaya oynayacak. Oyunun yazarı ise konstantin Gavriloviç. Birbirine âşıklar ve bugün gönülleri tek ve aynı sanatsal görüntüyü yaratmak arzusunda kaynaşacak. Bizim gönüllerimizde ise ortak dokunma noktaları yok. Oysa seviyorum sizi Maşa. Hasretimden evde duramıyorum. Her gün altı verst yaya olarak buraya geliyor, aynı yolu yine yaya olarak gerisin geri dönüyorum da, soğuk bir umursamazlıktan başka bir şey göremiyorum sizde. Evet, anlıyorum tabii. Züğürdün tekiyim, elime bakan koca bir aile var... Kendi karnını doyurmaktan aciz birinin ardından niye gitmeli ki...

MAŞA - Saçma. (Enfiye çeker.) Aşkınız duygulandırıyor beni ama, karşılık veremiyorum, hepsi bu. (Tabakayı uzatır.) Buyurmaz mısınız?

MEDVEDENKO - istemem.

(Sessizlik.)

MAŞA - Ne boğucu hava. Bu gece sanırım fırtına patlar. Siz ya felsefe yapıyor ya da yoksulluktan dem

vuruyorsunuz. Size göre yoksulluktan daha büyük mutsuzluk olamaz. Ama bence paçavralar içinde dolanıp da bir dilim ekmeğe muhtaç olmaktan çok daha beter şeyler vardır... Fakat, sizin anlayacağınız bir şey değil bu...

(Sağdan Sorin ve Treplev girerler.)

SORİN - (Bastonuna dayanarak.) Şu köy hayatı bir türlü sinmedi içime oğlum. Alışamayacağım buralara, belli bir şey bu. Dün saat onda kafayı vurup yattığımda, ya da bu sabah dokuzda kalktığımda hep aynı duygu vardı içimde: Sanki çok uzun süren bir uyku yüzünden beynim kafa tasıma yapışmış da falan filan... (Güler.) Öğle yeme-

26

ğinden sonra da elimde olmaksızın yatıp uyudum yine, a-ma kafamın içi kazan gibi, vesselam...

TREPLEV - Doğru. Kentte oturmalısın sen dayı. (Maşa ile Medvedenko 'yu görerek.) Hey, ne işiniz var burada sizin? Başladığı zaman çağırırlar. Ama şimdi gidin lütfen.

SORIN - (Maşa 'ya.) Marya ilyiniçna, ne olur babanıza söyleyin de çözdürsün şu köpeği. Uluyup duruyor. Kızkardeşim dün de gözünü kırpmadı sabaha kadar.

MAŞA - Babamla kendiniz konuşursunuz. Benim işim değil. Beni mazur görün lütfen. (Medvedenko 'ya.) Gidelim!

MEDVEDENKO - (Treplev'e.) Başladığı zaman haberimiz olacak, değil mi?

(Maşa ve Medvedenko çıkarlar.)

SORIN - Demek, it bütün gece uluyacak yine... Şu köyde hiçbir zaman gönlümce yaşayamadım gitti. Bir ay izin alıp geldiğim olurdu, hani dinlenirim filan diye. Ama buradaki saçmalıklarla canımdan bezer, daha ilk günden kaçıp gitmek istedim. (Güler.) Her zaman zevk duyardım buradan ayrılırken... Gel gör ki, emekli oldum, gidecek yerim yok, vesselam... ister istemez, buradayım...

YAKOV - (Treplev 'e.) Biz göle yıkanmaya gidiyoruz Konstantin Gavrilîç.

TREPLEV - Olur. Ama on dakika sonra yerinizde olun. (Saatine bakar.) Neredeyse başlıyoruz.

YAKOV - Başüstüne. (Çıkar.)

TREPLEV - (iç sahneye göz atarak.) - işte sana en âlâsından tiyatro! Perde, birinci kulis, sonra ikincisi, son-

27

ra da açık alan. Dekor yok. Doğrudan doğruya gölü ve ufku görüyoruz. Perde tam tamına sekiz buçukta, ay doğarken açılacak.

SORİN - Harika.

TREPLEV - Tabii Zareçnaya gecikirse tüm etki yok olur. Gelmesi de gerek artık. Babasıyla üvey annesi baskı altında tutuyorlar kızı, evden çıkması hapishaneden kaçmak kadar güç. (Dayısının boyunbağını

düzeltilir.) Tıraş olman gerekmez miydi, saçın sakalın birbirine karışmış...

SORİN- (Sakalım tarayarak.) Hayatımın trajedisidir bu. Gençliğimde de böyleydi dış görünüşüm, sanki zil zurna sar-hoşmuşum gibi filan. Kadınlar hiçbir zaman sevmедiler beni. (Oturur.) Kızkardeşimin keyfi neden bozuk bu gün?

TREPLEV - Neden mi? Canı sıkılıyor. (Sorin 'in yanına oturur.) Kıskanıyor. Oyunda kendisi değil de Zareçnaya oynayacak diye, bana da, gösteriye de, oyunuma da karşı. Tek satırım bilmeden, nefret ediyor oyunumdan. SORİN - (Güler.) Yok canım, nereden çıkarıyorsun... TREPLEV - Şu küçüçük sahnede kendisi değil de Zareçnaya basan kazanacak diye cam şimdiden sıkılmaya başladı bile. (Saatine bakar.) Psikolojik bir garabet örneğidir annem. Yeteneğinden hiç kuşku yok, akıllı bir kadındır: Kitap okurken gözyaşı dökebilir, Nekrasov'un tüm şiirlerini bir çırpıda ezbere okuyuverir sana, biri hasta oldu mu melek gibi titrer üstüne, ama bir başka aktristi övmeye gör yanında! Dünyayı başına yıkar alimallah! Sadece onu övmek, onun hakkında yazmak, "La dame aux camelias " ya da "Hayatın Tütsüleri" oyunlarındaki olağanüstü oyununa hayran kalmak zorundasındır. Tabii, burada, köyde bu afyondan yoksun kaldığı için canı sıkılıyor, öfkeleniyor, he-

28

pimiz düşman görünüyoruz gözüne, kabahatliyiz. Sonra boş inançları vardır; yan yana üç mumun yakılmasından, on üç sayısından korkar. Üstelik de cimridir. Odesa'da, bankada yetmiş bin rublesi olduğunu pekâlâ biliyorum. Ama ödünç para iste de göreyim, ağlayıp sızlanmaya başlar.

SORİN - Annemin oyunundan hoşlanmadığını takmışsın aklına, huysuzlamp duruyorsun. Telaşa gerek yok, annen tapıyor sana.

TREPLEV - (Bir çiçeğin yapraklarını kopararak.) Seviyor, sevmiyor, seviyor, sevmiyor, seviyor, sevmiyor... (Güler.) Gördün mü, annem sevmiyor beni. Bunda şaşacak bir şey de yok! Yaşamak istiyor o, âşık olunmak, açık, parlak renkli bluzlar giymek istiyor... Bense yirmi beş yaşına bastım, ona artık genç olmadığım anımsatıyorumböylece. Ben olmadığımda otuz iki yaşındadır, benim yanımdaysa kırk üçünde... işte bunun için nefret ediyor benden. Bundan başka tiyatrodan hazzetmediğimi de biliyor. O seviyor tiyatroyu, tiyatro yoluyla insanlığa, kutsal sanata hizmet ettiğini sanıyor. Ama bence bugünün tiyatrosu tutuculuktan, boş ve geri şeylerin savunuculuğundan başka bir şey değil. Perde kalkıp da o üç duvarlı odada, sahnenin yapay ışığında, o büyük yeteneklerin, kutsal sanatın yüce kişilerinin, insanların nasıl yiyip içtiğini, seviştiğini, yürüdüğünü, nasıl ceket giydiğini bize betimlediklerini gördüğümde; bayağı tablolar ve tümcelerle, ancak mankafaların işine yarayacak o küçük, basit ahlaki şırınga etmeye çalıştıklarım izlediğimde; binlerce değişik görüntü arkasında hep aynı bayağı şeyi ısıtıp ısıtıp sunduklarında; kabalığı ve bayağılığıyla üstüne bir karabasan gibi çöken Eyfel kulesinden Maupas-sant'ın kaçması gibi, kaçıp gidiyorum ben de.

29

SORİN - Tiyatrosuz yapamayız. TREPLEV - Yeni biçimlere gereksinim var. Yeni biçimler bulunamıyorsa eğer, hiçbir şey olmasın daha iyi. (Saatine bakar.) Annemi seviyorum, hem de çok. Fakat anlamsız bir yaşam sürdürüyor, adı ayyuka çıktı şu yazarla birlikte, gün geçmiyor ki gazetelerin dedikodu sayfalarında ondan söz edilmesin. Bu da bıktırdı beni. Bazen de sıradan bir ölümünün bencilliğini duyuyorum içimde; annemin ünlü bir aktrist olmasına üzülüyorum, herhangi bir kadın olsaydı daha mutlu olurum gibi geliyor bana. Kimi zaman ünlü kişilerle tepeleme dolu olurdu evimiz; aktörler, aktristler, yazarlar... Aralarında hiçbir değeri bulunmayan bir ben olurum sadece, sırf onun oğlu olduğum için varlığına katlanılan... Dayı, insanı bundan daha çok ezen, bundan daha aptalca bir durum olabilir mi?.. Kimim ben? Neyim? Üniversitenin üçüncü sınıfından, hani derler ya, elde olmayan nedenlerle ayrılmak

zorunda kalmış, yeteneksiz, meteliksiz, nüfus kâğıdına göre de Kiev doğumlu, aşağı orta tabakadan biri... Gerçekten de, ünlü bir aktördü, ama Kiev'in aşağı orta tabakasındandı babam... Böyle işte... Annemin konuk salonunda tüm bu sanatçılar, yazarlar, yüce gönüllü ilgilerini bana yönelttiklerinde, bakışlarıyla hiçliğimi ölçüyorlarmış gibi gelir, düşüncelerini okur, alçalmışlığımın acısı altında ezilirdim.

SORÎN - Hazır sözü açılmışken, şu yazar nasıl bir adam Alla'sen? Anlamak güç. Susuyor hep.

TREPLEV - Akıllı, sade, biraz da melankolik biri. Efendi ve ölçülü. Kırkında bile değil daha, ama şimdiden ünlü ve gırtlığna kadar doymuş hayata... Yazdıklarına ge-

30

linçe... bilmem., nasıl söylemeli? Hoş ve ilginç... fakat Tolstoy ya da Zola'dan sonra Trigorin okumak istemiyor insan. SORÎN - Kim ne derse desin, yazarları severim doğrusu. Bir zamanlar iki şeyi tutkuyla istemiştin: Evlenmek ve yazar olmak. Fakat ne biri oldu, ne öteki... Ya, küçük bir yazar olmak bile fena olmasa gerek vesselam.

TREPLEV - (Kulak kabartarak.) Ayak sesleri duyuyorum... (Dayısını kucaklar.) Onsuz yaşayamam... Adımlarının sesi bile ne kadar güzel... Çılgınca mutluyum. (Sahneye girmekte olan Nina Zareçnaya 'ya doğru hızlayır.) Büyüleyici peri, düşlerimin sevgilisi...

NİNA - (Heyecanlı.) Geç kalmadım ya... Ha, geç kalmadım değil mi?..

TREPLEV - (Ellerini öperek.) Hayır, hayır, hayır... NİNA - Gün boyunca tedirginlik içinde kıvrandım durdum, ne korkunçtu tanrım! Babam bırakmayacak diye ödümkopuyordu... Bereket versin bir yere gittiler üvey annemle. Gök kızarıyor, ay doğdu doğacak, atı deli gibi sürdüm... (Güler.) Öyle sevinçliyim ki şimdi. (Sorin'in elini

kuvvetle sıkar.)

SORÎN - Gözler... ağlamaktan kızarmışlar belli ki...

Yok yok! İyi bir şey değil bu.

NİNA - Öyle.. Nasıl soluk soluğayım baksanıza. Yarım saat sonra da döneceğim, acele etmem gerek. Yok, yok ne olur bırakın da gideyim... Babam burada olduğumu bilmiyor.

TREPLEV - Hemen başlamalısınız zaten. Gidip herkese haber vereyim.

SORÎN - Bu işi ben yaparım, olur biter. Hemen gidiyorum. (Sağdan çıkarken bir şarkı mırıldanır.) "İki asker

31

Fransa'ya dönerken..." (Durup çevresine bakınır.) Bir keresinde yine böyle şarkı söylüyordum da bir savcı yardımcısı arkadaş "Sesiniz pek gür ekselans!" demişti. Sonra biraz düşünüp eklemişti: "Ama çirkin." (Gülerek çıkar.)

NİNA - Babamla karısı buraya gelmeme izin vermiyorlar. Burada bohem hayatı yaşıyorlarmış... Aktrist olmamdan korkuyorlar... Benim gönlünlse, tıpkı bir martı gibi, buraya, bu göle doğru akıyor... Yüreğim sizinle dopdolu... (Çevreye bakınır.)

TREPLEV - Yalnızız.

NİNA - orada biri var gibi...

TREPLEV - Yok kimse.

(Öpüşürler.)

NİNA - Ne ağacı bu?

TREPLEV - Karaağaç.

NİNA - Neden kapkara öyle?

TREPLEV - Akşam oldu, her şey kararıyor. Yalvarırım erken gitmeyin.

NİNA - Olanaksız.

TREPLEV - Peki, ben size gelsem, Nina? Tüm gece boyunca, sabaha kadar, bahçede durup pencerenize bakmak için...

NİNA - Olmaz, bekçi görür. Köpek de alışkın değil size, havlar.

TREPLEV - Seviyorum sizi.

NİNA-Şşş...

TREPLEV - (Ayak sesleri duyarak). Kim var orada? Siz misiniz Yakov?

YAKOV - (Sahne gerisinden.) İyi bildiniz efendim.

32

TREPLEV - Yerlerinizi alın. Tam zamanıdır. Ay doğuyor.

NİNA - Gerçekten de.

TREPLEV - İspirto hazır mı? Kükürt de tamam, değil mi? Kızıl gözler görüldüğünde kükürt kokusu yayılacak. (Nina 'ya.) Sahneye geçebilirsiniz, her şey tamam. Heyecanlı mısınız?

NİNA - Çok... Anneniz neyse, ondan çekinmiyorum, ama Trigorin de burada... Korkunç bir şey onun karşısında oynamak, utanıyorum da... Ünlü bir yazar... Genç mi?

TREPLEV - Evet.

NİNA - Olağanüstü güzellikte hikâyeleri var!

TREPLEV - (Soğuk.) Bilmem, okumadım.

NİNA - Sizin oyununuzda oynamak güç bir şey. Canlı kişiler yok.

TREPLEV - Canlı kişiler! Hayatı olduğu ya da olması gerektiği gibi değil, hayalimizde canlandırdığımız gibi betimlemek gerekir.

NİNA - Çok az hareket var oyununuzda, sadece okuma. Oysa bir oyunda bence mutlaka aşk olmalı... (Birlikte sahne arkasına giderler.)

(Polina Andreyevna ve Dorn girerler.)

POLİNA ANDREYEVNA - Hava nemleniyor. Gidip lastik çizmelerinizi giyin.

DORN - Ben yanıyorum.

POLİNA ANDREYEVNA - Hiç korumuyorsunuz kendinizi. İnatçılık ediyorsunuz. Bir doktor olarak nemli havanın size ne kadar zararlı olduğunu pekâlâ bilirsiniz de, amacınız bana acı çektirmek. Dün akşam da mahsustan oturdunuz terasta...

33

DORN (Birşarkı mırıldanır.) - 'söz etme, gençliğimi mahvettiğinden...'

POLİNA ANDREYEVNA - İrinaNikolayevna ile öyle tatlı sohbet ediyordunuz ki havanın soğuduğunu fark etmediniz bile... Doğru söyleyin, hoşlanıyorsunuz ondan, değil mi?

DORN - Yaşım elli beş.

POLİNA ANDREYEVNA - Boş lakırdı, erkekler için yaşlılık değildir ki bu. Kendinizi çok güzel korumuşsunuz, hâlâ hoşuna gidiyorsunuz kadınların.

DORN - Peki ne istiyorsunuz?

POLİNA ANDREYEVNA -Bir aktrist gördünüz mü hepiniz yerlere kapanmaya hazırsınız. Hepiniz!

DORN (Bir şarkı mırıldanır.) - "İşte yeniden karşında senin..." Toplumda sanatçılara hayranlık duyuluyor, onlara, sözgelimi tüccarlara olduğundan daha başka türlü davranılıyorsa, eşyanın doğasına uygun bir şeydir bu. Bir çeşit idealizmdir.

POLİNA ANDREYEVNA - Kadınlar her zaman âşık oldular size, kucağınıza attılar kendilerini. Bu da mı idealizm?

DORN (Omuzlarını silkerek.) - Ne var bunda? Kadınlarla gerçekten de çok iyi olmuştur ilişkilerim. Bende her şeyden önce becerikli bir hekimi sevdiler. On, on beş yıl kadar önce bütün bu il çevresinde, anımsayacaksınız, doğru dürüst tek doğum hekimi bendim. Sonra, her zaman dürüst olmuşumdur insan ilişkilerinde.

POLİNA ANDREYEVNA (Dorn 'un elini tutarak.) -Canım benim!

DORN - Yavaş. Gelen var.

(Sorin, kolunda Arkadina, yanlarında Trigorin, Şam-rayev, Medvedenko ve Maşa girerler.)

ŞAMRAYEV - Onu 1873 'te Poltava panayırı sırasındaki oyununda görecektiniz, ne harika kadındı! Şimdi bile heyecanlanıyorum düşünürken! Harika bir oyuncuydu! Ya komik Çadin, Pavel Semyoniç Çadin, onun nerede olduğunu biliyor musunuz? Rasplyuyev rolünde onun gibisi yoktu. Sadovski'den bile üstündü, inanın hanımefendi. Kendisi acaba nerede şimdi?

ARKADİNA - Durmadan birtakım Nuh nebiden kalma şeyleri sorup duruyorsunuz. Nereden bileyim canım! (Oturur.)

ŞAMRAYEV (içini çekerek.) - Paşka, Çadin! Ben öyle oyuncuyu nereden bulayım şimdi! Tiyatro çok şey yitirdi, îrina Nikolayevna! Eskiden güçlü meşe ağaçları vardı, şimdi karşımıza çıkanlar ise bildiğimiz kütük.

DORN - Büyük yıldızların azaldığı doğru, ama buna karşılık ortalama oyuncunun düzeyi çok yükseldi.

ŞAMRAYEV - Sizinle uzlaşmama olanak yok. Bununla birlikte zevk sorunudur, tartışılmaz. De gustibus aut bene, aut nihil.

(Treplev sahne arkasından bakar.)

ARKADİNA - Sevgili oğlum, ne zaman başlıyor?

TREPLEV - Az sonra. Biraz sabretmenizi diliyorum.

ARKADİNA (Hamlet 'ten okur.) - "Öyleyse neden kötülüğe teslim ettin kendini, aşkı cinayetin uçurumunda aradım?"

(Sahne gerisinden boru sesi gelir.)

TREPLEV - Bayanlar, baylar, başlıyoruz! Lütfen dikkat! (Sessizlik.) Başlıyorum. (Bir değnekle yere vurur ve

34

35

yüksek sesle konuşur.) Sizler, ey geceleyin bu gölün üzerinde uçuşan eski zaman gölgeleri, saygıdeğer hayaller, uyutun bizleri, uyutun ki iki yüz bin yıl sonra olacakları görelim! . SORİN - İki yüz bin yıl sonra hiçbir şey olmayacak.

TREPLEV - Öyleyse bırakalım da bu hiçbir şeyi göstereyim bize.

ARKADİNA - Bırakalım. Biz uyuyoruz.

(Perde kalkar. Göl gözler önüne serilir. Ufukta ay ve ışıklarının suda yansımaları. Nina Zareçnaya tepeden tırnağa ak giysiler içinde, büyücek bir kaya üzerinde oturmaktadır.)

NİNA - İnsanlar, aslanlar, kartallar ve keklikler, boynuzlu geyikler, kazlar, örümcekler, derin suların suskun balıkları, deniz yıldızları ve gözle görülmesi olanaksız varlıklar; tek sözcükle, tüm canlılar, yaşamlarının kederli çemberini tamamlayıp söndüler... Artık binlerce yüzyıldır yeryüzü tek bir canlı varlık taşıyor üzerinde ve bu zavallı ay boşu boşuna yakıyor fenerini. Çayırarda çığırarak uyanan turna kuşları yok artık ve ıhlamur korularında mayıs böceklerinin vızıltıları işitilmiyor. Soğuk, soğuk, soğuk...

Boşluk, boşluk, boşluk... Dehşet, dehşet, dehşet... (Sessizlik.) Tüm canlı yaratıkların vücutları toza dönüştü ve sonsuz madde onları taş, suya, buluta çevirdi ve hepsinin ruhları tek bir ruhta birleşti. Evrensel dünya ruhunda... O benim, ben... Büyük iskender'in ruhu da, Sezar'ınki de, Shakespeare'inki de, Napoleon'unki de ve sülüklerin en değersizinin ruhu da bendedir, insanların bilinçleri ve hayvanların içgüdüleri birleşip kaynaştılar bende ve ben her

36

şeyi, her şeyi, her şeyi anımsıyor, tüm hayatları yeniden yaşıyorum kendimde...

(Bataklık gazlarının alevleri görünür.) ARKADİNA (Yavaş sesle.) - Dekadanca bir şey bu. TREPLEV (Yalvarırcasına, sitemle.) - Anne! NİNA - Yalnızım, yapayalnız. Bir şey söylemek için yüzyılda bir açarım ağzımı ve sesim bu boşlukta kederle çınlar ve hiç kimselere ulaşmaz... Sizler de, ey solgun alevler, işitmiyorsunuz beni... Sabah öncesinde çamurlu bataklıktan yükselirsiniz siz ve tan vaktine kadar sürtüp durur- • sunuz, düşüncesizce, iradesizce, hiçbir yaşam kıpırtısı taşımaksızın... Sonsuz maddenin babası şeytan, bir yaşam kıpırtısı doğar korkusuyla, taşlarda ve sulara olduğu gibi her an sizlerin atomlarını da değiştirir ve durmaksızın değişirsiniz. Evrende sürekli ve değişmez olarak bir tek ruh kalır sadece. (Sessizlik.) Bomboş, derin bir kuyuya atılmış bir tutsak gibi, neredeyim, beni ne bekliyor, bilmiyorum. Fakat bir tek şey var bildiğim, çok iyi bildiğim: Maddi güçlerin yaratıcısı şeytanla amansız, acımasız kavgada, zafer mutlaka benim olacak ve sonuçta da madde ile ruh eşsiz bir uyumda birleşip kaynaşacak, bu ise dünyasal iradenin egemenliği olacaktır. Fakat uzun, yavaş, binlerce yıllık bir sürecin sonrasında hem ay, hem parlak Sirius, hem yeryüzü toza dönüştükten sonra gerçekleşecek bu... Ama o zamana kadar dehşet, dehşet... (Sessizlik. Göl üzerinde . iki kırl ışık görünür.) İşte, amansız düşmanım şeytan yaklaşıyor... korkunç, kırl gözlerini görüyorum onun...

ARKADİNA - Kükürt koktu. Bu da oyunun gereği

mi?

TREPLEV - Evet.

37

ARKADİNA (Güler.) - Anladım, efekt...

TREPLEV - Anne!

NİNA - İnsansız canı sıkılıyor onun...

POLİNA ANDREYEVNA (Dom 'a.) - Şapkanızı çıkardınız. Giyin, yoksa üşütürsünüz.

ARKADİNA - Doktor, sonsuz maddenin babası şeytana hürmetten çıkardı şapkasını.

TREPLEV (Öfkeyle bağırır.) - Oyun bitti! Yeter! Perde!

ARKADİNA - Kızacak ne var canım?

TREPLEV - Yeter! Perde! İndirin perdeyi! (Tepinir.) Perde! (Perde iner.) Kabahat bende. Oyun yazmanın, sahneye çıkmanın çok az sayıda seçkin kişiye vergi olduğunu gözden kaçırdım. Tekelinizi bozdum! Bana... ben... (Bir şeyler daha söylemek isterse de, elini sallar, soldan çıkar.)

ARKADİNA - Nesi var bunun?

SORİN - Kalbini kırdın.

ARKADİNA - Başta, bunun bir şaka olduğunu söyleyen kendisiydi, ben de şaka gibi aldım işi.

SORİN - Ama ne olursa olsun...

ARKADİNA - Şimdi anlaşılıyor ki büyük bir sanat eseri yazmış! Bakın şu işe! Demek bütün bu düzenlemeler, kükürt kokutmalar, şaka için değil de sanatsal bir gösteri içinmiş... bize nasıl oyun yazılacağını ve nasıl oynanacağını öğretmek istemiş. Ama bir yerden sonra can sıkıcı bütün bunlar. Bana karşı, bu sürekli olarak tedirgin edici tavırları, iğneli sözleri, bilmem, ama kimin olsa canım sıkar!

SORİN - Seni memnun etmek istedi...

ARKADİNA - Öyle mi? Peki, sıradan bir oyun seçmeyip de bizi bu dekadanca sayıklamayı dinlemek zorun-

38

da bırakmasına ne demeli? Şaka için olduktan sonra sayıklama dinlemeye de hazırım. Ama öyle değil bu. Yeni biçimler, sanatta yeni bir dönem iddiaları var burada. Asım-daysa, yeni biçim filan laf, huyu kötü, hepsi bu.

TRİGORİN - Herkes isteğine ve becerisine göre yazmakta özgürdür.

ARKADİNA - Varsın yazsın istediğini ve becerebil-diğini, beni rahat bıraksın da...

DORN - Jüpiter, öfkелendin!

ARKADİNA - Jüpiter değilim ben, kadını. (Bir sigara y akar.) Öfkelenmiş de değilim, sadece genç bir insan böyle can sıkıcı şeylerle neden vakit öldürür diye üzülüyorum. Kalbini kırmak istememişim.

MEDVEDENKO - Ruhun maddeden ayrılabilceği konusunda bir dayanağımız yok. Çünkü belki de ruhun kendisi maddi atomların bir toplamıdır. (Trigorin 'e, heyecanla.) Bakın, şu bizim öğretmenlerin hayatı üstüne bir oyun yazıp sahnede oynamak çok ilginç olurdu! Güç bir hayat bu, çok güç!

ARKADİNA - Diyecek yok... Ama oyunları da, atomları da bir yana bırakalım şimdi. Ne güzel bir akşam! Bir yerlerde şarkı söyleniyor, işitiyor musunuz? (Kulak kabartır.) Ne kadar hoş!

POLİNA ANDREYEVNA - Öbür kıyıda söylüyorlar.

(Sessizlik.)

ARKADİNA (Trigorin 'e.) - Yanıma otursamza. On on beş yıl kadar önce bu gölün üstünde her gece müzik ve şarkı sesleri çınılardı. Şu gördüğünüz kıyıda altı malikâne vardır. Anımsıyorum da şimdi, o kahkahaları, cümbüşleri, ateş etmeleri, o bitmez tükenmez aşk ilişkilerini... O za-

39

manlar bütün bu çevrelerin jeunepremier 'i, taptığı kişi, işte şu gördüğünüz (Dorn 'u gösterir.) doktor

Yevgeni Ser-geiç'di. Şimdi de başını döndürebilir kadınların, ama o zamanlar karşı durulmaz bir çekiciliği vardı. Biliyor musunuz, rahat değil içim. Niye kırdım zavallı çocuğu sanki? (Seslenir.) Kostya! Oğlum! Kostya! . MAŞA - Gidip arayayım onu.

ARKADİNA - Lütfen cancağızım.

MAŞA (Bağrarak soldan çıkar.) -Konstantin Gavri-loviç! Konstantin Gavriloviç neredesiniz! Konstantin Gav-riloviç!

NİNA (iç sahneden çıkarak.) - Anlaşılan devam etmeyecek, çıkabilirim. Selamlar! (Arkadina ve Polina Andre-yevna ile öpüşürler.)

SORİN - Tebrikler! Tebrikler!

ARKADİNA - Bravo! Bravo! Zevkle izledik, insanın böyle bir güzellik, böyle harika bir sesle köyde oturması günahtır vallahi. Yetenek var sizde. Bakın, mutlaka sahneye çıkmalısınız siz!

NİNA - Ah,benimhayalimdirbu! (içini çeker.) Fakat bu hayal hiçbir zaman gerçekleşmeyecek.

ARKADİNA- Kim bilir? Size Trigorin' i takdim edeyim. Boris Alekseyeviç.

NİNA - Ne kadar sevindim... (Utangaç, şaşkın.) Sizi hep okurum...

ARKADİNA (Nina 'yi yanına oturttarak.) - Sıkılmayın cancağızım. Ünlüdür, ama burnu büyük değildir. Bakın, görüyor musunuz, o da sıkılıyor...

DORN - Şu perde kalkabilir artık değil mi, insanın içi kararıyor.

40

ŞAMRAYEV (Bağırır.) - Yakov, şu perdeyi kaldırırver aslanım! (Perde açılır.)

NİNA (Trigorin 'e.) - Tuhaf bir oyun, öyle değil mi?

TRİGORİN - Balık tutmaya bayılırım. Akşam üstü oturup da olta mantarının su üstünde kımıldanışını seyretmekten daha büyük bir keyif yoktur benim için.

NİNA - Ama ben bir kez yaratma zevkini tatmış olan kimse için başka bir zevk olamayacağım sanıyorum.

ARKADİNA (Güler.) - Aman böyle şeyler söylemeyin, iltifat edildiğinde neye uğradığımı şaşırıyor çünkü.

ŞAMRAYEV - Anımsıyorum da şimdi, bir gün Moskova'da, Opera'dayız... Ünlü bas Silva, en alt perdeden bir do sesi çıkardı sahnede. Balkondaki izleyiciler arasında, şu rastlantıya bakın, bizim kilise korosundan bir bas oturuyor. Seninki ansızın, şaşkınlığımızı tasavvur edin, bir perde daha aşağıdan "Bravo Silva!" diye gürlemez mi... Bakın şöyle: (Altperdeden bir basla.) "Bravo Silva!.." Tiyatro dondu, kaldıydı..

(Sessizlik.)

DORN - Şeytan geçti.

NÎNA - Gitmeliyim ben. Hoşça kalın.

ARKADİNA - Nereye? Böyle erkenden? Yo, bırakmayız sizi.

NÎNA - Babam bekliyor.

ARKADİNA - Bu da nasıl bir adam böyle canım!.. (Öpüşürler.)

NÎNA - Buradan gitmenin benim için ne kadar güç olduğunu bilseniz...

ARKADİNA - Bari birisi eşlik etseydi size yavrucuğum.

41

NINA (Ürkmüş.) - Yo, yo, olmaz! SORÎN (Yalvarırcasına.) - Kalın, ne olur! NÎNA - Olanaksız, Piyotr Nikolayeviç. SORÎN - Bir saatliğine, ne var ki bunda... NÎNA (Bir an düşünür, ağlamaklı.) - Olanaksız! (So-rin 'le el sıkışır ve hızla çıkıp gider.)

ARKADİNA - Talihsiz kız. Söylediklerine göre rahmetli annesi servetinin tümünü, son kuruşuna kadar kocasına bırakmış. Adam da vasiyetnamesinde varını yoğunu ikinci karısına bıraktığı için, kızcağzın hiçbir şeyi yok. Olacak iş değil doğrusu.

ŞAMRAYEV - Evet, hakkını teslim etmek gerekirse babacığı eşi az bulunur bir hayvandır.

SORIN (Üşümüş ellerini oluşturarak.) - Biz de gidelim artık dostlar, hava nemlendi. Bacaklarım sızlıyor.

ARKADİNA - Zaten bacakların tahtadan sanki, güçlkle sürüklüyor sun! Ne yapalım, gidelim bari zavallı ih-tiyarcık... (Koluna girer.)

ŞAMRAYEV (Karısına kolunu vererek.) - Madam... SORÎN - Köpek havlıyor yine... (Şamrayev'e.) İlya Afanasyeviç, çok rica ederim çözdürün şu hayvanı.

ŞAMRAYEV - Olamaz Pyotr Nikolayeviç, ambara-hırsız girmesinden korkarım, içerde darı var. (Yanı sırayü-rüyen Medvedenko 'ya.) Tam anlattığım gibi, bir perde daha aşağıdan, "Bravo Silva"... Hem de opera şarkıcısı değil de, sıradan bir kilise türkücüsü yapıyor bunu.

MEDVEDENKO - Bir kilise türkücüsünün maaşı ne kadardır? (Dorn 'dan başka herkes çıkar.)

DORN (Yalnız). - Ya hiçbir şey anlamıyorum bu işten, ya da aklımı kaçırdım, ama bu oyun hoşuma gitti be-

42

nim... Söylemek istediği bir şeyler var... Bu kız yalnızlıktan söz ederken, sonra şeytanın kızıl gözleri görüldüğünde heyecandan ellerimin titrediğini hissettim... Taze, naif bir şeyler vardı... Hah, geliyor galiba. Ona oyunuyla ilgili birçok güzel şey söylemek geliyor içimden...

TREPLEV (Girer.) - Kimse kalmamış.

DORN - Ben varım.

TREPLEV - Maşonka dört dönüyor parkta, beni arıyor. Çekilmez yaratık!

DORN - Konstantin Gavriloviç, çok sevdim oyununuzu. Biraz tuhaf bir şey, sonra sonunu da izleyemedik, a-ma yine de güçlü bir etki uyandırdı bende. Yetenekli bir insansınız siz, bırakmayın bu işin ardını.

(Treplev kuvvetle sıkar Dorn 'un elini ve tutkuyla kucaklar.)

DORN - Ne kadar sinirlisiniz böyle! Gözlerden yaşlar fışkırdı fışkıracak... Bakın, ne diyeceğim: Konunuzu soyut düşünceler oluşturuyor. Öyle de olması gerekir. Çünkü bir sanat yapıtı mutlaka büyük bir düşünceyi dile getirmelidir. Ancak ciddi olan şey güzel olabilir. Ne kadar solgunsunuz?

TREPLEV - Demek yazmayı sürdürmeliyim sizce?

DORN - Evet... Fakat sadece önemli ve kalıcı olanı betimleyin. Biliyor musunuz, oldukça renkli bir ömür sürdürdüm ben. Hayatımdan hoşnuttum. Fakat sanatçıların yaratıcılık anında duydukları o ruh yücelmesini duymuş olsaydım, öyle geliyor ki bana, maddi olan her şeyi küçümserdim ve ruhum kanatlanmışçasma yükselirdi.

TREPLEV - Özür dilerim, Zareçnaya nerede?

DORN - Bir şey daha söylemek istiyorum bakın: Bir

43

yapıt, açık, kesin, belirli bir düşünceyi içermelidir. Belirli bir amaç olmadan yola çıkarsanız, ya yolunuzu şaşırırsınız, ya da yeteneğiniz yok eder, sizi.

TREPLEV (Sabırsız.) - Zareçnaya nerede?

DORN - Evine döndü.

TREPLEV (Ümitsiz.) - Ne yapmalı şimdi? Görmeliyim onu... Mutlaka görmeliyim.. Gidiyorum oraya... (Maşa girer.)

DORN (Trepler 'e.) - Biraz sakın olun dostum. TREPLEV - Ne olursa olsun gideceğim oraya. Gitmeliyim.

MAŞA - Konstantin Gavriloviç, anneniz sizi bekliyor evde. Çok merak ediyor.

TREPLEV - Arabaya binip gittiğimi söyleyin ona. Ve rica ediyorum hepinizden, beni rahat bırakın! Bırakın diyorum! Bırakın peşimi!

DORN - Fakat, fakat olmaz ki böyle yavrucuğum... iyi değil bu...

TREPLEV (Gözleri yaş içinde.) - Hoşça kalın doktor. Teşekkür ederim size... (Çıkar.)

DORN (içini çeker.) - Ah, gençlik, gençlik!

MAŞA - Söyleyecek başka bir şey bulamadılar mı, gençlik, gençlik derler... (Enfiye çeker.)

DORN (Maşa 'nın elinden tabakayı çekip alarak fundalıklara fırlatır.) - iğrenç bir şey bul (Sessizlik.)
Müzik sesi geliyor evden. Gidelim hadi.

MAŞA - Durun.

DORN - Ne var?

MAŞA - Size söylemek istediğim bir şey var yine... Öyle konuşma isteğiyle dolu ki içim...
(Heyecanlanmıştır.) Babamı sevmiyorum... ama yüreğimde size karşı sevgi

44

var... Nedense tüm benliğimle bana yakın olduğunuzu hissediyorum. .. Bana yardım edin, yardım edin,
yoksa bir aptallık yapacak, hayatımla oynayıp berbat edeceğim onu... Daha fazla dayanamayacağım artık.

DORN - Nedir, ne yardımı?

MAŞA - Acı çekiyorum. Hiç kimse, hiç kimse farkında değil çektiğim ıstapların! (Başını Dorn 'un
göğsüne koyar, yavaş sesle.) - Konstantin'i seviyorum.

DORN - Hepiniz nasıl da çılgına dönmüşsünüz! Nasıl da! Ve ne kadar çok aşk var böyle.. Ey büyüleyici
göl... sensin nedeni bunların... (Sevecen.) Fakat ne yapabilirim ben çocuğum? Ne gelir elimden? Ne?

PERDE

45

İKİNCİ PERDE

Bir kriket alanı ve çiçek tarhları. Sağda, arka planda, büyük terasıyla ev; solda, güneşin parlak ışınları
altında göl görünmektedir. Öğle vakti. Sıcak. Alanın bir köşesinde, yaşlı bir ıhlamur ağacının gölgesinde
Arka-dina, Dorn ve Maşa bir bankta oturmaktadırlar. Dorn 'un dizlerinde açık bir kitap vardır.

ARKADINA (Maşa 'ya.) - Gelin, kalkıp yanyana duralım. (Kalkıp yanyana dururlar.) Ha, şöyle... Şimdi,
siz yirmi iki yaşındasınız değil mi, bense hemen hemen iki katı... Yevgeni Sergeyiç, hangimiz daha genç
görünüyoruz.

DORN - Elbette siz.

ARKADINA - Gördünüz mü cancağızım... Neden a-ma? Ben çalışıyorum, hayatı duyarak yaşıyorum,
her an hareketteyim, siz ise yerinizden kılmıyorsunuz, yaşamıyorsunuz... Sonra, bir de kuralım vardır
benim: İleriye bakmamak. .. Ne yaşlılığı, ne de ölümü getiririm aklıma... Her şey olacağına varır.

MAŞA - Benim içimdeyse, sanki çok, çok eskiden doğmuşum gibi bir duygu var... Hayatımı, bitmez
tükenmez kuyruğu olan bir elbise gibi sürüklüyorum sırtımda... Çoğu kez de hiçbir yaşama isteği olmuyor
içimde. (Oturur.) Tabii, saçma bütün bunlar. Silkinip canlanmam gerek.

DORN (Bir şarkıyı usuldan mırıldanır.) - "Anlatın ona, çiçeklerim..."

ARKADINA - Sonra, bir ingiliz gibi de titizimdir. Ya, cancağızım, derler ya hani, kendimi bir an bile koyvermem.

46

Saçım başım, giyim kuşamım her zaman comme il fa-ut 'dur... Hiç değilse şu parka çıkarken üstüme bir bluzu gi-yiniversem, saç tuvaletimle de uğraşmasam, kıyamet mi kopar? Yo, hiçbir zaman bu izni vermem kendime! işte böyle genç kalışımı, pasaklı ve rüküş olmayışımı, bazıları gibi kendimi salıvermeyişime borçluyum... (Elleri kalçalarında dolanır.) Bakın, piliç gibiyim! On beş yaşında bir kız rolüne bile çıkarım!

DORN - Pekâlâ, ben devam edeyim. (Kitabı alır.) Ta-hılcı ile farelerde kalmıştık...

ARKADINA - Evet, farelerde... Okuyun. (Oturur.) Ya da, verin ben okuyayım. Benim sıram. (Kitabı alır, kaldıkları yeri aranır bakışlarıyla.) Fareler... Fareler... Hah, burası. (Okur.) "Ve hiç kuşku yok ki, sosyeteden insanlar için romancıları şımartmak ve onları kendi çevrelerine yaklaştırmak, tahılçının tahıl ambarında fare beslemesi kadar tehlikeli bir şeydir. Ama yine de sevilip aranır romancılar. Bu nedenle, bir kadın, ele geçirmek amacıyla bir yazarın gözüne kestirdi mi, iltifatlarla, bin bir türlü güzel söz ve yaranmalarla kuşatır onu..." Hım, Fransızlarda bu böyledir belki, ama bizimle ilgisi yok. Bizde hesap kitap yoktur bu işte. Bizde kadın, yazarı elde etmeden öne zilzurna âşık olur ona, bilmez misiniz? Uzağa gitmeye ne hacet, Trigo-rin'le beni alın yeter...

(Sorin bastonuna dayanarak, yanı sıra Nina gelirler. Arkalarından da Medvedenko tekerlekli bir iskemleyi iterek getirir.)

SORTN (Çocuklarla konuşurkenki sevecen ses tonuyla.) - Haa, demek öyle? Demek sevinçliyiz bugün? Keyfimiz yerinde demek?... (Kızkardeşine.) Bugün keyfimiz ye-

47

rinde! Baba ile üvey anne üç günlüğüne Tvere'ye gittiler ve biz tam üç gün özgürüz!

NINA (Arkadina 'nın yanına oturur ve kucaklar onu.)-Öyle mutluyum ki! Tümüyle size aitim şimdi.

SORİN (Tekerlekli iskemlesine oturarak.) - Pek de güzel bugün.

ARKADİNA - Hem de şık, çekici... Tatlım benim akıllım!

(Nina 'yi öper.) aman, çok övmeyelim, nazar değer. Boris Alekseyeviç nerede?

NİNA - Göl kıyısında balık avlıyor.

ARKADİNA - Nasıl da sıkılmaz bu işten! (Okumayı sürdürmeye hazırlanır.)

NİNA - Ne okuyorsunuz?

ARKADİNA - Maupassant 'ın " Su Üstünde "si cancağızım. (Birkaç satırı içinden okur.) Eh, bundan ötesi ne ilginç, ne de gerçek. (Kitabı kapar.) İçim rahat değil. Söyleyin Allah aşkına, nedir bu oğlumun hali? Camı sıkkın, yüzü gülmüyor. Göl kıyısında dolanıp duruyor, görüştüğümüz bile yok.

MAŞA - Dertli. (Nina 'ya, çekingen.) Ne olur, oyunundan bir şeyler okusanıza...

NİNA (Omuz silkerek.) - İstiyor musunuz gerçekten? Hiç ilginç bir yanı yok ki!

MAŞA (Heyecanını gizlemeye çalışarak.) - Kendisi okuduğunda gözleri alevleniyor, yüzü bembeyaz kesiliyor. Sesi öyle güzel, öyle kederli oluyor ki! Hareketleri tıpkı bir şairinki gibi.

(Sorin 'in horultusu iştilir.)

DORN - İyi geceler!

48

ARKADİNA - Petruşa!

SORİN- Ha?

ARKADİNA - Uyuyor musun?

SORİN - Yooo!

(Sessizlik.)

ARKADİNA - Tedavin için gerekeni yapmıyorsun, doğru bir şey değil bu ağabey.

SORİN - Ben istiyorum tedavi olmayı, ama doktor istemiyor.

DORN - Altmış yaşında tedavi!

SORİN - İnsan altmışında da yaşamak ister.

DORN (Bezgin.) - Ya? Öyleyse valeryen damlası alın.

ARKADİNA - Bence kaplıcaya gitmeli.

DORN - Eh... Gidebilir... Gitmeye de bilir...

ARKADİNA - Gel de anla.

DORN - Anlamayacak bir şey yok. Çok açık.

(Sessizlik.)

MEDVEDENKO - Pyotr Nikolayeviç'in sigarayı bırakması gerekir.

SORİN - Saçma.

DORN - Hayır, saçma değil. İçki ve tütün kişiliğini yok ediyor insanın. Bir sigara ya da bir kadeh votkadan sonra artık Pyotr Nikolayeviç değilsiniz; Pyotr Nikolayeviç, artı birileri dahasımsız. Kendi "ben"iniz bulanıyor ve artık üçüncü bir kişi gibi algılamaya başlıyorsunuz kendinizi... SORİN (Güler.) -

Sizin için yargılaması kolay. Keyifli bir ömür sürdünüz çünkü. Ya ben? 28 yıl Adalet Bakan-lığı'nda çalıştım, ama dünya yüzü görmedim, hayatın tadını çıkaramadım. Böyle bir insanın yaşamak isteyişinde şaşacak bir şey olmasa gerek, vesselam. Doymuşsunuz siz,

49

dünya umurumuzda değil, bu yüzden felsefeye yatkınsınız, ama ben yaşamak istiyorum, işte bu yüzden yemek sonrasında sert şaraplar içiyor, sigara tütürüyorum, filan. Hepsi bu...

DORN - Yaşamak ciddi bir şeydir, fakat altmışına gelip de tedavi olmaya kalkışmak, gençlikte hayatın tadını çıkaramadım diye yakınmak, bağışlayın ama, hafifliktir.

MAŞA (Kalkar.) - Yemek vakti gelmiş olmalı... (Tembel tembel yürür.) Bacaklarım uyuşmuş... (Çıkar.)

DORN - Yemek öncesinde iki tek atacak.'

SORİN - Zavallı kız. Mutlu değil, ne yapsın.

DORN - Boş söz bunlar, ekselans.

SORİN - Doygun bir adam gibi yargıda bulunuyorsunuz.

ARKADİNA - Ah, şu köy hayatının sevimli can sıkıntısından daha sıkıcı ne olabilir? Sıcak, sessizlik, kimse parmağını kıpırdatmaz, boyuna felsefe yapar... Sizlerle olmak pek güzel bir şey dostlar, sözlerinizi dinlemek pek hoş, ama şimdi bir otel odasında rolümü ezberliyor olmak beni çok daha mutlu ederdi!

NİNA (Coşkulu.) - Ne kadar doğru! sizi anlıyorum!

SORİN - Şehirde yaşamak elbette çok daha güzel bir şey. Çalışma odanda oturursun, uşak önceden bildirmeden kimseyi içeri almaz, masanda telefonun... sokakta arabalar emrine hazır, filan...

DORN (Bir şarkı mırıldanır.) - "Anlatın ona, çiçeklerim..."

(Şamrayev, arkasından Polina Andreyevna, girerler.)

ŞAMRAYEV - Herkescikler burada! Günaydın! (Ar-

kadına 'nın, sonra Nina 'nın elini öper.) Sizi böyle iyigördü-

50

güme pek memnun oldum. (Arkadina 'ya.) Bugün karımla şehre gitmeye niyetliymişsiniz hanımefendi, doğru mu bu?

ARKADİNA - Evet, niyetim var.

ŞAMRAYEV - Hımm... Harika, fakat ne ile gideceğinizi sorabilir miyim çok sayın hanımefendi? Çavdar kaldırılıyor bugün, işçilerin hepsi çalışıyor. Sonra, hangi atlarla gideceğinizi sorabilir miyim?

ARKADİNA - Hangi atlarla? Hangileriyle olacağımı

ben nereden bileyim!

SORİN - Arabanın atları var ya. ŞAMRAYEV (Sinirlenerek.) - Arabanın atları mı? Fakat arabanın atlarına hamut nereden bulayım? Hamut nereden bulayım? Şaşılacak şey! Akıl almaz şey! Çok yüce hanımefendi! Bağışlayın, yeteneğinizin hayranıyım, size hayatımın on yılını vermeye hazırım, ama at veremem!

ARKADİNA - Fakat ya zorunluysa gitmem, ne olacak? Tuhaf şey!

ŞAMRAYEV - Çok sayın hanımefendi! Sizin çiftlik yönetimi demlen şeyden haberiniz yok!

ARKADİNA (Parlar.) - Hep aynı eski hikâye! Bugünden tezi yok Moskova'ya dönüyorum ben de. Benim için köyden at kiralatın yoksa istasyona yayan giderim!

ŞAMRAYEV (Parlar.) - Ben de istifa ediyorum! Kendinize başka bir kâhya bulun! (Çıkar.)

ARKADİNA - Her yaz aynı şey, her yaz hakarete uğruyorum burada! Bir daha ayağımı basmayacağım buraya! (Soldan, göle girme yerinin bulunduğu varsayılan yönden çıkar, az sonra, elinde oltalar ve kova taşıyan Trigo-rin arkasında olmak üzere, eve girdiği görülür.)

SORİN (Parlar.) - Küstahlık bu! Bu kadarına dayanı-

51

lamaz! Tahammül sınıram aştı artık, vesselam. Şimdi ne kadar at varsa getirteceğim buraya!

NİNA (Polina Andreyevna 'ya) - Irina Nikolayev-na'nın, böyle ünlü bir aktristin isteğini yerine getirmemek, nasıl olur? Onun tüm istekleri, hatta kaprisleri, her türlü çiftlik yönetiminin üstünde değil midir? inanılır şey değil!

POLİNA ANDREYEVNA (Çaresizlik içinde.) - Ne yapabilirim ki ben? Kendinizi benim yerime koyun. Benim elinden ne gelir.

SORİN (Nina 'ya.) - Gidip hepimiz yalvaralım kızkardeşime, kalması için... Ha? (Şamrayev'in çıktığı yöne bakarak.) Çekilmez herif! Zorba!

NİNA (Sorin 'in kalkmasına engel olarak.) - Oturun, oturun... Götürürüz sizi... (Medvedenko 'yla birlikte koltuğunu sürerler.) Of, ne korkunç bütün bunlar!..

SORİN - Evet, evet, korkunç... Fakat kâhyalıktan ay--* nlmaz, şimdi konuşurum onunla...

(Çıkarlar. Dorn ve Polina Andreyevna kalır sahnede.) DORN - Can sıkıcı şu insanlar. Kocanı yakasından tutup atmak gerekir aslında. Fakat şöyle bağlanacak iş: Py-otr Nikolayeviç moruğuyla saygıdeğer kızkardeşi gidip özürlü dileycekler ondan. Göreceksiniz bakın!

POLİNA ANDREYEVNA - Arabanın atlarını da tarlaya gönderdi. Gün geçmiyor ki böyle bir tatsızlık çıkmassın. Bilse ne üzüyor beni bunlar! Hasta gibi oluyorum... Nasıl titriyorum bakın... Kabalıklarına dayanamıyorum artık onun. (Yalvarır.) Yevgeni, canım benim, sevgilim, ne olur birlikte yaşayalım... Zamanımız geçiyor, genç değiliz artık, hiç değilse ömrümüzün son deminde, gizli-siz saklısız, yalansız yaşayalım...

52

(Sessizlik).

DORN - Elli beş yaşıdayım ben, yaşama tarzımı değiştirmem için çok geç.

POLİNA ANDREYEVNA - Beni neden reddettiğinizi biliyorum,yakınlık duyduğunuz başka kadınlar da var. Hepsiyle birlikte yaşayamazsınız tabii. Anlıyorum. Özür dilerim... Başınızı ağrıttım...

(Evinyakınında Nina görünür; çiçek toplamaktadır.)

DORN - Yoo, dert değil.

POLİNA ANDREYEVNA - Kıskançlık yiyip bitiriyor beni. Tabii, doktorsunuz, kadınlardan kaçamazsınız. Anlıyorum...

DORN (Yaklaşan Nina 'ya.) - Orada ne var ne yok?

NİNA - İrina Nikolayevna ağlıyor. Pyotr Nikolayeviç'in de astım krizi tuttu.

DORN (Kalkar). - Gigip valeryen damlası vereyim ikisine de.

NİNA (Çiçekleri verir ona.) - Buyurun!

DORN - Merci bien! (Eve doğru gider).

POLİNA ANDREYEVNA (Arkasından giderken.) -Ne hoş çiçekler! (Evin y akınında, alçak sesle.)
Verin şu çiçekleri bana! (Alır, paralar, fırlatıp atar. Birlikte eve girer-. ler.)

NİNA (Yalnız.) - Ünlü bir aktristin hem de böyle saçma bir nedenle gözyaşı döktüğünü görmek ne tuhaf!
Yığınların hayran olduğu, her gün gazetelerde kendisinden söz edilen, fotoğrafları satılan, yapıtları yabancı dillere çevrilen bir yazarın da bütün gününü olta başında tüketip iki tatlı su kefali yakaladığında sevinmesi de garip değil mi? Ben bu ünlü kişilerin gururlu, yanlarına varılmaz ki-

53

siler olduklarını, kalabalıkları hor gördüklerini sanırdım. Soy sop tanınmışlığım, zenginliği her şeyden çok önemseyen sıradan insanlardan, ünleri ve adlarının göz kamaş-tıncılığıyla bir çeşit öç aldıklarını düşünürdüm. Oysa onlar da ağlıyorlar, balık tutuyorlar, kâğıt oynuyorlar, herkes gibi gülüyor, öfkeleniyorlar.

TREPLEV (Şapkasız, elinde bir tüfek ve vurulmuş bir martıyla girer.) - Yalnız mısınız Burada? NİNA - Evet, yalnızım.

(Treplev, Nina 'nın ayakları dibine bırakır martıyı.) NİNA - Bu da ne demek oluyor? TREPLEV - Bugün bu martıyı öldürmek alçaklığında bulundum. Onu ayaklarınızın dibine bırakıyorum. NİNA - Neyiniz var sizin? (Kaldırıp bakar martıya.) TREPLEV (Bir sessizlikten sonra.) - Yakında kendimi de böyle öldüreceğim.

NİNA - Sizi tanıyamıyorum. TREPLEV - Doğru, ama ben de sizi tanıyamamaya başladıktan sonra. Bana karşı değiştiniz, bakışlarınız yabancı, varlığım sıkıyor sizi.

NİNA - Son zamanlarda çok alıngan oldunuz. Söyledikleriniz de anlaşılmaz bir takım şeyler, simgeler. Bakın işte, bu martı da bir simge olsa gerek, ama bağışlayın, anlamıyorum onu... (Martıyı kaldırıp bankın üzerine koyar.) Sizi anlayabilmek için fazla basitim.

TREPLEV - Oyunumun öyle aptalca başarısızlığa uğradığı akşam başladı bu. Kadınlar başarısızlığı başışlamazlar. Hepsini yaktım onun, hepsini, tek bir kırpıntı kalmamacasına. Ne kadar mutsuz olduğumu bilseniz! Bana karşı bu soğukluğunuz öyle korkunç, öyle akıl almaz bir

54

şey ki!.. Sanki bir gün kalkıp da bu gölün kurduğunu ya da toprağın içine süzülüp gittiğini görüyor muşum gibi. Az önce beni anlayabilmek için fazla basit olduğunuzu söylediniz. Oh, ne var anlamayacak burada? Oyunum beğenilmedi, sanatımdan nefret ediliyor, beni sürüsüne bereket, sıradan değersiz biri olarak görüyorsunuz... (Ayağını yere vurarak.) Ne kadar iyi anlıyorum bunu, nasıl anlıyorum! Beynime bir burgu gibi işleyen bu düşünceye de, kanımı bir yılan gibi emen gururuma da lanet olsun... (Bir kitap okuyarak gelen Trigorin'i görür.) İşte gerçek yetenek geliyor: Yürüyüşü Hamlet gibi, elinde de kitapla! (Oynar.) "Sözcükler... Sözcükler... Sözcükler..." Güneş henüz ulaşmadı size ama, gülümsüyorsunuz şimdiden, bakışlarınız onun ışınlarında erimeye başladı bile.. Size engel olmayayım. (Hızla çıkar.)

TRİGORİN (Kitaba notlar alır.) - Enfiye çeker, votka içer, hep karalar giyer, bir öğretmen onu seviyor... NİNA - Günaydın Boris Alekseyeviç! TRİGORİN - Günaydın. İşler birden bire öyle karıştı ki sanırım gidiyorum bugün. Sizinle bir daha görüşeceğimizi hiç sanmam. Çok yazık. Genç ve ilginç kızlar çok sık çıkmıyor karşıma. İnsan on sekiz on dokuz yaşlarında nasıl hisseder kendini, unutmuşum. Zihnimde canlandırıyor. Bu yüzden de hikâyelerimde ve romanlarımda genç kız tipleri genellikle yapaydır. Aklınızdan geçenleri, nasıl bir insan olduğunuzu öğrenebilmek için, bir saatliğine olsun yerinizde olmak isterdim.

NİNA - Ben de sizin yerinizde olmak isterdim.

TRİGORİN - O da neden?

NİNA - Ünlü, yetenekli bir yazarın kendini nasıl his-

55

settiğini öğrenmek için. Nasıl bir şey ünlülük duygusu? İnsan nasıl algılıyor onu?

TRİGORİN - Nasıl mı? Bilmem. Bunu düşünmedim hiç. (Bir an düşünerek.) Ya siz ünümü büyütüyorsunuz gözünüzde, ya da ünlülük duygusu diye bir şey yok.

NİNA - Kendinizle ilgili yazılan okuduğunuzda da bir şey hissetmiyor musunuz?

TRİGORİN - Överlerse hoşuma gider, yerlerse birkaç gün canım sıkılır.

NİNA - Ne kadar olağanüstü bir dünyanız var! Bilseniz nasıl gıpta ediyorum size! insanların yazgıları çok farklı birbirinden. Kimileri güçlükle sürüklerler cansıkıcı, silik varlıklarını. Hepsi birbirine benzer bu zavallıların. Mutsuzdurlar. Kimilerine ise, sizin gibilere örneğin, ki milyonda birdir bunlar, nasıl da ilginç, aydınlık, anlam dolu bir yaşam düşmüş... Mutlusunuz siz...

TRIGORIN - Ben mi? (Omuzlarını silker.) Hımm... Bakın, ünden, mutluluktan , aydınlık bir yaşamdan filan söz ediyorsunuz ya, benim için bütün bu güzel sözler, bağışlayın, ağzıma sürmediğim bir marmelattan farksızdır. Siz çok genç ve çok iyisiniz.

NINA - Hayatınız çok güzel sizin. TRIGORIN - Fakat nedir güzel olan benim hayatımda? (Saatine bakar.) Gidip yazmam gerek şimdi. Özür dilerim, zamanım yok... (Güler.) Derler ya hani, tam can alıcı noktama dokundunuz... Heyecanlanmaya, biraz da kızmaya başladım. Fakat, konuşalım hadi. O çok güzel, aydınlık bulduğunuz hayatımdan söz edelim.. Fakat, bilmem ki nereden başlamalı? (Biraz düşünür.) Bakın, insanın gece gündüz aklından çıkmayan birtakım saplantıları vardır.

56

Söz gelimi, aya takmıştı kafasını, işte benim de kendime göre böyle bir ay var kafamda. Bir düşünce yakamı bırakmaz hiç: Yazmam gerek, yazmam gerek, yazmam gerek diye tekrarlayıp dururum. Bir hikâye ya da romanı mı bitirdim, nedense hemen bir başkasını, sonra bir üçüncüsünü, onun arkasından da bir dördüncüsünü yazmak zorun-dayımdır... Konaklama yerlerinde dinlenmeksizin at değiştiren bir yolcu gibi durmaksızın yazarım, başka türlü davranmak da elimde değildir. Bunda güzel ya da aydınlık olan ne var, sorarım size? Of, ne saçma bir hayat bu! Alın işte, sizinle birlikte olmaktan haz duyuyorum şu anda, ama bitmemiş bir hikâye ya da romanın beni beklediği düşüncesi de bir an bile çıkmıyor aklımdan. Gökyüzüne bakıp da kuyruklu piyanoya benzeyen şu bulutun sözümlü gittiğini mi gördüm; hemen, bir hikâyemin bir yerine gökyüzünden kuyruklu piyanoya benzeyen bir bulutun sözümlü gittiğini koymalıym diye düşünürüm. Vanilya çiçeği kokuyor değil mi? Hemen mim koyarım: "Ağdalı bir koku, çiçeği dul kadın giysisi renginde, bir yaz akşamı tasvirinde kullanılacak..." Sizin ağzınızdan ve kendi ağzımdan çıkan her sözcüğü kaptığım gibi, edebiyat dağarına tıktırırım, bakarsın işe yarar! Bir çalışmayı bitirdiğimde dinlenebilmek, havasından çıkmak için, tiyatroya, ya da balık tutmaya koşarım. Ama hayır! Demir gülleyle benzeyen bir şey kafamın içinde yuvarlanmaya başlamıştır bile. Yeni bir konu masaya sürükler beni ve dinlenme fırsatı bulamadan bir kez daha yazmaya koyulurum. Ve bu böylece sürüp gider... Kendimden rahat yoktur bana. Ve tanımadığım birilerine bal vermek için kendi hayatımı yok ettiğimi, en güzel çiçeklerimin tozunu yağmaladığımı, çiçeklerin kendilerini

57

de koparıp köklerini ayaklarımın altında ezdiğimi hissedirim. Şimdi, kaçık değil de ne derler bana? Yakınları, tanıdıkları, akli yerinde bir insana davranır gibi davranırlar mı böyle birine? "Şu ara ne var tezgâhta? Bize ne armağan edeceksiniz acaba?" Hep aynı sorular, aynı tavırlar... Ve bana öyle geliyor ki artık, yakınlarımla ilgileri, övgüleri, hayranlıkları, tüm bunlar, aldatıdan başka bir şey değil. Bir hastayı aldatır gibi aldatıyorlar beni. Hani bazen korkuyorum, Gogol'un Poprişçin'i gibi, bir gün arkamdan usulca yaklaşıp, yakaladıkları gibi tımarhaneye kapatacaklar diye... En güzel yıllarım olan gençlik yıllarımda, yazarlığa başladığım o yıllarda da yazmak sürekli bir ıstıraptı benim için. Küçük yazar hele şansı da yardım etmiyorsa bir fazlalık gibi hissederek kendini. Beceriksiz, sakar, diken üstünde gibi tedirgindir. Karşı konulmaz bir güç, edebiyat ve sanat çevrelerine çeker onu. insanların gözlerine doğrudan doğruya ve cesurca bakmaya korkarak, silik ve ürkek, dolanıp durur oralarda. Parasız bir kumar düşkününün korka korka kumar masalarına sokulması gibi. Okurlarımı tanımadım, ama onları nedense hep, dost olmayan, kuşkucu birileri olarak canlandırırdım gözümde. Topluluktan korkardım, ürkütürdü beni ve ne zaman yeni bir oyunum sahnelenecek olsa, bana esmer seyirciler ona karşı düşmanca bir tavır alıyorlarmış, sarışınlarsa umursamı-yorlarmış gibi gelirdi hep. Of, ne korkunçtu bütün bunlar! Ne ıstırap verici bir şeydi!

NINA - Fakat böyle de olsa, esinlenme ve yaratma anlarının size mutluluk verdiği olmuyor mu hiç?

TRIGORIN - Evet, yazarken zevk duyuyorum. Düzeltileri okumak da hoş. Fakat yazdığım şey basılıp

da çık-

tı mı, dayanılmaz bir sıkıntı oluyor benim için. Her şeyin baştan başa yapmacık ve yanlış olduğunu görüyorum. Bütün bunları keşke hiç yazmamış olsaydım diye düşünüyorum ve içimi karalar basıyor. (Güler.) Topluluk okuyor sonra: "Hiç de fena değil, sevimli.. Sevimli ama Tolstoy nerede, bu nerede..." Ya da "Pek hoş, ama Turgenyev' in Babalar ve Çocukları daha güzeldi." böylece son nefesime kadar, her şey sevimli ve hoş olacak, daha fazla değil. Ölümünden sonra da tanıdıklar mezarımın yakınından geçerlerken "Burada Trigorin yatıyor" diyecekler, "iyi bir yazardı, ama Turgenyev kadar değil."

NİNA - Bağışlayın, söylediklerinizi anlamaya çalışmayacağım artık. Sizininki basan şımarıklığı, başka bir şey

değil.

TRİGORTN - Hangi basandan söz ediyorsunuz? Kendimi hiçbir zaman sevmedim. Bir yazar olarak hoşlanmam kendimden. Daha da kötüsü, kafam puslu gibi hep, çoğu kez ne yazdığımı farkında bile değilim... Bakın şu gölü, ağaçları, gökyüzünü, doğayı seviyorum, hissediyorum, içimde bir tutku, karşı konulmaz yazma isteği uyandırıyorlar. Fakat sadece bir doğa betimcisi değilim ki ben, ülkemin yurttaşayım aynı zamanda. Yurdumu ve onun insanlarını seviyorum. Yazdıklarım da halktan, onun çektiği acı- lardan, geleceğinden, bilimden, insan haklarından ve daha bunlar gibi birçok şeyden söz etmekle yükümlü olduğumu hissediyorum. Ve işte böylece çala kalem her şeyden söz ediyorum, dört bir yandan sıkıştırıyorlar beni, kızıp öfkeleniyorlar ve ben köpeklerin kovaladığı küçük bir tilki gibi oradan oraya atıyorum kendimi... Hayat ve bilim ileriye doğru gitmekteyken, hep geri, geri kaldığımı his-

58

59

sediyorum, tıpkı istasyona geldiğinde az önce kalkmış olan trene yetişmesinin olanaksız olduğunu gören bir köylü gibi... Ve eninde sonunda, bir doğa betimcisinden başka bir şey olmadığımı, geri kalan konularda iliklerime kadar sahte olduğumu hissediyorum...

NİNA - Çalışmaktan öyle bitkin düşmüşsünüz ki kendi değerinizi kavramaya ne zamanınız ne de isteğiniz var. Kendinizden hoşnut olmayabilirsiniz, fakat başkaları için büyük ve güzelsiniz! Sizin gibi bir yazar olsam tüm yaşamımı sıradan insanlara adar, fakat aynı zamanda da mutluluklarının ancak benim düzeyime yükselmekte olduğunu bilirdim ve beni bir zafer arabasında taşırlardı.

TRİGORİN - Zafer arabası ha? Yoksa Agamemnon muyum ben, neyim? (Birlikte gülerler.)

NİNA - Böyle bir mutluluk için, bir yazar ya da akt-rist olmanın mutluluğu uğruna, ailemin sevgisizliğine dayanır, yoksulluğa, düş kırıklıklarına göğüs gerer, tavan arasında oturur, yavan ekmekle yetinirdim. Kendi kendime yetmezliğin acılarını da memnuniyetle yaşar, ama buna karşılık ün isterdim, gerçek, göz alıcı bir ün... (Elleriyle yüzünü kapar.) Başım dönüyor... Of...

ARKADİNA'NIN SESİ (Evden.) - Boris Alekseye-viçî...

TRİGORİN - Beni çağırıyorlar... Eşyalar toplanıyor olmalı. Canım hiç gitmek istemiyor... (Göle bakarak.) Şu güzelliğe bakın, cennet gibi!.. Ne harika bir güzellik!..

NİNA - Karşı kıyıdaki bahçeyle evi görüyor musunuz?

TRİGORİN - Evet.

60

NİNA - Rahmetli annemin çiftliğidir. Orada doğdum. Tüm yaşamım bu gölün çevresinde geçti, her bir adasını bilirim onun.

TRİGORİN - Çok güzel bir yer gerçekten! (Martıyı görerek.) Bu nedir?

NİNA - Bir martı. Konstantin Gavrilîç vurmuş.

TRİGORİN -Güzel bir kuş. Doğrusu hiç gitmek istemiyor canım. İrina Nikolayevna'yı razı edin de kalsın. (Defterine bir şeyler yazar.)

NİNA - Ne yazıyorsunuz?

TRİGORİN - Not alıyorum... Bir konu geldi de aklıma. .. (Defteri cebine koyar.) Küçük bir hikâye konusu. Çocukluğundan beri göl kıyısında yaşayan bir genç kız var, sizin gibi biri; tıpkı bir martı gibi seviyor bu gölü ve bir martı gibi de mutlu ve özgür. Günün birinde bir adam geliyor oraya, kıızı görüyor ve yapacak başka bir işi olmadığından yazık ediyor kıza, tıpkı bu martı gibi...

(Bir sessizlik.)

(Pencerede Arkadina görünür.)

ARKADİNA - Boris Alekseyeviç, neredesiniz?

TRİGORİN - Geliyorum! (Giderken dönüp Nina 'ya bakar. Penceredeki Arkadina 'ya.) Ne var?

ARKADİNA - Kalıyoruz.

(Trigorin eve girer.)

NİNA (Ramp ışığına yaklaşır, bir an düşündükten sonra.) - Bir düş bu!

PERDE

61

ÜÇÜNCÜ PERDE

Sorinlerin yemek odası. Sağda ve solda kapılar. Bir büfe. İlaç dolabı. Odanın ortasında bir masa. Yolculuk hazırlığını gösteren bir bavul ve karton şapka kutuları. Trigorin masada kahvaltı ederken, Maşa onun yanında ayakta durmaktadır.

MAŞA - Yazar olduğunuz için söylüyorum bunları size. İşinize yarayabilir. İnanın, eğer ölümcül biçimde yara-lasaydı kendini, bir an bile yaşamazdım ben de. Ama metanetim yerinde yine de. İşte silkindim ve kararımı verdim: Bu aşkı söküp atacağım yüreğimden, kökünden sökeceğim. TRİGORİN - Nasıl?

MAŞA - Evleneceğim. Medvedenko'yla. TRİGORİN - Şu öğretmenle mi? MAŞA - Evet.

TRİGORİN - Anlamıyorum, ne anlamı var bunun? MAŞA - Umutsuzca sevmenin, yıllardır bir şeyler bekleyip durmanın anlamı var mı? Evlenince aşk mask kalmayacak, yeni kaygılar eski duygular silip süpürecektir... Sonra bir değişikliktir ne de olsa. Bir tek daha atalım mı? TRİGORİN - Çok olmaz mı? MAŞA - Yok canım! (Kadehleri doldurur.) Öyle bakmayın bana. Sandığınızdan daha sık içer kadınlar. Benim gibi herkesin gözü önünde içenler azınlıktadır, çoğu gizli içer. Ya. Ve daima votka ya da konyaktır içtikleri. (Kadehini Trigorin 'inkiyle tokuşturur.) Şerefimize! Sade, içten bir adamsınız. Ayrılacak olmamız yazık. (içerler.)

62

TRİGORİN - Ben de gitmek istemiyorum. MAŞA - Rica edin, kalsın.

TRİGORİN -Yok, kalmaz artık. Oğlu son derece dengesiz davranıyor. Bir bakmışsın kendini vurmuş, şimdi de beni düelloya çağıracağı söyleniyor. Niçin bütün bunlar? Somurtuyor, homurdanıyor, yeni biçimler vaaz edip duruyor... Oysa herkese yer var. Ne diye itişip kakışmalı ki?

MAŞA - Kıskançlık da var işin içinde. Neyse, beni ilgilendirmez. (Bir sessizlik. Yakov elinde bavulla soldan sağa doğru gider. Nina girer, pencerenin önünde durur.)

MAŞA - Benim öğretmen akıllı biri değil pek, ama dürüst bir insan ve yoksul. Acıyorum ona. Zavallı, yaşlı annesine de acıyorum. Eh, kalın sağlıcakla. Kemlikle anmayın beni. (Trigorin 'in elini içtenlikle sıkar.) Gösterdiğiniz yakınlığa teşekkür ederim. Bana kitaplarınızı gönderin, a-ma mutlaka imzalı olarak. Ama sakın "çok saym" filan diye yazmaym, şöyle deyin yeter: "Kimin nesi olduğunu bilmeyen, bu dünyada ne için yaşadığı belirsiz Marya'ya..." Hoşça kalın! (Çıkar.)

NİNA (Yumruk biçiminde sıkıdığı elini Trigorin 'e doğru uzatarak.) - Tek mi çift mi? TRİGORİN - Çift.

NİNA (içini çeker.) - Hayır. Tek bir nohut tanesi var elimde. Aktrist olacak mıyım, olmayacak mıyım diye niyet tutmuştum? Hiç değilse bir akıl veren olsa... TRİGORİN - Böyle işlerde akıl verilemez. NİNA - Ayrılıyorz artık... ve... belki görüşemeyece-ğiz bir daha. Şu küçük madalyonu benden bir anı olarak kabul etmenizi diliyorum. Adınızın baş harflerini kazıttım üzerine... Şu yanda da kitabımızın adı yazılı: "Gündüzler ve Geceler"...

63

TRİGORİN - Ne zarif şey! (Madalyonu öper.) Olağanüstü güzellikte bir armağan!

NİNA - Arada bir beni anımsayın. TRİGORİN -Anımsayacağım. O günlük güneşlik günde olduğunuz gibi anımsayacağım sizi. Bir hafta önce, açık renkli bir giysi vardı üstünüzde hani, konuşmuştuk... beyaz bir martı yatıyordu bankın üzerinde de...

NİNA (Düşünceli.) - Evet, martı... (Bir sessizlik.) Şimdi daha fazla konuşamayacağız, gel enler var... Ayrılmadan önce iki dakika ayırın bana, yalvarırım... (Soldan çıkar. Aynı anda sağdan Arkadina, frak giyi imiş ve nişanlarını takmış olarak Sorin, arkalarından da eşya toplama telaşı içinde Yakov girerler.)

ARKADİNA (Sorin 'e.) - Evde otursana, ihtiyarcık. Romatizmalı bacaklarınla gezmelere gitmek senin nene? (Trigorin 'e). Kimdi az önce buradan çıkan? Nina mıydı? TRİGORİN - Evet.

ARKADİNA - Pardon, engel olduk... (Oturur.) Sanırım toparlandı her şey. Yorgunluktan bittim.

TRİGORİN (Madalyonun üstündeki yazıyı okur.) - "Gündüzler ve Geceler", sayfa 121, 11. ve 12.

satırlar...

YAKOV (Masayı toplarken.) - Oltaları da koyayım mı efendim?

TRİGORİN - Evet, daha gerekecekler bana. Ama kitapları birilerine verirsin.

YAKOV - Başüstüne.

TRİGORİN (Kendi kendine.) - Sayfa 121, 11. ve 12. satırlar. Ne var acaba bu satırlarda? (Arkadina'ya.) Burada benim kitaplarımdan var mı?

ARKADİNA - Evet, ağabeyimin çalışma odasında, köşedeki dolapta.

64

TRİGORİN - Sayfa 121... (Çıkar.)

ARKADİNA - Dinle beni Petruşa, evde kal...

SORİN - Siz gittikten sonra burada yaşayamam.

ARKADİNA - Kentte ne var peki?

SORİN -Özel bir şey yok, ama yine de... (Güler.)'Be-lediye Konağı'nın temel atma töreni var falan filan... Birkaç saatliğine de olsa şu durgun hayattan kurtulmak istiyor insan, zifır bağlamış hurda bir ağızlık gibi bir köşede yatıp durmaktan usandım... Atları saat birde getirmelerini emrettim, böylece yola aynı zamanda çıkacağız.

ARKADİNA (Bir sessizlikten sonra.) - Burada kal sen, sıkıntıya kaptırma kendini, üşütme. Oğluma göz kulak ol. Gözün onun üzerinden eksik olmasın. Doğru yolu göster ona. (Bir sessizlikten sonra.) Gidiyorum işte. Kons-tantin'in kendini neden vurduğunu öğrenemedim. Bence başlıca neden kıskançlık. Bu yüzden de Trigorin'le birlikte buradan ne kadar çabuk gidersem o kadar iyi.

SORİN - Nasıl söylemeli bilmem, ama başka nedenler de var. anlaşılmayacak bir şey değil; akli başında genç bir adam, burada, bu ıssız köy hayatını yaşıyor. Ne parası, ne toplumda bir yeri, ne geleceği var. Belli başlı bir işi yok. Baş boşluğundan utanıyor ve korkuyor. Çok severim onu, o da bana bağlıdır, ama yine de, ne de olsa, yerinin burası olmadığını biliyor, başkalarının merhametiyle yaşayan bir besleme, bir asalak gibi hissediyor kendini. Şaşacak bir şey yok bunda, gururlu bir insan.

ARKADİNA - Beni çok tasalandırıyor... (Düşünceli.) Bir işe mi girmeli acaba?

SORİN (Islıkla bir ezgi çalar, sonra kararsızca.) -Bence... Ona biraz para vermen yapılacak en iyi şey olur-

65

du. Bir kere doğru dürüst giyinmesi gerek, vesselam... Baksana üç yıldır aynı ceketi taşıyor sırtında, paltosu da yok... (Güler.) Sonra biraz gezip tozması da fena olmazdı delikanlının... Yurtdışına gitmesi filan... Çok para tutmaz bu.

ARKADİNA - Tutmaz olur mu... Kostüm için bir şeyler yapabilirim belki, fakat yurtdışı olmaz... Yok, şu

sıra kostüm de olmaz. (Kararlı.) Param yok!

(Sorin güler.)

ARKADİNA - Yok!

SORİN (Islıkla bir ezgi çalar.) - Peki peki. Kusura bakma canım, gücenme... İnaniyorum sana... Gönlü yüce, soylu bir kadınsın sen.

ARKADİNA (Yaşlı gözlerle.) - Param yok!

SORİN - Bende olsa, söylemeye ne gerek, ben verirdim. Ama tek meteliğim yok. (Güler.) Kâhya emekli maaşımı olduğu gibi alıp tarım işlerine, hayvancılığa, arıcılığa harcıyor, paralarım çarçur oluyor. İnekler geberiyor, arılar telef oluyor, atlara gelince, bana kimsenin at verdiği yok zaten.

ARKADİNA - Evet, param var biraz, ama bir aktristim ben. Sadece tuvalet parası yıktı beni zaten.

SORİN - Tatlısın, iyi yürekli bir kadınsın sen... Saygım var sana... Evet... Bana bir şeyler oluyor yine... (Sendeler.) Başım dönüyor. (Masaya tutunur.) Kötüyüm, vesselam...

ARKADİNA (Korkmuş.) - Petruşa! (Tutmaya çalışarak.) Petruşa, ağabeyciğim! (Bağırır.) Yardım edin! Yardım edin bana! (Treplev başında bir sargıyla ve Medvedenko girerler.)

66

ARKADİNA - Fenalaştı! "birden! SORİN - Bir şey değil, bir şey değil... (Gülümser ve su içer.) Geçti... vesselam...

TREPLEV (Annesine.) - Korkma anne, tehlikeli bir şey değil. Bugünlerde sık sık böyle oluyor dayım. (Dayısına.) Dayı, yatmalısın.

SORİN - Evet, biraz... Fakat ne olursa olsun gideceğim kente... Biraz yatıp gideceğim... Kesinlikle... (Bastonuna dayanarak y ürür.)

MEDVEDENKO (Kolundan tutup yürümesine yardım ederek.) - Size bir bilmece: Sabahleyin dört, öğleyin iki, akşamleyin üç ayak üstünde olan nedir? (Güler.) Evet. SORİN - Geceleyin de sırt üstü. Teşekkür ederim, kendim yürüyebilirim.

MEDVEDENKO - Hadi, hadi, nezakete gerek yok (Sorin 'le birlikte çıkarlar.)

ARKADİNA - Çok korkuttu beni. TRÎGORİN - Köyde yaşaması sağlığına yaramıyor. Sürekli gerilim içinde. Anne, cömertliğin tutsa da ona birkaç bin ruble ödünç versen ne olur? Bütün bir yılı kentte geçirebilirdi böylece.

ARKADİNA - Param yok benim, aktristim ben, banker değil... (Bir sessizlik.)

TREPLEV - Anne, sargımı değiştirir misin? Bu işi çok iyi yaparsın sen.

ARKADİNA (Haç dolabından tentürdiyot ve içinde sargı gereçleri bulunan bir kutu çıkarır.) Doktor da gecikti.

TREPLEV - Onda geleceğini söylemişti, öğle oldu. ARKADİNA - Otur. (Oğlunun başındaki sargıyı çö-

67

zer.) Sanki sarık. Dün mutfakta bir yolcu senin hangi milletten olduğunu soruyordu. Fakat yaran iyileşmiş hemen hemen. Kuruması gereken küçük bir yer kalmış sadece. (Oğlunun başını öper.)

Ben yokken silahla oynamayacaksın bir daha, değil mi?

TREPLEV - Yok, anne. Kendimi denetleyemediğim çılgınca bir umutsuzluk anydı o. Bir daha olmayacak. (Annesinin ellerini öper.) Ellerin büyüdür senin. Hiç unutmam, devlet tiyatrosunda çalıştığın sırada, ben küçük bir çocuktum, bizim avluda bir kavga çıkmıştı da kiracılardan bir çamaşırcı kadını fena halde hırpalamışlardı. Anımsadın mı? Kadını kaldırıp götürdüklerinde baygındı... iyileşinceye kadar ziyaretine gitmiştin onun, ilaç götürmüştün, çocuklarını çamaşır teknesinde yıkamıştın. Yoksa anımsamıyor musun?

ARKADİNA - Hayır! (Yeni bir sargı sarar oğlunun başına.)

TREPLEV - Oturduğumuz binada iki de balerin vardı... Sana kahve içmeye gelirlerdi...

ARKADİNA - Bunu anımsıyorum.

TREPLEV - Çok dindar kişilerdi. (Bir sessizlik.) Son zamanlarda, şu son günlerde, tıpkı çocukluğumdaki gibi seviyorum, öyle içten, bütün kalbimle... Senden başka kimsem kalmadı artık. Fakat neden, neden bu adamın etkisinden kurtulamıyorsun?

ARKADİNA - Onu anlayamıyorsun Konstantin... Çok soylu bir insandır o...

TREPLEV - Öyleyse kendisini düelloya çağıracağı-

68

mı öğrendiğinde, soyluluğu bir korkak gibi davranmasına neden engel olmadı? Gidiyor. Yüz kızartıcı bir kaçış bu.

ARKADİNA - Ne saçma şey! Ona buradan gitmesini rica eden benim.

TREPLEV - Çok soylu bir insanmış gerçekten de! Biz burada onun yüzünden neredeyse kavga ederken, o bir yerlerde, parkta ya da salonda üstümüze gülüyordur şimdi... Nina'yı çözümlüyor, dahi bir yazar olduğu konusunda onu kuşkuya yer kalmayacak biçimde ikna etmeye çalışıyor-

dur...

ARKADİNA - Bana bu çirkin şeyleri söylemekten özel bir zevk duyuyorsun. Sözünü ettiğin kişiye saygım var ve rica ederim benim yanımda onun için kötü şeyler söyleme.

TREPLEV - Ama benim saygım yok. Senin istediğin, benim de onu bir dahi olarak görmem. Fakat, başıyla, yalan söylemeyi beceremem ben, yazdıklarından bana usanç

geldi artık.

ARKADİNA - Basit bir kıskançlık olayı bu. Yeteneği olmayıp da hevesi olanların gerçek yeteneklere çamur atmaktan başka yapacakları bir şey yoktur çünkü. Ne denir, bu da bir çeşit avuntu işte!

TREPLEV - (Alaycı.) Gerçek yetenekler! (Öfkeyle.) Sizin topunuzdan çok daha yetenekliyim ben, madem öyle! (Başındaki sargıyı çekip çıkarır.) Siz, tutucular, sanat alanında su başlarını tutmuşsunuz bir kere, kendi dışımız-dakilere yaşama hakkı tanımıyorsunuz. Sadece kendi yaptıklarınızı kurala uygun ve gerçek sayıyorsunuz! Sanatçı saymıyorum sizi! Ne seni, ne de onu!

ARKADİNA - Dekadan!

69

TREPLEV - Sen sevgili tiyatroya git de, o açması, beş para etmez oyunlarında oyna!

ARKADİNA - Öyle oyunlarda hiçbir zaman oynamadım ben! Bana dil uzatma! Uyduruk bir operet bile yazacak yeteneğin yok senin. Kievli sonradan görme, türedi seni! Asalak!

TREPLEV-Cimri! ARKADİNA - Kılıksız! (Treplev oturur ve sessizce ağlar.) ARKADİNA - Beş para etmezsin! (Üzüntü ve öfkeyle gezinir.) Ağlama... Ağlama diyorum... (Kendisi de ağlar.) Ağlama diyorum sana... (Oğlunu kucaklar, yüzünü, saçlarını öper.) Sevgili yavrum benim, bağışla günahkâr anneni. Bağışla bu bahtsız kadını.

TREPLEV - (Annesini kucaklayarak.) Ah buseydin! Her şeyimi yitirdim! Beni sevmiyor, yazamaz oldum artık, tüm umutlarım yok oldu...

ARKADİNA - Umutsuzluğa kapılma... Her şey düzelecek... O gidince Nina seni sevecektir yine... (Oğlunun gözyaşlarını kurular.) Yeter. Barıştık artık, değil mi? TREPLEV - (Annesinin ellerini öper.) Evet anne. ARKADİNA - (Sevecen.) Onunla da barış. Vazgeç düellodan... olmaz mı?

TREPLEV - Peki... Ama izin ver, görmeyeyim onu. Bana ağır geliyor bu. Gücümün üstünde bir şey... (Trigo-rin girer.) İşte... Gidiyorum ben... (ilaçları çabucak dolaba koyar.) Sargıyı doktor sarar artık...

TRİGORİN (Kitapta aranarak.) 121. sayfa... 11 ve 12. satırlar... Tamam... (Okur.) "Eğer bir gün hayatım sana gerekecek olursa gel ve al onu..."

70

(Treplev sargıyı yerden alıp çıkar.) ARKADİNA - (Saate bakarak.) Atlar az sonra koşulmuş olacak.

TRİGORİN - (Kendi kendine.) Eğer bir gün hayatım

sana gerekecek olursa gel ve al onu.

ARKADİNA - Umarım her şeyin toparlanmıştı artık?

TRİGORİN - (Sabırsızlıkla.) Evet... Evet... (Düşünceli.) Temiz bir yürekte kopan bu çağrıda neden bir keder çımlısı duydum, neden acıyla burkuldu yüreğim?.. Eğer bir gün hayatım sana gerekecek olursa gel ve al onu. (Arkadina 'ya.) Bir gün daha kalalım!

(Arkadina "olmaz" anlamında salları başını.) TRİGORİN - Kalalım, ne olur! ARKADİNA - Seni burada

tutan şeyin ne olduğunu biliyorum canım. Ama kendine hâkim ol. Başın döndü biraz, ayıl.

TRİGORİN - Sen de ayıl, mantıklı, akıllı ol. Çevrende olanlara gerçek bir dost gibi bak ne olur! (Arkadina 'nın elini tutup sıkarak.) Fedakâr bir insansın sen... Arkadaş olalım... Vazgeç benden...

ARKADİNA - (Şiddetli bir heyecan içinde.) Böylesine kapıldım demek?

TRİGORİN - Beni ona doğru çeken bir şey var! Bu belki de bana gereken şeyin ta kendisi.

ARKADİNA - Taşralı bir genç kızın aşkı, öyle mi? Oh, öylesine az tanıyorsun ki kendini!

TRİGORİN - İnsanlar ayakta uyurlar bazen. Şimdi seninle konuşuyorum ya aslında uykudayım sanki ve dü-

71

şümde onu görüyorum... Tatlı, olağanüstü düşler kapladı beni... Bırak gideyim, ne olur...

ARKADİNA - (Titreyerek.) Hayır, hayır... Nihayet herhangi bir kadının ben de, böyle konuşamazsın benimle... Üzme beni Boris... Korkunç bütün bunlar...

TRİGORİN - İstesen olağanüstü olabilirsin. Dünyada mutluluk verebilecek tek şey, taze, şiir dolu, insanı hülyaların dünyasına çeken bir aşk olabilir ancak! Ben böyle bir aşk yaşamadım daha! Gençliğimde, editör kapılarının eşiğini aşındırmaktan, yoksullukla boğuşmaktan vaktim olmadı... Sonunda gelip buldu beni o aşk, el ediyor, çağırıyor... Niye kaçayım ondan?

ARKADİNA - (Öfkeyle.) Sen aklımı kaçırmışsın!

TRİGORİN - Varsın olsun!

ARKADİNA - Hepiniz bana acı çektirmek için söz birliği etmişsiniz bugün! (Ağlar.)

TRİGORİN - (Başını ellerinin arasına alır.) Anlamıyor! Anlamak istemiyor!

ARKADİNA - Öylesine yaşlı ve çirkin miyim ki başka kadınlar hakkında utanıp sıkılmadan konuşuluyor benimle? (Trigorin 'i kucaklayıp öper.) Oh, sen çılgına dönmüştün! Güzelim benim, olağanüstü sevgilim! Sen benim hayatımın son sayfasısın! (Önünde diz çöker.) Sevincim benim, gururum, mutluluğum! (Dizlerine kapanır.) Beni bir saatliğine bile bırakacak olsan yaşayamam, aklımı kaçırrım, olağanüstü erkeğim benim, kulu kölesi olduğum, efendim...

TRİGORİN - Bir gelen olur... (Kalkmasına yardım eder.)

ARKADİNA - Gelsinler, sana olan aşkımdan utanç

duymuyorum ki. (Ellerini öper.) Hayatımın zenginliği, deli bozuğum benim; bir çılgınlık yapmak istiyorsun sen, a-ma ben istemiyorum, bırakmayacağım seni... (Güler.) Be-nimsin sen... Benim... Bu alın, bu gözler, bu güzelim ipek saçlar benim... Tümüyle bana aitsin sen... Öyle akıllı, öyle yeteneklisin ki... Bugünün yazarlarının hepsinden üstünsün, sen Rusya'nın biricik ümidisin... Sende öylesine içtenlik, yalnlık, tazelik, öyle sağlıklı bir humor var ki... Bir insanı, bir doğa parçasını en belirgin çizgileriyle bir çırpıda

yaratabiliyorsun sen. İnsanların yaşıyor senin! Oh, seni heyecana kapılmadan okumanın olanağı var mı! Dalkavukluk yaptığımı, yalan söylediğimi mi sanıyorsun? Şu gözlerime bak... Bak... Bir yalancının gözleri olabilir mi bunlar? Görüyorsun işte, senin gerçek değerini ben biçebilirim ancak, sana doğruyu söyleyen tek kişiyim ben, sevgilim benim, biricik erkeğim... Geliyorsun değil mi? Ha? Bırakmayacaksın beni, değil mi?

TRİGORİN - İradem yok benim... Hiçbir zaman da olmadı...Uyuşuk, gevşek, nereye çekerlerse oraya giden biri... Kadınlar böyle bir erkekten nasıl hoşlanır? Al beni, götür, ama bir adım öteye bırakma kendinden!

ARKADİNA (Kendi kendine.) - Elimdesin artık!.. (Hiçbir şey olmamış gibi pervasızca.) Yine de istiyorsan kalabilirsin tabii. Ben giderim, bir hafta sonra da sen gelirsin. Niye acele edesin ki?

TRİGORİN - Yok! Birlikte gidelim artık. ARKADİNA - Sen bilirsin... Madem öyle, birlikte gideriz...

(Bir sessizlik. Trigorin defterine notlar alır.) ARKADİNA - Ne yapıyorsun?

72

73

TRİGORİN - ilginç bir söz duydum sabahleyin "Kızlar Ormanı"... işe yarar... (Gerinir.) Gidiyoruz demek? Yine vagonlar, istasyonlar, büfeler, pirzolalar, bitmez tükenmez konuşmalar...

ŞAMRAYEV (Girer.) - Arabanızın hazır olduğunu üzüntüyle bildiririm efendim. Yola çıkmanın vaktidir. Tren ikiyi beş geçe geliyor. Saygıdeğer İrina Nikolayevna, aktör Suzdaltsev'in şimdi nerelerde olduğunu soruşturmayı unutmazsınız değil mi? Hayatta mı? Sağlığı yerinde midir? Bir zamanlar az mı içtik birlikte... "Posta Arabası Soy-gunu"nda eşsiz bir oyun çıkarmıştı... O zamanlar, hiç unutmam, yine çok seçkin bir kişi olan trajedi aktörü İsmailov ile birlikte çıkarlardı sahneye... Telaş etmeyin saygıdeğer hanımefendi, daha beş dakikanız var... Bir keresinde bir melodramda komplocu rolündeydiler... Ansızın ele geçtiklerinde, "tuzağa düştük" denilmesi gerekirken, "kucağa düştük" demez mi! (Kahkahalarla güler.) Kucağa!...

(Şamrayev konuşmaktayken Yakov aceleyle bavulları taşır. Hizmetçi kız Arkadina'nın şapkasını, mantosunu, şemsiyesini, eldivenlerini getirir, herkes giyinmesine yardım eder onun. Aşçıbaşı görünür soldaki kapıda, bir süre bekledikten sonra kararsız adımlarla girer. Polina Andre-yevna, sonra Sorin ve Medvedenko girerler.)

POLİNA ANDREYEVNA (Elinde küçük bir sepetle.) - Yol için erik topladım biraz... Çok tatlılar. Canınız yemek ister belki.

ARKADİNA - Çok nazıksınız Polina Andreyevna.

POLİNA ANDREYEVNA - Yolunuz açık olsun iki gözüm. Bağışlayın, eğer bir kusurumuz olduysa... (Ağlar.)

74

ARKADİNA - (Onu kucaklayarak.) Her şey çok iyiydi, çok güzeldi. Ama ne var şimdi ağlayacak!

POLİNA ANDREYEVNA - Ömrümüz geçip gidiyor!

ARKADİNA - Elden bir şey gelmez ki... SORİN (Sırtında pelerinli palto, başında şapka, elinde baston, odadan geçerek sol kapıdan girer; odadan geçerken.) - İrina, kardeşim, geç kalmayalım! Ben gidip arabaya oturuyorum, vesselam.

MEDVEDENKO - Ben istasyona yayan geleceğim...

sizi uğurlamaya... Gecikmem! (Çıkar.)

ARKADİNA - Hoşçakalın dostlarım... Kısmet olursa gelecek yaza yine görüşürüz. (Hizmetçi kız, Yakov ve aşçıbaşı elini öperler.) Gönülden çıkarmayın beni. (Aşçıbaşı-şınapara verir.) Bir ruble, üçünüz için.

AŞÇIBAŞI - Allah razı olsun hanımefendi. Yolunuz açık olsun! Minnettarız size.

YAKOV - Hayırlı yolculuklar! ŞAMRAYEV - Mektuplarınızı esirgemezseniz çok mutlu oluruz! Güle güle Boris Alekseyeviç!

ARKADİNA - Konstantin nerede? Söyleyin, gidiyorum. Vedalaşalım. Eh, hadi hoşça kalın. (Yakov 'a.) Aşçı-başıya bir ruble verdim, üçünüz paylaşırsınız...

(Birlikte sağdan çıkarlar. Sahne boş kalır. Sahne gerisinden, yolcuların uğurlanışı sırasındaki sesler, bağırış-malar işitilir. Hizmetçi kız girip masadan erik sepetini alır,

çkar.)

TRİGORİN (Döner.) - Bastonumu unutmuşum. Terasta olmalı. (Soldaki kapıya doğru yürürken Nina 'yla karşılaşır.) Siz misiniz?... gidiyoruz...

75

NİNA - Bir daha görüşeceğimiz içime doğmuştu... (Heyecanla.) Boris Alekseyeviç, kesin kararımı verdim, ölsem de dönmem artık, sahneye çıkıyorum. Yarın ayrılıyorum buradan, babamı, herşeyi bırakıp yeni bir hayata başlıyorum... Sizin gibi, Moskova'ya gidiyorum ben de... Orada görüşeceğiz.

TRİGORİN (Çevreye bakınarak.) - "Slavyanski Pazar" oteline inin... Hemen haber ulaştırın bana... Molça-novka'da Groholski'nin evi... Acele etmeliyim...

NİNA - Bir dakikacık daha...

TRİGORİN (Hafif sesle.) - Öyle güzelsiniz ki... Yakında görüşeceğimizi düşünmek ne büyük mutluluk! (Ni-na başını onun göğsüne bırakır.) Bu eşsiz gözleri göreceğim yine, tanımsız güzellikteki bu ince gülüşü, bir mele-ğinki kadar masum bu güzel yüzü... Canım benim...

(Uzun bir öpüşme.)

(Üçüncü ve dördüncü perdelerin arasında ikiyılhk bir süre geçer.)

PERDE

76

DÖRDÜNCÜ PERDE

Sorinler'in evinde Konstantin Treplev'in çalışma odası yaptığı bir salon. Sağda ve solda içerdeki odalara açılan kapılar. Tam karşıda, terasa açılan camlı kapı. Bir konuk salonunda bulunması olağan eşya dışında, sağ köşede bir yazı masası, sol kapının yanında alaturka bir sedir, ayrıca bir kitaplık, pencere önlerinde ve iskemlelerde kitaplar. Vakit akşamdır. Abajurlu bir masa lambasının aydınlattığı odanın loşluğunda, bahçedeki ağaçların hışırtısı, rüzgârın bacalardaki uğultusu işitilmektedir. Bekçinin sopa vuruşları. Medve-denکو ve Maşa girerler.

MAŞA (Seslenir.) -KonstantinGavriliç! Konstantin Gavriliç! (Çevreyebakınır.)Kimslyok! ihtiyarda her an "Kostya nerde, Kostya nerde?" diye sorup duruyor. Yapamıyor onsuz...

MEDVEDENKO - Yalnızlıktan korkuyor. (Kulak kabartır.) Ne berbat bir hava! ikinci gün böyle.

MAŞA (Lambanın fitilini açar.) - Gölde dalgalar göklere çıkıyor.

MEDVEDENKO - Bahçede göz gözü görmüyor. Söylesek de şu tiyatro sahnesini söküp atsalar. Çıplak, çirkin bir iskelet. Perdesi rüzgârda saklıyor. Dün akşam oradan geçerken, sanki birisi ağlıyormuş gibi geldi bana. MAŞA - Daha neler... (Bir sessizlik.)

MEDVEDENKO - Maşa evimize gidelim. MAŞA - (Başını olumsuz anlamda sallar.) - Ben gece burada kalacağım.

77

MEDVEDENKO (Yalvarır.) - Maşa, gidelim! Yavrumuz açtır belki.

MAŞA - Saçmalama. Matryona doyurmuştur. (Bir sessizlik.)

MEDVEDENKO - Yazık yavrucağa... Üç gündür annesiz...

MAŞA - Çekilmez bir adam oldun artık! Eskiden, hiç değilse arada bir, felsefe yapardın. Şimdi "yavrumuz... evimiz... "den başka laf çıkmaz oldu ağzından.

MEDVEDENKO - Maşa, gidelim.

MAŞA - Kendin git.

MEDVEDENKO - Baban bana at vermez.

MAŞA - Verir verir. Git iste...

MEDVEDENKO , Öyle ya, isteyeyim.. Sen yarın mı geliyorsun?

MAŞA - (Enfiye çeker.) Hı, yarın. Uzattın ama artık!

(Treplev ve Polina Andreyevna girerler. Treplev yastıklar ve bir yorgan, Polina Andreyevna bir yatak çarşafı taşımaktadır. Getirdiklerini sedirin üstüne koyarlar. Treplev gidip masasının başına oturur.)

MAŞA - Ne için bunlar anne?

POLİNA ANDREYEVNA - Pyotr Nikolayeviç kendisine Kostya'mn odasına yatak yapılmasını istedi.

MAŞA - Bırakın, ben yaparım... (Yatağı yapar.)

POLİNA ANDREYEVNA - (içini çekerek). Ha ihtiyar, ha çocuk... Farkı yok...

(Polina Andreyevna, Treplev'in yatağına yaklaşır, dirsekleriyle masaya dayanarak yatağına bakar. Sessizlik.)

MEDVEDENKO - Eh, ben artık gideyim. Allahais-

78

marladık, Maşa. (Karısının elini öper.) Allahaismarladık anneciğim... (Kayınvaldesinin elini öpmeye çalışır.)

POLİNA ANDREYEVNA - (Can sıkıntısıyla.) Hadi uğurlar olsun.

(Treplev ona bir şey söylemeden uzatır elini, Medvedenko çıkar.)

POLİNA ANDREYEVNA - (Treplev'in yatağına bakarak.) Günün birinde gerçekten de yazar olacağınız kimin aklına gelirdi Kostya! Tanrıya şükür olsun, dergilerden para bile gönderiyorlar yazdıklarınız için... (Saçlarını okşar.) Yakışıklı da oldunuz... Kostyacığım, güzelim, benim Maşa'ya da biraz güler yüz gösterseniz ne olur!

MAŞA - (Yatağı yaparken.) Bırakın onu, anne!

POLİNA ANDREYEVNA - (Treplev'e.) Öyle cana yakındır ki... (Bir sessizlik.) Kostya, arada bir güler yüz göster bir kadına, başka bir şey istemez senden. Kendimden bilirim...

(Treplev masadan kalkar, bir şey söylemeden çıkar.)

MAŞA - İşte kızdırdınız onu! Bu kadar üstüne varmak çok gerekliydi sanki!

POLİNA ANDREYEVNA - Ne yapayım, üzülüyorum senin için Maşenka!

MAŞA - Ne de gerekli ya!

POLİNA ANDREYEVNA - İçim parçalanıyor sana baktıkça... Görmüyor, anlamıyor değilim ki...

MAŞA - Budalalık hepsi. Umutsuz aşk romanlarda olur. Saçma bütün bunlar. İnsanın kendini bırakmaması, balığın kavağa çıkmasını bekler gibi boş umutlara kapıl-maması gerek... Yüreğinde aşkın kıpırtısını duydun mu, yapılacak en iyi şey onu oradan kovmaktır. Kocamı başka

bir yere atayacaklarmış zaten. Hele gidelim oraya, unutacağım her şeyi, kökünden söküp atacağım yüreğimden. (iki oda öteden hüznü bir vals duyulur,}

POLİNA ANDREYEVNA - Kostya çalışıyor, İçi sıkılıyor çocuğun.

MAŞA - (Sessizce birkaç tur vals yapar.) En önemlisi anne, gözden ırak olması... Benim Semyon'un atanma işi olsun, gidelim, bir ay geçmeden her şeyi unutacağım. Saçma bütün bunlar.

(Soldaki kapı açılır. Dorn ve Medvedenko, tekerlekli koltuğunda Sorin 'i getirirler.)

MEDVEDENKO- Altı nüfus benim elime bakıyor şimdi. Gel gör ki sekiz okka un, yetmiş kapık...

DORN - Yetirebilirsen yetir ha!

MEDVEDENKO - Sizin için hava hoş! Denizde kum, sizde para.

DORN - Para mı? Otuz yıl gece gündüz, anamdan emdiğim süt burnumdan gelircesine çalıştıktan sonra, iki bin ruble arttırabilmişim. Onu da geçenlerde yurt dışında harcadım. Şimdi meteliğim yok.

MAŞA- (Kocasına.) Sen daha gitmedin mi?

MEDVEDENKO (Suçlu). - Nasıl gideyim? At vermezlerse...

MAŞA (Can sıkıntısı ve öfkeyle, yavaş sesle.) - Gözüm seni görmesin!

(Sorin 'in koltuğunu odanın sol tarafına getirirler; Po-lina Andreyevna, Maşa ve Dorn da Sorin 'in yakınında otururlar, Medvedenko üzüntü içinde bir köşeye çekilir.)

DORN - Ne kadar değişmiş burası! Konuk salonu çalışma odası olmuş.

80

MAŞA - Konstantin Gavrilıç daha rahat çalışıyor burada. Canı istediğinde çıkıp bahçede dolaşıyor, düşünüyor.

(Bekçinin sopa vuruşları.)

SORİN - Kardeşim nerede?

DORN - İstasyona Trigorin'i karşılamaya gitti. Neredeyse döner.

SORİN - Kardeşimi çağırttığınıza göre hastalığım tehlikeli demek. (Kısa bir susuştan sonra.) Şu işe bakın, tehlikeli biçimde hastayım, ama kimsenin ilaç verdiği yok!

DORN - Ne istiyorsunuz ilaç olarak? Valerian damlası mı? Karbonat mı? Yoksa kına mı?

SORİN - İşte, felsefe başlıyor yine! Of, ne bitmez çiledir bu! (Başıyla sediri göstererek.) Benini için mi serildi?

POLİNA ANDREYEVNA - Sizin için PyotrNikola-yeviç.

SORİN - Çok teşekkür ederim.

DORN (Bir şarkı mırıldanır.) - "Yüzüyor ay gece göklerinde..."

SORİN - Ne diyeceğim bakın, Kostya'ya bir hikâye konusu vermek istiyorum. Adı şöyle olmalı: "İstemiş

olan adam." ' ' 'L'homme qui a voulu." Bir zamanlar gençken yazar olmak istedim, olamadım. Güzel konuşmaya özendim, beceremedim, dilin canına okudum. (Kendini taklit eder.)" vesselam filan, falan filan..." Öyle ki başladığım lafi bağlayana kadar ter basardı. Evlenmek istedim, evlenemedim. Kentte yaşamak isterdim, hayatım köyde sona eriyor, vesselam!

DORN - Yüksek dereceli devlet memuru olmak istiyordun, oldun.

81

SORİN (Güler.) - Bunun için özel çaba harcamadım. Kendiliğinden oldu.

DORN - İnsanın altmış iki yaşında hayatından hoşnut olmadığını belirtmesi, kabul edersiniz ki yüce gönüllü bir davranış değil.

SORİN - Ne dik kafalı adam bu! Yahu, ben yaşamak istiyorum, anlasanıza!

DORN - Hafiflik... Doğa yasalarına göre her yaşam bir yerde sona ermek zorundadır...

SORİN - Siz doymuş bir adam olarak yargı veriyorsunuz. Kanıksamışsınız artık, hayata karşı umursamazlığınız bundan, sizin için hepsi bir. Fakat ölmek sizin için de korkunç olacak.

DORN - Ölüm korkusu hayvansal bir korkudur... Onu altetmek gerekir. Ancak ölümden sonraki hayata inananlar bilinçli olarak korkarlar ölümden, çünkü günahlarının ağırlığı altında ezilirler... Oysa siz, bir kere öteki dünyaya inanan biri değilsiniz; ikincisi ne günahınız var? Yirmi beş yıl Adalet Bakanlığı'nda çalıştınız, hepsi bu. SORİN (Güler.) - Yirmi sekiz. (Treplev girer; Sorin'in ayak ucundaki sandalyeye oturur. Maşa tüm sahne boyunca gözlerini ayırmaz ondan.)

DORN - Konstantin Gavriloviç'in çalışmasına engel oluyoruz.

TREPLEV - Yok canım. (Bir sessizlik.)

MEDVEDENKO - Doktor, yurtdışında en çok hangi şehirden hoşlandığınızı sorabilir miyim? DORN - Cenova'dan. TREPLEV - Neden Cenova?

82

DORN - Çünkü orada sokakları dolduran kalabalıkta insanı çeken, etkileyen bir şey vardır. Akşamüstü otelinden çıktığında, sokakların insanla dolduğunu görürsün. Sen de bu kalabalığa karışır, onunla kaynaşır, belirli amacın olmadan, gelişigüzel dolaşır durursun. Kendini bu kalabalığın bir parçası hisseder, evrensel bir ruhun varlığına inanmaya başlarsın... Hani bir zamanlar sizin oyununuzda Nina Zareçnaya'nın oynadığı türden bir şey... Sahi, Zareç-naya nerelerde şimdi? Ne yapıyor?

TREPLEV - İyi olduğunu sanırım.

DORN - Biraz tuhaf bir yaşam sürdürdüğü çalındı da kulağıma... Nedir bu işin aslı?

TREPLEV - Uzun hikâye bu doktor.

DORN - Siz kısaca anlatsanız...

TREPLEV - Evinden ayrıldıktan sonra Trigorin'le yaşamaya başladı. Bunu biliyorsunuz, değil mi?

DORN - Biliyorum, evet.

TREPLEV - Bir çocuğu oldu, çocuk öldü. Sonra Tri-gorin, beklenmesi gerektiği gibi, onu bırakıp eski ilişkilerine döndü. Zaten bu ilişkileri hiçbir zaman koparmamış-tı, kurnazlıkla hepsini birden idare edecek karakterde biridir çünkü. Bunlardan anlayabildiğim kadarıyla Nina özel yaşamında başarısızlığa uğradı.

DORN - Ya sahnede?

TREPLEV - İşin bu yanı sanırım daha da kötü. Moskova yakınlarında yazlık bir tiyatrodan başladı, taşraya gitti sonra. İlk zamanlar onu izliyor, nereye giderse ardından gidiyordum. Büyük rollere heves ediyordu. Fakat sesi kaba, kulak tırmalayıcı, hareketleri sert ve keskindi. Arada bir yeteneklice bağırıldığı, yeteneklice öldüğü anlar olmuyor değildi... Fakat kısa, sürekli olmayan anlardı bunlar.

83

DORN - Ama yine de yeteneği var demek? TREPLEV - Anlaması kolay değil, ama olsa gerek... Ben onu görüyordum, ama o beni görmek istemiyordu, hizmetçisi de bırakmıyordu otel odasına. Duygularını anlıyor, fazla ısrar etmiyordum görüşmekte. (Bir sessizlik.) Başka ne anlatayım? Sonra buraya döndüğümde, mektuplar aldım ondan. Akıllı, içten, ilginç mektuplardı... Yakınmıyordu hiçbir şeyden, ama alabildiğine mutsuz olduğunu hissediyordum... Her satın, gergin, hasta bir sinirdi sanki... Hayal dünyası da dağınıktı biraz. "Martı" diye imzalıyordu mektuplarını. Puşkin'in "Deniz Kızı" oyununda değirmencinin kendini kuzgun sanması gibi, o da mektuplarında, bir martı olduğunu tekrarlayıp duruyordu. Buradaymış şimdi. DORN - Burada mı? Nasıl yani? TREPLEV - Şehirde, otelde, dört beş gündür orada bir odada kalıyor. Görmeye gidecektim ben, Marya İlyi-niçna gitti de, ama kimseyi kabul etmiyor. Semyon Sem-yonoviç dün öğleden sonra onu kırdı, buradan iki vers ötede gördüğünü söylüyor.

MEDVEDENKO - Gördüm ya! Şu yana, şehre doğru yürüyordu. Selamlayıp neden bizi görmeye gelmediğini sordum. Geleceğini söyledi.

TREPLEV - Gelmez. (Bir sessizlik.) Babasıyla üvey annesi adını bile duymak istemiyorlar. Her yana bekçiler koymuşlar, çiftliğe yanaştırılmaması için. (Doktorla birlikte yazı masasına doğru yürürler.) Doktor, kâğıt üzerinde filozof olmak ne kadar kolay, ama aslında ne kadar güç bir şey bu.

SORİN-Dilber kızdı. DORN - Ne buyurdunuz?

84

SORİN - Dilber kızdı diyor. Hatta devlet danışmanı Sorin bir ara âşıkta ona.

DORN - Seni koca çapkın!

(Şamrayev 'in gülüşü iştilir.)

POLİNA ANDREYEVNA - Anlaşılan istasyondan döndü bizimkiler...

TREPLEV - Evet, annemin sesini işitiyorum.

(Arkadina, Trigorin, arkalarından Şamrayev girerler.)

ŞAMRAYEV (Girerken.) - Bizler yaşılanıyoruz, doğanın kör güçleri aşındırıp yok ediyor bizleri de, fakat

siz, saygıdeğer hanımefendi siz her dem tazesiniz... Bu parlak bluz, bu canlılık, hareketlerinizdeki bu zarafet...

ARKADİNA - Yine nazarınız degecek, can sıkıcı

adam!

TRİGORİN (Sorin 'e.) - Nasılsınız, Pyotr Nikolaye-viç? Bu ikide bir hastalanmaklar da nedir? Hoş değil! (Maşa 'yi görür, neşeyle.) Marya İlyiniçna!

MAŞA - Tanıdınız demek? (Trigorin 'in elini sıkar.)

TRİGORİN - Evlendiniz mi?

MAŞA - Çoktan.

TRİGORİN - Mutlusunuz ya? (Dorn ve Medveden-ko 'yla selamlaşır, sonra kararsız adımlarla Treplev 'e yaklaşır.) İrina Nikolayevna geçmişİ unuttuğunuz, bana artık kızmadığınızı söylüyordu.

(Treplev elini uzatır ona.)

ARKADİNA (Oğluna.) - Bak, Boris Alekseyeviç yeni hikâyenin yayımlandığı dergiyi getirdi.

TREPLEV (Dergiyi alır, Trigorin 'e.) - Teşekkür ederim. Çok nazıksınız.

85

TREPLEV - Bağışlayın, canım istemiyor... Biraz dolaşacağım. (Çıkar.)

ARKADİNA - Onar köpek koyacağız. Doktor, siz benim yerime de koyun. DORN - Başüstüne.

MAŞA - Herkes sürdü mü parasını? Çekiyorum... Yirmi iki!

ARKADİNA - Bende var! MAŞA - Üç! DORN - Pek güzel!

MAŞA - Oynadınız mı üçü? Sekiz! Seksen bir! On! ŞAMRAYEV - Dur, dur, atlı kovalamıyor arkandan! ARKADİNA - Harkov'da bir karşıladılar beni, bir karşıladılar, görecektiniz! Mutluluktan hâlâ başım dönüyor... MAŞA - Otuz dört!

(Sahne gerisinde hüzünlü bir vals çalındığı işitilir.) ARKADİNA - Üniversiteliler alkış tufanına tuttular... Üç sepet çiçek, iki çelenk ve bir de bu... (Göğsündeki broşu çıkarıp masaya atar.)

ŞAMRAYEV - Değerli bir şey bu. MAŞA-Elli!

DORN - Tam olarak elli mi? ARKADİNA - Göz alıcı bir tuvalet vardı üstümde... Ee, başka şeye karışmam, ama giyinmesini bilirim ben... POLİNA ANDREYEVNA - Kostya çalışıyor. İçi sıkılıyor zavallı çocuğun.

ŞAMRAYEV - Gazeteler veryansın ediyorlar aleyhinde.

MAŞA - Yetmiş yedi! ARKADİNA - Aldırmayıversin.

TRİGORİN - Şansı yok. Kendi sesini bulamadı bir türlü. Tuhaf, bulanık, bazen sayıklamaya benzer bir şeyler var yazdıklarında. Kişileri yaşamıyor.

MAŞA-On bir!

ARKADİNA (Göz ucuyla Sorin 'e bakarak.) - Petru-şa, sıkılıyor musun? (Bir sessizlik.) Uyumuş.

DORN - Ekselans uyumuş.

MAŞA-Yedi! Doksan!

TRİGORİN - Ben böyle bir yerde, böyle bir göl kıyısında yaşasam, elime kalem mi alırdım yazmak için? İçimdeki bu tutkuyu yener, balık tutmaktan başka bir şey yapmazdım.

MAŞA - Yirmi sekiz!

TRİGORİN - Bir hani balığı ya da tatlı su levreği yakalamaktan daha büyük zevk mi olur!

DORN - Ben Konstantin Gavrilıç'ın yeteneğine inanıyorum. Bir şeyler var çocukta. Kesinlikle var! İmgelerle düşünüyor. Hikâyeleri canlı, parlak. Kendi payıma, ben çok etkileniyorum onlardan. Üzücü olan, belirli bir amacının olmayışı. Okurda birtakım izlenimler uyandırıyor, hepsi bu... Fakat sadece izlenimlerle nereye kadar gidilir ki! İrina Nikolayevna, oğlunuz yazar diye mutlu musunuz? '

ARKADİNA - İnanır mısınız, henüz hiçbir şey oku-yamadım ondan. Fırsat olmadı.

MAŞA - Yirmi altı!

(Triplev sessizce girer, masasına doğru gider.)

ŞAMRAYEV (Trigorin 'e.) - Ha, Boris Alekseyeviç, sizin bir şeyiniz var bizde.

TRİGORİN - Nedir?

89

ŞAMRAYEV - Konstantin Gavrilıç'ın vurduğu bir martı vardı ya hani, bana onun içini doldurtmamı emretmişsiniz.

TRİGORİN - Anımsayamadım! (Bir an düşünür.) Anımsayamadım, hayır!

MAŞA - Altmış altı! Bir!

TREPLEV (Pencereyi ardına kadar açar ve kulak kabartır.) Nasıl da karanlık! İçimdeki bu sıkıntının nedenini bilsem...

ARKADİNA - Kostya, kapa pencereyi, fena esiyor.

(Treplev pencereyi kapar.)

MAŞA - Seksen sekiz!

TRİGORİN - Bayanlar, baylar, tombala!

ARKADİNA (Sevinçli.) - Bravo! Bravo!

ŞAMRAYEV - Bravo!

ARKADİNA - Şansı her zaman her yerde yaver gider bu adamın. (Kalkar.) Haydi gidip bir şeyler atıştıralım şimdi. Ünlü yazarımız bugün öğle yemeği de yemedi. Yemekten sonra devam ederiz. (Oğluna.). Kostya, bırak yazmayı da yemeğe gel.

TREPLEV - Sağol anne, ben tokum.

ARKADİNA - Nasıl istersen. (Sorin 'i uyandırır.) Pet-ruşa, yemek vakti geldi! (Şamrayev 'in koluna girer.) Beni Harkov'da nasıl karşıladıklarını anlatayım size...

(Polina Andreyevna mumları söndürür, Dom 'la birli/ete Sorin 'in tekerlekli koltuğunu iterler. Birlikte sol kapıdan çıkar hepsi. Sahnede, yazı masasında oturmakta olan Treplev kalır sadece.)

TREPLEV (Yazmaya hazırlanır, daha önce yazdıklarını gözden geçirir.) Yeni biçimler konusunda çok söz et-

90

tim, ama yavaş yavaş kendimin de basmakalıp bir söyleyişe kaydığını hissediyorum... (Okur.) "Duvardaki afişte deniyor ki...", "Koyu, siyah saçlarla çerçevelenmiş solgun bir yüz..." Deniliyordu ki... çerçevelenmiş... (Karalar.) Bayat sözler bunlar. Kahramanın, yağmurun sesiyle uyanması-la başlayacağım, geri kalan her şey dışarı! Mehtaplı gece tasviri, uzun ve özentili. Trigorin için kolay bunlar, kendi yöntemini elde etmiş o... Su bendinde kırık bir şişe ağzının parlaması ve değirmen taşının gölgesi mehtaplı bir gecenin tasviri için yetiyor ona. Bana ise titrek ışıklar, yıldızların yumuşak parıltısı, bir piyanonun uzaklardan gelen ve güzel kokularla dolu dingin havada yitip giden ezgileri gerekli... Ne işkence! (Bir sessizlik). Biçimin eskiliğinde ya da yeniliğinde değil iş, yazdığım şeyi hangi biçimde olduğunu düşünmeden yazmada, çünkü sözler özgürce akmaktadır ruhundan, bunu gitgide daha iyi anlıyorum... (Birisi masaya en yakın pencereyi tıklatır dışardan.) O da ne? (Pencereden dışarı bakar.) Karanlıktan başka bir şey görünmüyor. (Camlı kapıyı açıp bahçeye bakar.) Basamaklardan aşağı koşuyordu biri. (Seslenir.) Kim var orada? (Çıkar. Terasta hızlı hızlı yürüdüğü duyulur. Yarı dakika sonra Nina Za-reçnaya ile döner.) Nina! Siziniz demek, Nina! (Nina başını göğsüne dayar onun, sessizce ağlar.)

TREPLEV (Çok duygulanmış.) - Nina! Siziniz bu, Nina!.. İçime doğmuştu, bütün gün bir sıkıntı kemirip duruyordu içimi... (Şapkasını ve pelerinini çıkarmasına yardım eder). Oh, biriciğim benim, güzelim, sevgilim! Geldi sonunda! Ama ağlamayalım ne olur!

NİNA - Biri var burada!

TREPLEV - Yok kimse.

91

NİNA - Kapıları kilitleyin, içeri giren olur.

TREPLEV - Yok, girmez kimse.

NİNA - İrina Nikolayevna'nın burada olduğunu biliyorum. Kapıları kilitleyin.

TREPLEV (Sağdaki kapıyı anahtarla kitler; sohlaki-ne giderken.) - Kilidi yok bunun, şu koltuğu yanaştırıyım. (Bir koltuğu itip kapının arkasına dayar). Korkmaym, kimse girmez içeri.

NİNA (Treplev 'in yüzüne dikkatle bakar.) Sıcak, güzel... Konuk salonuydu burası, çok değişmiş miyim?

TREPLEV - Evet. Zayıflamışsınız, gözleriniz daha da irileşmiş... Nina, sizi görmem ne tuhaf! Neden hep kaçtınız benden? Neden şimdiye kadar gelmediniz buraya? Bir haftadır şehirde olduğunuzu biliyorum. Her gün birkaç kez otelinize gelip dilenci gibi pencerenizin altında durdum.

NİNA - Benden nefret edersiniz diye korkuyordum. Her gece düşümde karşılaşıyoruz, tanımiyorsunuz beni... Bilseniz, ah! Geldiğimden beri buralarda dolaşıyorum... Gölün çevresinde... Bir çok kez evinizin yakınına kadar geldim, ama bir türlü cesaret edemedim içeri girmeye. Oturalım hadi. (Otururlar.) Oturalım da konuşalım, doya doya. Ne güzel burası, kuytu, rüzgârı ısıtıyor musunuz? Bircümle vardır Turgenyev'de: "Böyle gecelerde, sıcak bir köşesi, bir yuvası olanlara ne mutlu!" Bense bir martıyım... Yok, değil. (Alnını uğuşturur.) Ne diyordum... Ha, Turgenyev... "Tanrı tüm barıksızların yardımcısı olsun..." Neyse. (Hüngür hüngür ağlar.)

TREPLEV - Nina, ağlıyorsunuz yine, Nina!.. NİNA - Ağlayayım, bırakın. Böylece ferahlıyorum biraz, iki yıldır hiç ağlamadım, dün akşam geç vakit tiyat-

92

romuz yerinde mi diye bahçeye bakmaya geldim. Baktım, duruyor orada! iki yıldan sonra ilk kez ağladım. İçim açıldı, ferahladım. Bakın, ağlamıyorum artık. (Treplev 'in elini tutar.) Demek, yazar oldunuz. Siz yazar, ben aktrist... Böylece biz de bir girdaba yuvarlandık... Oysa bir çocuk sevinciyle yaşıyordum burada... Sabahları uyanınca bir şarkı tutturuyor, sizi seviyor, şöhret düşleri kuruyordum; ya şimdi? Yarın sabah erkenden üçüncü mevkide köylülerin arasında Yeletz'e gidip kültürlü görünme meraklısı tüccarların yapışkan iltifatlarına katlanmam gerekecek... TREPLEV - Neden gidiyorsunuz Yeletz'e? NİNA - Bütün kış angajmanım var. Vakti geldi. TREPLEV - Nina, nefret ettim, sizden, lanetler yağdırdım; mektuplarınızı, fotoğraflarınızı yırtıp attım. Ama her an, bütün benliğimin, size sonsuzca bağlı olduğunu biliyordum. Sizi sevmemek elimde değil Nina. Sizi yitirdiğim, yazdıklarımın yayımlanmaya başladığı zamandan beri, hayat dayanılmaz bir şey oldu benim için... Sanki ansızın koparıldım gençliğimden ve bazen bu dünyada doksan yıldır yaşıyormuşum gibi geliyor bana. Size sesleniyor, ayaklarınızın bastığı toprakları öpüyor; nereye baksam yüzünüzü, hayatımın en güzel yıllarında bana ışıldayan o sevgili gülümsemenizi görüyorum...

NİNA (Şaşırmış.) - Neden söylüyor bunları bana, neden?..

TREPLEV - Yapayalnızım, beni ısıtacak hiçbir sevgi yok, bir yeraltı zindanındaymışım gibi üşüyorum, yazdıklarım da soğuk, yavan, bulanık... Nina, yalvarırım burada kalın, ya da bırakın sizinle geleyim...

(Nina aceleyle şapkasını ve pelerini giyer.) •

93

TREPLEV - Nina, neden? Ne olur, Nina... (Onun giyinmesine bakar. Bir sessizlik.)

NİNA - Arabam bahçe kapısı önünde bekliyor... Gelmenize gerek yok... Ben giderim... (Gözyaşları

yaşamlarının kederli çemberini tamamlayıp söndüler... Artık binlere yüzyıldır yeryüzü tek bir canlı varlık taşıyor üzerinde ve bu zavallı ay boşu boşuna yakıyor fenerini. Çayırlarda çığnarak uyanan turna kuşları yok artık ve ıhlamur korulannda mayısböcekleri-nin vızıltılan işitilmiyor..." (Treplev'i taşkınlıkla kucaklar ve camlı kapıdan kaçıp gider.)

TREPLEV (Bir sessizlikten sonra.) - Bahçede bir gören olur da anneme söylese hiç iyi olmaz. Üzülebilir annem... (iki dakika süresince tüm elyazmalarını sessizce yırtar ve masanın altına fırlatır, sonra sağdaki kapıyı açıp çıkar.)

DORN (Soldaki kapıyı açmaya çalışarak.) - Tuhaf şey. Kilitlenmiş sanki... (Girer ve koltuğu yerine koyar.) Engelli koşu! (Arkadina, Polina Andreyevna, arkalarından da şişelerle Yakov ve Maşa sonra Şamrayev ve Trigorin girerler.)

ARKADİNA - Kırmızı şarapla Boris Alekseyeviç'in birasını, şuraya, masaya koyun. Hem oynar, hem içeriz. Buyurun, oturalım.

POLİNA ANDREYEVNA (Yakov 'a.) - Çayı da getir. (Mumları yakar, oyun masasına oturur.)

ŞAMRAYEV (Trigorin 'i dolaba götürür) - İşte, az önce sözünü ettiğim şey burada... (Dolaptan içine saman doldurulmuş bir martı çıkarır.) Siz ısmarlamıştınız...

96

TRİGORİN - (Martıya bakar) - Anımsayamıyorum. (Biraz düşünür.) Hayır, anımsamıyorum!

(Sağdan, sahne gerisinden bir silah sesi işitilir; hepsi irkilir.)

ARKADİNA (Korku içinde.) - Nedir bu?

DORN - Hiç. İlaç çantatndaki şişelerden biri patlamıştır. Kaygılanacak bir şey yok. (Sağdaki kapıdan çıkar, yarım dakika sonra döner.) Tahmin ettiğim gibi. Eter şişesi patlamış. (Bir şarkı mırıldanır.) "İşte yeniden karşında senin, büyülenmiş gibi duruyorum ben..."

ARKADİNA (Yerine oturarak.) - Öff, öyle korktum ki... Birden aklıma... (Yüzünü elleriyle kapar.) Bir an gözlerimin önü karardı...

DORN (Bir dergiyi karıştırarak, Trigorin 'e.) - İki ay kadar önce bir yazı çıkmıştı bu dergide... Amerika'dan gönderilen bir mektup... Size bir şey sormak istiyorum bu konuda. (Kolunu Trigorin 'in beline dolayarak sahne önüne götürür onu.) Çünkü bu sorun çok ilgilendiriyor beni. (Sesini alçaltarak)! İrina Nikolayevna'yı alıp bir yerlere götürün. Konstantin Gavriloviç kendini vurmuş.

PERDE

VİŞNE BAHÇESİ

(Oyun, 4 perde)

99

KİŞİLER

LUBOV ANDREYEVNA RANEVSKAYA (Çiftlik sahibi kadın)

ANYA (Ranevskaya'nın kız evlatlığı, 24 yaşında)

VARYA (Ranevskaya'nın kız evlatlığı, 24 yaşında)

LEONİD ANDREYEVİÇ GAYEV (Ranevskaya'nın erkek kardeşi)

YERMOLAY ALEKSEYEVİÇ LOPAHİN (Tüccar)

PYOTR SERGEYEVİÇ TROFİMOV (Yüksek okul öğrencisi)

BORIS BORISOVIÇ SİMEONOV-PİŞÇIK (Çiftlik sahibi)

ŞARLOTTA İVANOVNA (Mürebbiye)

SEMYON PANTELEYEVİÇ YEPtHODOV (Sayman)

DUNYAŞA (Hizmetçi kız)

FİRS (Uşak, 87 yaşında bir yaşlı adam)

YAŞA (Genç uşak)

Yoldan Geçen

istasyon Şefi

Posta Memuru

Konuklar

Hizmetçiler

Olay, L.A. Ranevskaya'nın çiftliğinde geçer.

101

BİRİNCİ PERDE

Çocukların yatak odası olarak kullanılmış olduğu için hâlâ bu adı taşıyan bir oda. Birkaç kapı vardır. Bunlardan biri Anya'nın odasına açılır. Şafaktan az önce. Güneş doğmak üzeredir. Mayıs. Vişne ağaçları çiçek açmaya başlamıştır. Fakat dışarıda hava soğuktur, bahçede sabah ayazı vardır. Odanın pencereleri kapalıdır.

Dunyaşa elinde mum, Lopahin bir kitapla girerler.

LOPAHİN - Tren geldi, çok şükür. Saat kaç?

DUNYAŞA - Nerdeyse iki. (Mumu üfleyerek söndürür.) Hava aydınlandı sayılır.

LOPAHİN - Ne kadar gecikti tren? En azından iki saat. (Esneyip gerinir.) Ben de az aptallardan değilim ha! Buraya treni istasyonda karşılamak için geldim, sonra da uyuya kalmışım... Oturduğum yerde... Hay Allah! Bari sen uyandırsaydın beni.

DUNYAŞA - Gittiniz sandım. (Kulak kabartır.) İşte, galiba geliyorlar.

LOPAHİN (Kulak kabartır.) - Yok... Bagajları almak, şu bu derken... (Bir susuştan sonra) Lubov Andreyevna beş yıl kaldı yurtdışında. Bilmiyorum şimdi nasıldır... İyi bir insan. Yumuşak, sade. On beş yaşında bir oğlandım, rahmetli babam -o sırada köyde bakkallık yapıyordu- yüzüme yumruğuyla vurmuş, burnumdan kan boşanmıştı... Neden bilmem, birlikte çiftliğin avlusundaydık bu sırada; babam sarhoştı. Lubov Andreyevna, şimdi ammsayabildi-ğimce çok gençti, inceikti; beni bu odaya, musluğun ba-

sına getirmiş, "Ağlama köylücük" demişti; "evleninceye kadar geçer..." (Bir susuştan sonra) Köylücük... Babam köylüydü evet... Benimse şimdi beyaz bir yeleğim, kahverengi potinlerim var... Gelgelelim, altın palan da vursan eşek yine eşektir... Zenginim şimdi, bol param var, ama biraz düşünürsen köylü köylüdür... (Kitabın sayfalarını çevirir.) Şimdi bu kitabı okuyordum ya, aklıma hiçbir şey girmedi. Okurken uyuya kalmışım. (Susarlar.)

DUNYAŞA - Köpekler de sabaha kadar uyumadılar; efendilerinin geleceğini sezinlediler demek.

LOPAHİN - Dünyaşa, neyin var senin?

DUNYAŞA - Elim ayağım titriyor. Kendimi tutmasam bayılacağım...

LOPAHİN - Pek çtkırıldım olmuşsun. Giyimin küçük hanım giyimi. Saçın başın desen, öyle. Olmaz, insan kendini bilmeli. (Yepihodov bir çiçek demetiyle girer. Ceket giymiştir, iyice parlatılmış çizmeleri her adım atışta şiddetle gıcırdamaktadır.)

(İçeri girdiği an elindeki demeti düşürür.)

YEPİHODOV (çiçekleri yerden alırken) - Bahçıvan gönderdi, oturma odasına konulacakmış. (Çiçekleri Dun-yaşa'ya verir.)

LOPAHİN - Bir bardak şıra getirsene bana.

DUNYAŞA - Başüstüne. (Çıkar.)

YEPİHODOV - Sabah ayazı, eksi üç, ama vişnelik baştan aşağı çiçeğe kesmiş. Şu bizim iklimi beğenmiyorum, (içini çeker.) Beğenmiyorum, hayır. Bir kerecik de yüzümüze gülse ya. Ha, Yermolay Alekseyeviç, izninizle ekleyeyim, şu çizmeleri alalı üç gün oldu, bir gıcırta bir gıcırta, deme gitsin. Neyle yağlamalı dersiniz?

104

LOPAHİN - Yeter. Kafa şişirdin. YEPİHODOV - Her gün yeni bir musibet geliyor başıma. Ama umurumda değil artık, aldırmiyorum, gülümsüyorum bile. (Dunyaşa girer, Lopahin 'e şırayı verir.)

(Devamla) Ben gideyim. (Çarpıp masayı devirir.) Alın işte... (Bir çeşit zafer kazanmışçasına.) Görüyor musunuz, yani ifademi bağışlamanızı rica ederim, şu duruma bakın... Harika bir durum!.. (Çıkar.)

DUNYAŞA - Biliyor musunuz Yermolay Alekseyeviç, niye gizleyeyim sizden; Yepihodov evlenme

önerisinde bulundu bana. LOPAHÎN - Ya!

DUNYAŞA - Bilmem ki ne yapmalı... Yumuşak huylu bir insan, ama bazı kere konuşmaya başladı mı, hiçbir şey anlamıyorsun... Güzel şeyler, duygulu şeyler, ama anlaşılıyor. Sanki hoşlanıyorum gibi ondan. Beni çılgınca seviyor. Bahtsız bir insan. Her gün bir musibet geliyor başına. Burada takılmak için ona ne diyorlar biliyor musunuz? Yirmi iki musibet.

LOPAHÎN (Kulak kabartır) - İşte sanırım geliyorlar. DUNYAŞA - Geliyorlar! Ne oluyor bana... Her yanımda buz kesti.

LOPAHÎN - Evet, geliyorlar gerçekten. Karşılalım gidip. Beni tanıyacak mı acaba? Beş yıl oldu görüşmeye-

li.

DUNYAŞA (Heyecan içinde) - Şimdi bayılacağım...

Ah, bayılıyorum.

(Eve iki yaylı arabanın yanaştığı işitilir. Lopahin ve Dunyaşa hızla çıkarlar. Sahne boş kalır. Yandaki odalarda bir gürültü başlar. Lubov Andreyevna 'yi istasyonda

105

karşılama gitmiş olan Firs, bir sopaya dayanarak sahneden hızlı hızlı geçer. Üstünde eski moda bir uşak üniforması, başında silindir şapka vardır. Bir şeyler homurdanmaktadır ya, tek sözcüğü anlaşılır. Sahnede gürültü gitgide artar. Bir ses: "Buradan geçelim..." Lubov Andreyev-na, Anya, zincirinden tuttuğu küçük bir köpek ile Şarlotta Ivanovna, yol giysileri içinde; Varya sırtında palto ve başında bir atkıyla; Gayev, Simeonov-Pişçik, Lopahin, bir bohça ve şemsiyeyle Dunyaşa, çeşitli eşyalarla hizmetçiler girerler. Hepsi odadan geçerler.)

ANYA - Buradan geçelim. Anne, bu odayı anımsıyor musun?

L. ANDREYEVNA (Sevinçli göz yaşları içinde) - Çocuk odası!

VARYA - Öyle soğuk ki, ellerim dondu. (L. Andre-yevna'ya) Odalarınız bıraktığınız gibi anneciğim, biri beyaz, öteki menekşe renginde.

L. ANDREYEVNA - Çocuk odası, sevgili odam benim... Küçük bir kızken burada uyurdum... (Ağlar) Şimdi de küçük bir kız gibiyim sanki... (Kardeşini, Varya 'yi, sonra yeniden kardeşini öper) Varya da hep aynı, eskisi gibi, rahibeye benziyor. Dunyaşa'yı da tanıdım... (Dunyaşa 'yi öper)

GAYEV - Tren iki saat gecikti. Ne biçim iş? Ne biçim düzen?

ŞARLOTTA (Pişçik 'e) - Köpeğim fındık da yer. PIŞÇİK (şaşkın) - Tasavvur edebiliyor musunuz? (Anya ve Dunyaşa dışında hepsi çıkarlar.) DUNYAŞA - Gözlerimiz yollarda kaldı... (Anya'nın paltosunu, şapkasını çıkarmasına yardım eder.)

106

ANYA - Yolda dört gece uyumadım... Şimdi de dondum.

DUNYAŞA - Gittiğinizde büyük perhiz günleriydi, kar yağıyordu, ayaz vardı. Şimdi öyle mi ya? Çanım benim! (Gülerek öper Anya 'yi.) Gözlerimiz yollarda kaldı, canım benim, biriciğim... Size hemen söylemekten kendimi alamayacağım, bir dakika beklemeye bile sabrım yok...

ANYA (tembel) - Ne var yine?

DUNYAŞA - Sayman Yepihodov var ya, Paskalyadan hemen sonra evlenme önerisinde bulundu bana.

ANYA - Aklın fikrin hep bu işte. (Saçlarını düzelterek) bütün firketeleri yitirmişim... (Çok yorgundur, sendelemektedir.)

DUNYAŞA - Ne düşüneceğimi bilemiyorum artık.

Beni öyle seviyor, öyle seviyor ki!

ANYA (odasının kapısına sevecenlikle bakarak) - O-dam, pencerelerim, sanki hiç ayrılmamış gibiyim onlardan. Evimdeyim! Yarın sabah kalkıp bahçeye koşacağım... Ah bir uyuyabilsem! Tüm yol boyunca uyumadım, içimi bir tedirginlik kemirdi durdu.

DUNYAŞA - Geçen gün Pyotr Sergeyeviç geldiler.

ANYA (sevinçle) - Petya!

DUNYAŞA - Hamamda uyuyorlar şimdi, orda yatıp kalkıyorlar. Bize rahatsızlık vermek, yük olmak istemiyor-larmış. (Cep saatine bakar) Kendilerini uyandırmak gerekirdi ya, Varvara Mihaylovna istemedi. Onu uyandırma dedi.

(Belinde bir anahtar demetiyle Varya girer.)

VARYA - Dunyaşa, tez kahve yetiştir.. Annem kahve

istiyor.

DUNYAŞA - Hemen. (Çıkar.)

107

VARYA - Eh, Tanrıya şükürler olsun, geldiniz. Evdesin yine.

(Anya 'yi okşayarak) Canımın içi geldi! Güzeller güzeli geldi!

ANYA - Çok sıkıntı çektim.

VARYA - Tahmin ediyorum!

ANYA - Yola çıktığımda paskalyanın son haftasıydı, çok soğuk vardı o sırada. Şarlotta yol boyunca hokkabazlık yaptı, çenesi de durmak bilmedi. Sanki ne diye taktın kuyruğuma onu...

VARYA - Tek başına gidemezdin ki yavrucuğum. On yedi yaşında!

ANYA - Paris'e vardık. Orası da soğuk, kar yağıyor. Fransızcam berbat. Annem beşinci katta bir yerde oturuyor. Gittiğimde konuklar vardı. Birtakım Fransız kadınlar, elinde kitapla yaşlı bir katolik papaz. Leş gibi sigara dumanı sinmiş, sıkıntılı bir oda. Anneme birden öyle acıdım, öyle acıdım ki, boynuna sarıldım, bırakmadım bir türlü... Annem de sonra okşadı durdu beni, ağladı...

VARYA (gözyaşları içinde) - Yeter, yeter...

ANYA - Mentone'daki yazlığını zaten satmış, hiçbir şeyi kalmamış, hiçbir şeyi. Bende tek kuruş yok: Paris'e dar darına ulaşmıştık. Ve annem anlayamıyordu bunu. istasyon lokantalarında yemeğe oturuyoruz, en pahalı yemekleri ısmarlıyor. Garsonlara da birer ruble bahşiş. Şarlotta da aşağı kalmadı ondan. Yaşa dersene, öylesine okkalı porsiyonlar istiyordu ki kendine, korkunç! Yaşa annemin uşağı, onu da getirdik.

VARYA - Gördüm alçağı.

108

ANYA - Ee, nasıl oldu? Borç taksitlerini ödeyebildin

mi?

VARYA-Ne gezer.

ANYA - Tanrım, Tanrım...

VARYA - Çiftlik ağustosta satılığa çıkarılıyor...

ANYA - Tanrım...

LOPAHÎN (kapıdan içeri başını uzatarak meler) -

Me-ee-ee...

(Geri çekilir.)

VARYA (ağlamaklı) - Suratına şunu bir indirsem...

(Yumruğunu sıkar.)

ANYA (Varya 'yi kucaklar; sevecen.) - Varya, sana evlenme önerisinde bulundu mu? (Varya başını olumsuz anlamda sallar.) Seviyor seni ama... Ne diye birbirinize açılmıyorsunuz? Ne bekliyorsunuz?

VARYA - Bana kalırsa bir şey çıkmayacak bu işten. Onun yığınla işi var, benimle uğraşmaya vakti yok... Zaten umursamıyor da beni... Tanrı iyiliğini versin ya, onu karşımda görmek ağır geliyor bana. Herkes düğünümüzden söz ediyor; kutlayan kutlayana, fol yok yumurta yok oysa, her şey bir düş gibi... (Bir başka ses tonuyla.) Yeni bir broş almışım, arı, öyle değil mi?

ANYA (kederli) - Annem satın aldı. (Odasına gider; bu kez sevinçle, bir çocuk gibi konuşur.) Paris'te balona da

bindim!

VARYA -Çanımın içi geldi! Güzeller güzeli geldi!

(Dunyaşa cezveyle dönmüş, kahveyi hazırlamaktadır.)

VARYA (kapının y anında durarak, devamla.) - Bütün

109

gün, cancağzım, ev işleriyle uğraşırken, bir yandan da düş kuruyorum. Seni bir zengin kocaya versek benim de içim rahat ederdi. Bir manastıra girerdim. Sonra Kiev'e... Moskova'ya filan giderdim... Kutsal yerleri gezerdim durmadan... Ne güzel olurdu!

ANYA - Bahçede kuşlar ötüşüyor. Saat kaç?

VARYA - Üç olmalı. Uyumaksın artık cancağzım. (Anya 'nın odasına girer.) Ne güzel olurdu!

(Yaşa bir battaniye ve yol çantasıyla girer.)

YAŞA (Sahne boyunca yürür; çok nazik.) - Buradan geçebilir miyim efendim?

DUNYAŞA - Sizi neredeyse tanyamıyordum Yaşa... Yurtdışında ne kadar da değişmişsiniz.

YAŞA - Hımmm... Ya siz kimsiniz?

DUNYAŞA - Siz buradan gittiğinizde ben şu kadar-cıktım. (Eliyle yerden yukarıya doğru bir işaret yapar.) Dunyaşa, Fedor Kozoyedov'un kızı. Anımsayamadınız!

YAŞA - Hımmm... Fıstık! (Çevreye bakınır, kızı kucaklar, Dün Yaşa bir çığlık atar, elindeki tabağı düşürür. Yaşa hızla çıkar.)

VARYA (Kapıda, hoşnutsuz bir sesle.) - Ne oluyor orada?

DUNYAŞA (Ağlamaklı.) - Tabağı kırdım.

VARYA - Uğurdur.

ANYA (Odasından çıkarak.) - Anneme haber vermeli. Petya burada.

VARYA - Hizmetçilere onu uyandırmamalarını söyledim.

ANYA (Düşünceli.) - Babam öleli altı yıl oldu. Ondan bir ay sonra da kardeşim Grişa boğuldu ırmakta. Yedi

110

yaşında, güzelim oğlancık. Annem dayanamadı tüm bunlara. Alıp gitti başını, gitti, arkasına bakmadan... (Titrer.) Nasıl da anlıyorum onu! Bir bilse, nasıl da anlıyorum! (Bir susuştan sonra.) Petya Trofimov, Grişa'nın öğretmeni idi, anneme acısını anımsatacak şimdi...

(Sırtında bir ceket ve beyaz bir yelek ile Firs girer.) FİRS (Cezveye bakar, kaygılı.) - Hanımefendi kahvaltılarını burada yapacaklar... (Beyaz eldivenlerini giyer.) Kahve hazır mı? (Dunyaşa 'ya sertçe.) Hey!

Hani bunun

kreması?

DUNYAŞA - Hay Allah! (Hızla çıkar.) FÎRS (Kahve cezvesinin yanında telaşlı hareketler yapar.) - Beceriksiz... (Mırıldanır) Paris'ten geldiler... Beyefendi de bir zamanlar Paris'e gitmişti... Faytonla... (Güler.) VARYA - Firs, ne oluyor?

FÎRS - Daha ne olsun? (Sevinçli.) Hanımım geldi! Bu günü de gördüm! Artık ölsem de gam yemem... (Sevinçten ağlar.)

(L. Andreyevna, Lopahin Gayev, .Simeon-Pişçik girerler. Sirneon-Pişçik'in üzerinde ince çuhadan bir cepken ve şalvar vardır. Gayev girerken, kolları ve bedeniyle bilardo oynuyormuşçasına hareketler yapar.)

L.ANDREYEVNA - Nasıl deniyordu?... Söylesene... San top köşeye! Ortada bir çiftleme!

GAYEV - Köşeden bir kesme! Bir zamanlar seninle bu odada yatardık kardeşim, şimdi elli birinci yaşımı sürmekteyim, ne kadar tuhaf bir şey bu...

LOPAHÎN - Evet, zaman geçip gidiyor.

GAYEV - Kim?

LOPAHÎN - Zaman diyorum, geçip gidiyor.

111

GAYEV - Burası da tefarik otu kokuyor... ANYA - Ben yatmaya gidiyorum, iyi geceler anne. (Annesini öper.)

L. ANDRE YEVNA - Bir tanem benim, yavrum. (An-ya 'nın elini öper.) Eve döndüğüne seviniyor musun? Ben hâlâ inanamıyorum.

ANYA - Hoşçakal dayı.

GAYEV - (Anya 'nınyüzünü ve elini öper.) - Tanrı seni korusun. Ne kadar da annesine benziyor! (Kızkardeşi-ne) Luba, onun yaşındayken tıpkı böyleydin.

(Anya, Lopâhin ve Pişçik'le el sıkışır, çıkar ve arkasından kapıyı kapatır.)

L. ANDREYEVNA - Çok yoruldu.

PİŞÇİK - Yol çok uzun olmalı.

VARYA (Lopâhin 'e vePişçik'e.) - Eh, baylar? Saat üç, konuk gideceği zamanı da bilmeli.

L. ANDREYEVNA (Güler.) - Hep aynısın Varya. (Kucaklayıp öper onu.) Kahvemi içeyim, hep birden kalkarız. (Firs, L. Andreyevna'nın ayağının altına bir yastık koyar.) Teşekkür ederim cancağzım. Kahveye alıştım... Gece gündüz içiyorum. Sağolasım ihtiyarcık. (Firs 'i öper.)

VARYA - Gidip bakayım, bütün eşyaları getirdiler mi? (Çıkar.)

L. ANDREYEVNA - Bu oturan ben miyim? (Güler.) Sıçramak, kollarımı sallamak geliyor içimden. (Yüzünü elleriyle kapar.) Ya bütün bu gördüklerim düşse! Tanrı bilir ya, seviyorum yurdumu, içten seviyorum. Kompartımanın penceresinden dışarı bakıyordum, ağlıyordum hep... (Gözyaşları içinde.) Şu kahvemi içeyim. Çok teşekkür Firs, teşekkürler ihtiyarcığım. Çok sevinçliyim, hâlâ yaşadığına...

112

FİRS - Dün değil, önceki gün...

GAYEV - Kulağı iyi işitmiyor.

LOPAHİN - Benimse sabahın saat beşinde Harkov'a gitmem gerekli. Ne can sıkıcı bir iş! Oysa size bakmak, sizinle konuşmak isterdim... Her zamanki gibi olağanüstü güzelsiniz.

PİŞÇİK (Derin derin iç geçirerek.) - Hatta daha da güzelleşmiş... Üstünde Paris giysileri... İnsanın fikri şaşıyor...

LOPAHİN - Kardeşiniz, işte şu Leonid Andreyiç, benim için, odunun tekidir, köy ağasıdır der. Banaysa vız gelir, tırıs gider bunlar. Varsın dilediğini söylesin o. Benim istediğim tek şey, sizin bana eskisi gibi inanmanız, insanı allak bullak eden o dokunaklı gözlerinizin eskiden olduğu gibi bana bakmalarıdır. Allah büyüktür! Babam, sizin babanızla dedenizin kölesiydi. Ama siz bir zamanlar benim için öyle çok şeyler yaptınız ki, onların dışında kalan her şeyi unuttum. Sizi en yakınımnda bir insan gibi, hatta daha da çok seviyorum...

L. ANDREYEVNA - Yerimde oturamıyorum, elimde değil... (Sıçrayıp kalkar, şiddetli bir heyecan içinde yürür.) Bu mutluluğu kaldıramayacağım... gülün üstüme, aptalın tekiyim ben... Ah, dolapçığım benim... (Dolabı öper.) Masacığım benim...-

GAYEV - Dadı öldü, sen yokken.

L. ANDREYEVNA (Oturur, kahvesini içer.) - Biliyorum, toprağı bol olsun. Yazdılar bana.

GAYEV - Anastasi de öldü. Petruşka Kosoy ise ayrıldı bizden, jimdi kentte, karakolda çalışıyor. (Cebinden bir akide şekeri kutusu çıkarır. Ağzına atıp emer.)

PİŞÇİK - Kızım Daşenka, size selam söyledi...

LOPAHİN - Size çok hoş, çok sevindirici Bir şey bildirmek istiyorum. (Saatine bakar.) Gitme vaktim de geldi, ama haydi bir iki sözle anlatıvereyim. Biliyorsunuz, borçlarınızın karşılığında vişne bahçesi satışa çıkarıldı; • Ağustosun yirmi ikisinde açık arttırma var. Ama siz hiç kaygılanmayın cancağzım, gönül rahatlığıyla uyuyun, çünkü bir çıkış yolu var... Şimdi taşanımı söyleyeceğim size. Dikkatinizi rica ederim. Çiftliğiniz kentten yirmi verst uzaklıkta bulunuyor ve şimdi de yakından demiryolu geçmede. Ve eğer vişne bahçesiyle ırmak arasındaki topraklarınız, üzerlerinde yazlık evler yapılmak üzere parsellenir de bu iş için kiraya verilirse, yılda en azından yirmibeş bin ruble gelirin olur.

GAYEV - Özür dilerim, çok saçma!

L. ANDREYEVNA - Sizi tam olarak anlayamıyorum Yermolay Alekseyiç?

LOPAHİN - Yazlıkçılardan dönüm başına en azından yirmi beş ruble alırsınız. Ve hemen şimdi başlayın bu işe, size istediğiniz yemini edeyim; güne kadar elinizde kıymık kadar boş arazi kalmaz, hepsini alırlar. Uzun sözün kısası, kutlarım sizi, kurtuldunuz. Arazinin bulunduğu yöre bir harika. Irmak yüzmeye elverişli derinlikte. Fakat kuşkusuz toprağın düzenlenmesi, temizlenmesi gerekiyor... Sözgelimi, bütün eski yapılan, artık hiçbir işe yaramayacak şu evi yıkmak, yaşlı vişne bahçesini de kesip ortadan kaldırmak gerekecek...

L. ANDREYEVNA - Kesip ortadan kaldırmak mı? iki gözüm, bağışlayın, ama sizin hiçbir şeyden anladığınız yok. Eğer tüm bu ilin sınırları içinde ilgiye değer, hatta seçkin bir şey varsa, o da bizim vişne bahçemizdir.

114

LOPAHİN - Bahçenizin seçkin olan tek yanı genişliğidir, başka bir şey değil. Vişne dediğiniz iki yılda bir yetişir, onu da ne yapacaksınız, kimsenin satın aldığı yok.

GAYEV - Ansiklopedik Sözlük'te bu bahçenin sözü

ediliyor.

LOPAHİN (Saatine bakarak.) - Eğer bir şeyler düşünmez, bir şeyler yapmazsak, yirmi iki Ağustos'ta vişne bahçesi de, tüm çiftlik de açık arttırmayla satılacak. Karar sizin! Başka bir çıkış yolu yok, yemin ederim. Yok başka

bir çıkış yolu!

FİRS - Eski zamanlarda, bundan kırk elli yıl önce, vişneyi kurutur, suda yumuşatır, salamura ya yatırır, reçel kaynatırlardı; kimi zaman da...

GAYEV - Kapa çeneni Firs!

FİRS - Kimi zaman da kurutulmuş vişneyi arabalarla Moskova'ya, Harkova'ya götürürler. Para vardı bu işte! Vişne kurusu da bir yumuşak, bir sulu, bir tatlı, bir kokulu olurdu ki o zamanlar. Yapmanın yolunu yordamını bilirlerdi...

L. ANDREYEVNA - Ne oldu şimdi bu yol yordama?

FİRS - Unutuldu. Kimse anımsamıyor.

PİŞÇİK (L. Andreyevna 'ya.) - Paris'te ne var ne yok? Nasıl oralar? Kurbağa yediniz mi?

L. ANDREYEVNA - Timsah yedim.

PİŞÇİK - Tasavvur edebiliyor musunuz!

LOPAHİN - Şimdiye kadar köylerde efendilerle köylüler olurdu. Şimdi bir de yazlıkçılar çıktı. En küçüklerine varana kadar bütün kentlerin çevresi bu yazlıkçılarla doldu. Hatta yazlıkçı sayısının yirmi yıl sonra olağanüstü artacağı söylenebilir. Şimdi balkonlarında oturup çay içmek-

115

le yetiniyorlar ya, gün gelecek, o bir dönümlük topraklarında çiftliklerle de uğraşacaklardır; o zaman da

vişne bahçeniz, mutlu, zengin, görkemli bir yaşam kazanacak!

GAYEV (Kızar.) - Ne saçmalık!

(Varya ve Yaşa girerler.)

VARYA - Anneciğim, iki telgraf var size. (Anahtarlardan seçip ayırdığı biriyle eski dolabı şangırıtıyla açar.) İşte, burada.

L. ANDREYEVNA - Paris'ten. (Telgrafları okumadan yırtar.) Paris işi sona erdi...

GAYEV - Luba, biliyor musun bu dolap kaç yaşındadır? Geçen hafta alttaki çekmeceyi açmıştım; baktım birtakım rakamlar işlenmiş kızgın demirle. Tam yüz yıl önce yapılmış bu dolap. Nasıl? Ha? Diyorum, jübilesi bile yapılabilirdi. Cansız bir cisim, evet, ama ne de olsa bir kitap dolabıdır.

PİŞÇİK (Şaşkınlık içinde.) - Yüz yıl... Tasavvur edebiliyor musunuz?

GAYEV - Evet... Çok değerli bir şeydir. (Dolaba dokunarak.) Değerli, çok saygın dolap! Yüz yılı aşkın bir süredir iyiliğin ve adaletin parlak ülkülerine hizmet eden varlığın önünde saygıyla eğiliyorum. Senin verimli bir çalışmaya o eşsiz çağın, soyumuzun tüm kuşakları boyunca (gözyaşları içinde) zihin açıklığını, iyi bir geleceğe olan inancı destekledi; bizleri yüz yıl boyunca iyilik ve toplumsal bilinç ülküleriyle besleyip eğittin.

(Bir sessizlik.)

LOPAHİN - Evet...

L. ANDREYEVNA - Hep aynısın Lenya.

116

GAYEV (Biraz bozulmuş.) - Toptan sektirip sağ köşeye! Ortadan bir kesme!

LOPAHİN (Saate bakar.) - Eh, ben gitmeliyim artık. YAŞA (L. Andreyevna'ya ilaç verir.) - Haplarınızı belki şimdi alırsınız...

PİŞÇİK - Cancağızım, ilaç denen şeyi almaya hiç gerek yoktur. Çünkü ondan ne yarar ne zarar gelir... Verin bakayım şunları bana... sultanım. (Hapları alır, ovucuna boşaltır, üstlerine üfler, ağzına koyar ve bir yudum suyla yutar hepsini.) işte!

L. ANDREYEVNA (Korku içinde.) - Aklınızı mı kaçırdınız!

PİŞÇİK - Yo, yuttum hepsini. LOPAHİN - Ne işkembe! (Hepsi güler.)

FİRS - Paskalyada bizdelerdi, yarım kova hıyar turşusu yediler... (Homurdanır.)

L. ANDREYEVNA - Neden söz ediyor? VARYA - Üç yıldan beridir homurdanıp duruyor böyle. Alıştık artık.

YAŞ A-Yaşlılık...

(Şarlotta İvanovna, bir deri bir kemik, üstünde beyaz bir giysi, adamaklı sıkılmış kemerinde bir tek gözlükle sahneden geçer.)

LOPAHİN - Bağışlayın Şarlotta İvanovna, sizin hatı-
nızı sormadım henüz. (Elini öpmek ister.)

ŞARLOTTA (Elini çekerek.) - Şimdi elimi öpmenize izin verirsem, arkadan dirseğimi, onun arkasından da omzumu istersiniz...

117

LOPAHİN - Bugün işim rast gitmiyor. (Hepsi gülerler.) Şarlotta İvanovna, bir numara yapın hadi!

L. ANDREYEVNA - Şarlotta hadi bir numara yapın da görelim!

ŞARLOTTA - Olmaz, şimdi uyumak istiyorum. (Çı-
kar.)

LOPAHİN - Üç hafta sonra görüşmek üzere (L. And-reyevna 'nın elini öper.) Şimdilik hoşça kalın. Artık gitmeliyim. (Gayev 'e.) Allahısmarladık. (Pişçik'leöpüşür.) Allahısmarladık. (Varya 'nın, sonra Firs ve Yaşa 'nın ellerini sıkarak.) Canım gitmek istemiyor. (L. Andreyevna 'ya.) Eğer yazlık işini düşünür de dediğim yönde bir karara varırsanız bildirin bana, size elli bin ruble borç veririm. İyi düşünün.

VARYA (Sert.) - Gidecekseniz gidin artık canım!

LOPAHİN - Gidiyorum, gidiyorum... (Çıkar.)

GAYEV - Odun. Fakat özür dilerim... Varya evlenecek onunla... Varya'nın yavuklusudur.

VARYA - Saçmalamayın dayı.

L. ANDREYEVNA - Ne var bunda Varya? Çok sevindim böyle bir şeye. Yermolay Alekseyeviç iyi bir insan.

PİŞÇİK - Doğrusunu söylemek gerekirse, çok saygıdeğer bir kişi... Benim Daşenka da... diyor ki... bir sürü şey söylüyor. (Bir ara horlar, fakat hemen uyanır.) Saygıdeğer hanımefendi, bana iki yüz kırk ruble borç vermenizi çok rica ediyorum... Yarın ipotek faizi ödeyeceğim...

VARYA (Korkmuş.) - Yok paramız, yok!

L. ANDREYEVNA - Gerçekten tek kuruşum yok. PİŞÇİK - Bulunur, bulunur. (Güler.) Ümidimi hiçbir zaman yitirmem. Her şey bitti, mahvoldum artık diye dü-

118

sunduğum bir sırada, demiryolu benim topraklardan geçmez mi! Tabii para ödediler bana bunun için. Bir de bakmışsın yarın öbür gün bir şeyler daha olurur... Daşenka iki yüz bin papet kazanacak... piyango bileti var.

L. ANDREYEVNA - Kahvemi bitirdim, şimdi dinlenmeye çekilebilirim.

FİRS (Gayev 'in üstünüfirçalar; öğüt verircesine söylenir,) - Yine yanlış pantolon giymişsiniz. Sizinle ne yapacağım bilmem ki!

VARYA (Sessiz,) - Anya uyuyor. (Uzulca pencereyi açar.) Güneş doğdu artık, hava ılındı. Anneciğim, şu ağaçların güzelliğine bakın. Ne harika! Tanrım, ne güzel hava.

Sığırcıklar ötüşüyor!

GAYEV (Öteki pencereyi açar.) - Bahçe baştan aşağı beyaza kesmiş. Unutmadın ya Luda? Bu uzun yol, uzatılmış bir kemer gibi, öylece dümdüz uzar gider. Ay ışığıyla aydınlanmış gecelerde pınl pındır. Anımsıyor musun?

Unutmadın ya?

L. ANDREYEVNA (Pencereden bahçeye bakar.) -Ah, çocukluğum benim, o lekesiz yıllar! Bu odada uyur, buradan bahçeye bakardım, her sabah mutluluk da uyanırdı benimle. Bu bahçe o zamanlar da böyleydi tıpkı, hiçbir şey değişmemiş. (Sevinçle güler.) Beyaz, tüm beyaz! Oh, bahçem benim! Üzücü karanlık güzden, soğuk kıştan sonra gençsin yine, mutlulukla dolusun! Göğün melekleri bırakıp gitmediler seni... Alı göğsümün üzerinden, omuzlarımdan şu ağır taşı bir kaldırabilsem, geçmişini untabilsem!

GAYEV - Evet, şimdi bu bahçe borcun karşılanması için satılacak, ne kadar tuhaf...

L. ANDREYEVNA - Bakın, bakın, rahmetli anne-

119

miz dolaşüyor bahçede... beyaz giysileriyle! (Sevinçle güler.) İşte, o...

GAYEV - Nerede?

VARYA - Tanrı sizi esirgesin anneciğim.

L. ANDREYEVNA - Yok kimse, bana öyle gelmiş. Sağda, yolun kameriyeye dönen kıvrımında beyaz bir ağaç kadın gibi eğilmiş...

(Sırtında aşınmış bir öğrenci üniformasıyla Trofimov girer, gözlüklüdür.)

L. ANDREYEVNA (Devamla.) - Ne harika bir bahçe bu! Beyaz çiçek yığınları, mavi gök...

TROFİMOV - Lubov Andreyevna!

(L. Andreyevna ona bakar.)

(Trofimov, devamla.) Sizi selamlayacak, hemen çıkıp gideceğim. (L. Andreyevna 'nın elini coşkuyla öper.) Sabaha kadar beklemem emredilmişti ama sabrım yetmedi...

(L. Andreyevna tamyamadan bakmaktadır.)

VARYA (Gözyaşları içinde.)- Petya Trofimov bu.

TROFİMOV - Petya Trofimov. Grişanizm eski öğretmenini... Tanınmayacak kadar değiştim gerçekten?

(L. Andreyevna onu kucaklar ve sessizce ağlar.)

GAYEV (Üzgün.)- Yeter Luba, yeter.

VARYA (Ağlar.) - Sabaha kadar beklemenizi söylemişim sizePetya.

L. ANDREYEVNA - Grişam benim... Oğulcuğum... Grişa... oğlum...

VARYA - Elden ne gelir anneciğim. Tanrı öyle istedi.

TROFİMOV (Yumuşak, ağlamaklı.) - Yeter, yeter...

L. ANDREYEVNA (Sessizce ağlar.) - Oğulcuğum öldü, boğuldu... Ne için? Ne için dostum? (Sessiz.)
Anya uyu-

120

yor orada, bense bağra bağra konuşuyorum. Gürültü yapıyorum. .. Size ne oldu Petya? Ne diye
kötülediniz böyle?

Ne diye yaşlandınız?

TROFİMOV - Trende bir köylü karısı, sünepe beyefendi dedi bana.

L. ANDREYEVNA - O zamanlar çocuktunuz, sevimli bir öğrenciydiniz, şimdi saçlarınız dökülmüş,
gözlükler... Herhalde öğrenci değilsiniz artık? (Kapıya gider.)

TROFİMOV - Sanırım sonsuza kadar öğrenci kalacağım ben...

L. ANDREYEVNA (kardeşini öper, sonra Varya 'yi)

- Haydi gidip yatalım... Sen de yaşlanmışsın Leonid.

PİŞÇİK (onun ardı sıra giderek) - Demek uyuyacağız şimdi... Oh, damla hastalığım nüksetti yine. Ben
sizde kalayım... Lubov Andreyevna, ruhum; yarın sabah da iki yüz kırk rublecik bulabilirsek... GAYEV -
Hep eski terane... PİŞÇİK - iki yüz kırk ruble... ipotek faizlerim ödeyeceğim...

L. ANDREYEVNA - Para yok bende cancağzım...

PİŞÇİK - Vallahi iade edeceğim iki gözüm... Çok bir

şey değil ki...

L. ANDREYEVNA - Peki, peki, Leonid versin... Sen

ver Leonid.

GAYEV - Veririm, avucunu yalasın. L. ANDREYEVNA - Ver, ne yapalım... ihtiyacı varmış... İade
edecekmiş.

(L. Andreyevna, Trofimov, PişçikveFirs çıkarlar. Ga-

yev, Varya ve Yaşa kalır.)

GAYEV - Kızkardeşim har vurup harman savurmak

121

alışkanlığım bırakmamış hâlâ. (Yaşa 'ya.) Biraz ötede dur aslanım, leş gibi tütün kokuyorsun.

. YAŞA (Alaycı.) - Siz de, Leonid Andreyiç, nasıldır-sanız öylece kalmışsınız.

GAYEV - Ne? (Varya ya.) Ne dedi bu? VARYA (Yaşa 'ya.) - Annen köyden gelmiş, dünden beri uşaklar bölmesinde bekliyor seni, görüşmek istiyor... YAŞA - Allah selamet versin! VARYA - Seni utanmaz seni!

YAŞA - Bana çok gereği vardı sanki. Yarın da gelebilirdi. (Çıkar.)

VARYA - Anneciğim hep eskisi gibi. En ufak bir değişiklik yok. Ona kalsa elimizde avucumuzda ne varsa, ona buna dağıtır.

GAYEV - Öyle... (Bir susuştan sonra.) Eğer bir has- • talığa karşı çok fazla tedavi çaresi öneriliyorsa, bu hastalığın tedavisi yok demektir. Düşünüyorum, kafamı çatlatıyorum, bir sürü çare geliyor aklıma, bir sürü. Ama bu, doğru dürüst tek bir çare yok demektir. Birinden mirasa konmak, Anyamızı çok zengin biriyle evlendirmek, Yaros-lavl'a gidip yaşlı kontes teyzede şansımızı denemek, bunların hepsi de pek güzel olurdu. Teyze çok zengindir. VARYA (Ağlar.) - Tanrı yardımcınız olsun... GAYEV - Bırak şimdi zırlamay. Teyze çok zengin a-ma bizi sevmiyor. Kızkardeşim önce soylu olmayan birine, bir dava vekiline vardı. (Anya kapıda görünür.) Soylu olmayan birine vardı ve daha sonra da pek erdemlice davrandı denemez. Çok iyi, çok tatlı bir insan, çok seviyorum, ama yumuşatıcı nedenler ne olursa olsun, yine de kusurlu

122

olduğunu kabul etmemiz gerek. Zaten en ufak bir davranışında bile hissediliyor bu.

VARYA (Fısıltıyla.) - Anya kapıda.

GAYEV - Kim? Şaşılacak şey, sağ gözüme bir şeyler oldu... İyi göremiyorum. Perşembe günü bölge mahkeme-sindeydim de. (Anya girer.)

VARYA - Ne diye uyumuyorsun Anya?

ANYA - Uyuyamıyorum. Uyku tutmuyor.

GAYEV - Miniciğim benim. (Anya 'nın yüzünü ellerini öper.) Çocuğum... (Göz yaşları içinde.) Sen benim yeğenim değil meleğimsin, her şeyimsin benim. İnan bana,

inan... .

ANYA - Sana inanıyorum dayı. Herkes seviyor, sayıyor seni... Fakat, dayıcığım, susman gerekiyor, susman. Annem için az önce neydi o söylediğin ablama? Ne diye

söyledin bunu?

GAYEV - Haklısın, haklısın... (Anya'nın eliyle kendi yüzünü kapar.) Gerçekten korkunç bir şey bu. Tanrım! Tanrı beni kurtarsın! Bugün de dolabın önünde bir söylev çektim!.. Ne aptallık! Daha söylevi bitirdiğim anda anlamıştım aptallık yaptığımı.

VARYA - Doğru dayıcığım, sussanız daha iyi olur. Susun, hepsi bu.

ANYA - Susarsan kendin de rahat edeceksin. GAYEV - Susacağım. (Anya'nın ve Varya'nın ellerini öper.) Susacağım. Sadece işten söz edeceğim. Perşembe günü bölge mahkemesindeydim, birkaç arkadaşla konuştum, söylediklerinden anladığıma göre, faiz ödeyerek, bono karşılığında bankadan borç para alınabiliyor.

VARYA - Tanrı yardımcınız olsun! ' ' '•

123GAYEV - Sah günü gidip yine konuşacağım. (Var-ya 'ya) Zırlamayı kes. (Anya 'ya.) Annen Lopahin'le konuşacak; Lopahin ona olmaz demez.. Sen de dinlenir dinlenmez, Yaroslavl'a, kontes ninene gideceksin. Böylece üç koldan birden hareket edersek bu işi çözümleriz. Faizleri öderiz, kuşum yok bundan... (Ağzına bir akide şekeri atar.) Şerefim üzerine, istediğiniz her şey üzerine yemin ederim ki çiftlik satılmayacak! (Coşkun.) Mutluluğum üzerine yemin ederim! İşte sana elimi uzatıyorum, eğer engellemezsem bu açık artırmayı, alçak adam, şerefsiz adam de bana! Tüm varlığım üzerine yemin ederim!

ANYA (Yeniden yatışmıştır, mutludur.) - Ne kadar iyisin dayı, ne kadar akıllısın! (Kucaklar.) İçim rahatladı! Yatıştım! Mutluyum!

FIRS (SiteMLE.) - Leonid Andreyiç, hiç mi Tanrı korkusu yok sizde. Ne zaman uyuyacaksınız?

GAYEV - Hemen, hemen. Sen git Firs. Ben artık kendim soyunurum. Eh, çocuklar, haydi bye-bye... Ayrıntıları yarın konuşuruz. Şimdi gidip yatın siz de. (Anya 'yi ve Varya 'yi öper.) Seksenli yılların adamıyım ben... Geçmiş yıllarla övünecek değilim ama, yine de kendime güven duymam için yaşamda başımdan çok şey geçtiğini söyleyebilirim. Köylülerin beni sevmeleri boşuna değil. Köylüyü tanımak gerek! Onunla hangi...

ANYA - Dayı. Başladın yine...

VARYA - Dayıcığım, susun.

FİRS (Sert.) - Leonid Andreyiç!

GAYEV - Gidiyorum, gidiyorum... Köşelerden çiftleyerek ortaya! Beyaz topa birvuruş... (Çıkar. Ardı sıra Firs de tıpış tıpış yürür.)

ANYA - İçim rahatladı şimdi. Yaroslavl'a gitmek is-

temiyorum, ninemi sevmiyorum, ama yine de rahatladım. Teşekkürler sana dayı. (Oturur.)

VARYA - Uyumalı artık. Gidiyorum ben. Burada sen yokken tatsızlıklar oldu. eski uşak odasında, biliyorsun, yaşlı uşaklar oturur sadece. Yefimuşka, Poly, Yevstigney, bir de Karp. Birtakım dolandırıcıları da yanlarında geceletme-ye başladılar, sesimi çıkarmadım. Bir de söylenti çıkarmışlar. Sözde, eli sıkılıktan, yaşlı uşaklara yiyecek olarak nohuttan başka bir şey vermiyor muşum. Görüyor musun... Bütün bu laflar da Yevstigney'inbaşının altından çıkıyor... Peki, dedim... Madem öyle, görürsün

sen.. Çağırdım Yevstigney'i... (Esner.) Geldi... Yevstigney dedim, bana nasıl yaparsın bunu, sersem... (Anya'ya bakar) Aneçka!.

(Bir sessizlik.)

Uyudu... (Anya 'nın koluna girer.) Yatağa gidelim haydi... Gidelim! (Götürür.) Canımın içi uyudu! Gidelim...

(Çıkarlar.)

(Bahçenin arkalarından bir yerden bir çobanın çaldığı kavalın sesi gelmektedir. Trofimov sahneden geçer; Varya 'yla Anya 'yi görünce durur.)

VARYA - Şşşş... Uyuyor... uyuyor... Gidelim canımın

içi.

ANYA (usulca, yan uykuda) - Nasıl yorulmuşum...

Hep çanlar, çanlar... Dayı, sevgili dayıcığım... Annem...

Dayım...

VARYA - Gidelim yavrucuğum, gidelim... (Anya 'nın

odasına girerler.)

TROFİMOV (Sevecen.) - Güneşim benim! İlkbaha-

rım!

PERDE

125

124

İKİNCİ PERDE

Kırsal alan. Yana kaykılmış, çoktan terk edilmiş bir manastır. Yanında bir kuyu; bir zamanlar mezar taşı oldukları anlaşılan büyük taşlar, eski bir tahta sıra. Ga-yevler in çiftliğine giden y ol görünür. Yanda, biraz uzakta, yukarı doğru uzanan kavakların gölgeli görüntüsü; vişne bahçesi oradan başlamaktadır. Uzakta birbiri ardı sıra telgraf direkleri; ve çok çok uzakta, ufuk çizgisinde, büyük kentin ancak çok iyi ve açık havalarda görülebilen belli belirsiz silueti. Güneş batmak üzeredir. Şarlotta, Yaşa ve Dunyaşa tahta sırada oturmaktadırlar. Yepiho döv yanlarında durmakta, gitar çalmaktadır. Hepsî düşünceye dalmıştır. Başında eski bir kasket olan Şarlotta omzundan tüfeğini çıkarır, Kemerinin tokasını düzeltir.

ŞARLOTTA (Düşünceli.) - iyi ki kimlik kartım yok da, kaç yaşında olduğumu bilmiyorum, hep gençmişim gibi geliyor bana. Küçük bir kız olduğum sırada babamla annem panayrlara gider, çok güzel numaralar yaparlardı. Ben de ölüm saltosu atar, çeşit çeşit numaracıklar yapardım. Babacığım anneciğim öldükten sonra bir Alman hanımefendi beni alıp okuttu. Böylece yetiştim, sonra da mürebbiye oldum.

Fakat nereliyim, kimim, bilmiyorum... (Cebinden bir hıyar çıkarıp yemeye başlar.) Hiçbir şey bilmiyorum.

(Bir sessizlik.)

Canım öyle konuşmak istiyor ki. ama kiminle konuşacaksın... Kimsen yok.

126

YEPİHODÖV (Gitarla çalıp söyler.) - "Bana ne dünya telaşından, bana ne dosttan düşmandan..."
Mandolin

çalması ne güzel oluyor.

DUNYAŞA - Mandolin değil o, gitar. (Küçük bir el

aynasına bakarak pudralanır.)

YEPİHODÖV - Bir aşk çılgını için bu bir mandolindir... (Mırıldanır.) "Karşılıklı aşkın ateşiyle ısınrđı yürek..."

(Yaşa türküye katılır.)

ŞARLOTTA - Ne korkunç türkü söylüyor bu insanlar... Uy... Çakallar gibi...

DUNYAŞA (Yaşa 'ya.) - Yine de yurt dışında olmak

ne mutluluk, değil mi?

YAŞA - Evet, kuşkusuz. Düşüncenizi kabul etmemem olanaksız. (Esner. Sonra bir sigara tütürür.)

YEPİHODOV - Anlaşılır bir şey. Yurt dışında artık herşey çoktandır tam kıvamında. YAŞA - Çok açık.

YEPİHODÖV - Ben gelişmiş bir insanımdır, çeşitli kitaplar okurum, hepsi de ilginçtirler, fakat şu dört yön dedikleri şeyi bir türlü anlayamıyorum. Sonra, doğrusu ya, yaşamak ya da kendini vurmak, benim için fark etmez, fakat yine de yanımda bir revolver taşıyorum. Bakın... (Tabanca gösterir.)

ŞARLOTTA - Hıyarı yiyip bitirdim. Şimdi gidiyorum. (Tüfeği yine omzuna takar.) Yepihodov, çok akıllı ve çok korkunç bir adamsın; kadınların seni çılgınca sevmesi gerek. Brr! (Uzaklaşırken) Ne kadar akıllı olurlarsa olsunlar yine de aptal bunlar... Konuşabileceğim kimse yok... Hep

127

yalnızım, yalnız, hiç kimsem yok... Kimim ben, neden varım, belli değil... (Hızlı hızlı uzaklaşır.)

YEPİHODOV - Doğrusu ya, başka konulara değinmeden, kendimi anlatacak olursam, yazgımın bana karşı çok acımasız olduğunu söylemem gerekiyor, kasırganın küçük bir tekneyle oynaması gibi oynuyor benimle; hadi yanıldığımı varsayalım, öyleyse neden bu sabah uyandığımda, sözün gelişi, baktım, göğsümün üstünde korkunç iri bir örümcek duruyor... işte böyle, (iki eliyle gösterir.) Sonra bir bardak şıra içeyim desem, bakıyorum, yüksek derecede sevimsiz bir şey var içinde, tahtakurusu cinsinden...

(Bir sesizlik.)

Buckle'dan bir şey okudunuz mu?

(Bir sessizlik.)

Sizi bir çift sözle rahatsız etmek istiyorum. Avdotya Fedorovna.

DUNYAŞA - Söyleyin.

YEPIHODOV - Sizinle başbaşa olmak isterdim... (içini çeker.)

DUNYAŞA (Utanıp sıkılarak.) - Pekâlâ... Ancak önce bana harmaniyemi getirin... Dolabın yanında duruyor... Burası biraz serinledi de.

YEPIHODOV - Başüstüne... Hemen getireyim... Şimdi biliyorum artık revolverimle ne yapacağımı... (Gitarı alır, çala çala uzaklaşır.)

YAŞA - Yirmi iki musibet... Sersemin teki, doğrusunu söylemek gerekirse... (Esner.)

DUNYAŞA - İnşallah kendini vurmaz.

(Bir sessizlik.)

Sinirli, kaygılı biri olup çıktım, her şey beni kaygılan-

128

dıyor. Bey evine hizmete alındığımda küçük bir kızdım. Artık köy yaşamına alışkanlığı yitirdim. Bakın ellerime, hanımefendi elleri gibi akça pakça oldular. Soylular gibi öyle nazlı, öyle çıtkırıldım oldum ki, her şeyden korkuyorum... Korkunç bir şey bu... Yaşa, beni aldatacak olursanız, sinirlerim ne olur bilemiyorum...

YAŞA (Kızı öper.) - Fıstığım! Kuşkusuz her genç kız kendini bilmelidir, kötü davranışlı kızlardan hiç haz etmem. DUNYAŞA - Sizi korkunç sevdim, çok kültürlüsünüz, her şeyin değerini verebilirsiniz. (Bir sessizlik.)

YAŞA (Esner.) - Eve-et... Bence, eğer bir genç kız birini seviyorsa, ahlaksızlık yapıyor demektir....

(Bir sessizlik.)

Açık havada sigara içmek pek hoş oluyor... (Kulak kabartır.) Gelen var... Efendilerimiz geliyor...

(Dunyaşa tutkuyla kucaklar onu.) Doğru eve gidin, ırmakta yüzmekten dönüyormuş gibi, bu yoldan gidin. Karşılaşırsanız sizinle buluştuğumuzu sanacaklar. Bunu istemem. DUNYAŞA (Usulca öksürür.) - Sigara dumanından

başıma ağrı girdi... (Gider.)

(Yaşa yalnızdır. Manastırın yanına oturur. L. Andre-

yevna, Gayev, Lopahin girerler.)

LOPAHİN - Kesin olarak karar vermek gerek, zaman bizi beklemiyor. Soru çok basit aslında. Toprağı yazlık evler yapımı için kiraya vermek istiyor musunuz, istemiyor musunuz? Yanıtı da tek sözcük: Evet ya da hayır. Tek bir

sözcük!-

L. ANDREYEVNA - Bu iğrenç puroları kim içmiş

burada?.. (Oturur.)

129

GAYEV - Demiryolu döşendi, her şey çok kolaylaştı. (Oturur.)Kente gittik, yemeğimizi yedik, döndük. Hepsi bir gün içinde. Şimdi eve gidip bir parti bilardo çekeyim... San top ortaya!

L. ANDREYEVNA - Yeterince vaktin var.

LOPAHİN - Tek bir sözcük sadece! (Yalvarırca.) Ama yanıt verin bana.

GAYEV (Esner.) - Ne dediniz?

L. ANDREYEVNA (Para çantasına bakar.) - Dün çok param vardı, bugün çok az. Zavallı Varyacığım, fazla masraf olmasın diye süt çorbasıyla doyuruyor herkesi. Mutfaktaki ihtiyarlara da nohuttan başka bir şey vermiyor. Bense anlamsızca har vurup harman savuruyorum. (Para çantasını düşürür, altın paralar saçılır.) Eh, döküldüler işte... (Kederlenmiştir.)

YAŞA - izninizle hemen toplayayım efendim. (Paraları toplar.)

L. ANDREYEVNA - Teşekkür ederim. Yaşa. Ne diye yemek yemeye gittim sanki... Berbat bir müzikli restoran, masa örtüleri sabun kokuyor... Ne diye bu kadar çok içiyorsun Lenya? Ne diye bu kadar çok yiyorsun? Ne diye bu kadar çok konuşuyorsun? Bugün restoranda yine çok konuştun ve hepsi de yersizdi. Yetmişli yıllar üstüne, dekadancer üstüne... Kime bu laflar? Garsonlara dekadancerlardan söz etmek!..

LOPAHİN - Evet.

GAYEV (Elini sallar.) - Ben iflah olmam, bu açık... (Yaşa 'ya, sinirli.) Nedir bu, ne diye durmadan göz önünde dolaşıp duruyorsun...

130

YAŞA (Güler.) - Sesinizi duyduğumda gülmemi tutamıyorum...

GAYEV (Kızkardeşine.) - Ya ben, ya o...

L. ANDREYEVNA - Gidin buradan Yaşa, çekilin

karşımdan.

YAŞA (L. Andreyevna'yapara kesesini verir.) - Hemen gidiyorum. (Gülmesini zor tutarak.) Hemen...

(Çıkar.)

LOPAHİN - Yurtluğunuzu zenginlerden Deriganov

satın almaya hazırlanıyor. Açık artırmaya kendisi gelecekmiş diyorlar...

L. ANDREYEVNA - Siz bunu nereden duydunuz?

LOPAHİN - Kentte konuşuyorlar. GAYEV - Yaroslavl'daki teyze para göndereceğine söz verdi ya, ne zaman ve ne kadar belli değil...

LOPAHİN - Hiçbir fikriniz yok mu? Yüz bin, iki yüz

bin?

L. ANDREYEVNA - Yok canım... On on beş bin gönderse ona da şükür.

LOPAHİN - Kusura bakmayın ama, sizin kadar akıllı havada, sizin kadar işten anlamaz, sizin kadar tuhaf insanlara rastlamadım daha. Size, kendi anadilinizde çiftliğinizin satılması söyleniyor ve siz bunu anlamıyorsunuz.

L. ANDREYEVNA - Ne yapalım peki? Akıl verin,

ne yapalım?

LOPAHİN - Size durmadan bunu anlatıyorum ya. Her gün aynı şeyi söylemekten dilimde tüy bitti. Vişne bahçesini de, çiftlik arazisini de yazlık evler yapımı için kiraya vermelisiniz ve bunu hemen, bir an önce yapmak zorundasınız -çünkü açık artırma günü gelip çattı!- Anlayın artık,

131

anlayın bunu! Bir kere şu yazlık konusunda kesin karara varın. Avuç dolusu para vereceklerdir ve kurtulacaksınız.

L. ANDREYEVNA - Yazlık, yazlıkçılar... Bağışlayın ama, çok bayağı...

GAYEV - Seninle tümüyle aynı kanıdayım.

LOPAHİN - Ya hüngür hüngür ağlayacak, ya avazım çıktığı kadar bağırarak ya da düşüp bayılacağım şimdi. Yok artık! Canıma okudunuz be! (Gayev'e.) Siz bir sümsüksünüz!

GAYEV - Ne?

LOPAHİN - Sümsük! (Çıkıp gitmek ister.)

L. ANDREYEVNA (Ürkmüş.) - Yo gitmeyin, kalın burada cancağızım. Belki bir şeyler düşüneriz!

LOPAHİN - Bunda düşünülecek ne var!

L. ANDREYEVNA - Gitmeyin rica ederim. Sizinle birlikte ne de olsa daha neşeliyiz.

(Bir sessizlik.)

Kötü bir önsezi var içimde, sanki evimiz üstümüze çö-kecekmiş gibi...

GAYEV (Derin bir düşüncede.) - Köşeye bir çiftleme ... Ortada çapraz vuruş...

L. ANDREYEVNA - İşlediğimiz günahların cezası...

LOPAHİN - Ne günahınız olacak sizin...

GAYEV (Ağızına bir akide şekeri atarak.) - Sözde varımı yoğumu akide şekerine harcamışım... Öyle diyorlar... (Güler.)

L. ANDREYEVNA - Benim ne günahım olacak, ha?.. Bir çılgın gibi, her an, durmaksızın saçıp savurdum paralarımı... Ve borçlanmaktan başka işi olmayan biriyle evlendim. Kocamın ölümüne şampanya neden oldu -çok iç-

132

ki içerdi- ve ne yazık ki birisine tutuldum hemen arkasından. Karşılıklı bir ilişkiye dönüştü bu ve tam bu sırada -bu benim ilk cezalandırılışımı ve darbe başıma indi dosdoğru- oğlum... boğuldu ırmakta, biliyorsunuz. Yurt dışına attım kendimi büsbütün, hiçbir zaman dönmek üzere, bu ırmağı görmemek için bir daha... Gözlerimi kapadım, koştum bilinçsizce. O da ardım sıra, acımasızca, kabaca izledi beni... Mentone yakınlarında bir yazlık satın aldım, çünkü o hastalanmıştı orada. Ve tam üç yıl, gece gündüz, dinlenmek nedir bilmedim; hasta yedi bitirdi beni, içimin can- . lığı söndü. Ve geçen yıl, yazlığı borçlanınız yüzünden sattıktan sonra Paris'e gittim. Orada da soyup soğana çevirdi beni, bıraktı sonra, bir başka kadınla çekip gitti... Kendimi zehirleyip öldürmeyi denedim... Ne kadar aptalca, ne kadar utanç verici... Sonra ansızın Rusya, yurdum çekti beni... Kızım... (Gözyaşlarını siler.) Tanrım, Tanrım, acı bana, bağışla günahlarımı! Cezalandırma daha fazla! (Cebinden bir telgraf çıkarır.) Bugün Paris'ten aldım. Bağışlamamı diliyor, döneyim diye yalvarıyor... (Telgrafi yırtar.) Sanki müzik sesi geliyor bir yerlerden. (Kulak kabartır.)

GAYEV - Bizim ünlü yahudi orkestrası bu. Dört keman, flüt ve kontrbas, anımsadın mı?

L. ANDREYEVNA - Hâlâ duruyor mu onlar? Bir fırsatta bize çağıralım da bir akşam partisi düzenleyelim.

LOPAHİN (Kulak kabartır.) - işitilmiyor... (Ezgiyi usuldan mırıldanır.) "Almanlar, parayı göster, Rus'u Fransız' a çevirsinler." (Güler.) Dün tiyatrodaki seyrettiğim oyun

ne güzeldi, çok gülünçtü.

L. ANDREYEVNA - Gülünç bir şey görmüyorum ben... Oyun değil de kendinizi seyretseniz daha iyi olur. Ne

133

kadar renksiz bir yaşamı var hepinizin, ne kadar çok boş laf ediyorsunuz.

LOPAHİN - Doğru. Niye gizlemeli ki, aptalca yaşıyoruz...

(Bir sessizlik.)

Babam köylüydü, odunun tekiydi, akli hiçbir şeye ermezdi, beni okutmadı, kafayı çekip dayak atmayı bilirdi sa-dece, hem de her zaman sopayla. Aslında ben de ondan farksızım, salağın, odunun tekiyim. Hiçbir şey okumam, îmlam dersiniz, berbattır. Hem öylesine berbattır ki, ne zaman bir şey yazmak zorunda kalsam utancımın yerin dibine geçerim.

L. ANDREYEVNA - Sizin evlenmeniz gerek dostum.

LOPAHÎN - Evet... Bu doğru.

L. ANDREYEVNA - Bizim Varya'yla evlenseniz iyi edersiniz. Çok iyi bir kızdır.

LOPAHÎN - Evet.

L. ANDREYEVNA - Alçakgönüllü, yalın bir insandır o, bütün gün çalışıp didinir; hepsinden önemlisi de, seviyor sizi. Siz de çoktandır hoşlanıyorsunuz ondan.

LOPAHÎN - Daha ne? Ben razıyım... Çok iyi kız.

(Bir sessizlik.)

GAYEV - Bana da bir görev önerdiler. Yılda altı bin... Duydun mu?

(Bir palto taşıyarak Firs girer.)

FÎRS - Lütfen beyim, giyinin, hava nemli.

GAYEV (Paltoyu giyer.) - Sen de sıktın artık.

FÎRS - Hadi hadi... Sabahtan bir haber vermeden çıkıp gittiniz. (Gayev 'i süzer.)

L. ANDREYEVNA - Nasıl da yaşlandın Firs!

134

FIRS - Ne buyurdunuz? LOPAHİN - Çok yaşlandın diyorlar. FIRS - Çok oldu, yaşıyorum... Beni evlendirmek istediklerinde., daha babacığınız dünyaya gelmemişti... (Güler.) Bizi serbest bırakan yasa çıktığındaysa, ben artık oda hizmetçilerinin başıydım. O zaman serbest olmak istemedim, efendilerin yanında kaldım. (Bir sessizlik.)

Çok sevinçliydi herkes, gözümün önüne geliyor da şimdi, ama neye sevindiklerini kendileri de bilmiyordu.

LOPAHÎN - Yasa çıkmadan önceki zamanlar çok iyiydi. Ne de olsa kamçılıyorlardı sizi.

FÎRS (işitmez.) - Tabii. Köylü efendisini, efendi köylüsünü bilirdi o zaman, şimdi her şey karmakarışık oldu,

hiçbir şey anlaşılmıyor.

GAYEV - Sus Firs. Yarın kente gitmem gerekecek. Beni bir generalle tanıştırmayı vaat ettiler, bonoları

ciro

edebilirmiş.

LOPAHİN - Bu yolla hiçbir şey elde edemezsiniz. Faizleri de ödeyemezsiniz.

L. ANDREYEVNA - Ona bakmayın siz, sayıklıyor.

General meneral yok.

(Trofimov, Anya ve Varya girerler.) GAYEV - İşte bizimkiler geliyor. ANYA - Annem orada.

L. ANDREYEVNA (Sevecen.) - Gelin, gelin... Sevgili kızlarım benim... (Anya'yı ve Varya 'yi kucaklayarak.) Ah bir bilseydiniz, ikinizi de nasıl sevdiğimi. Oturun ya-nıbaşıma, hah şöyle. (Herkes oturur.)

135

LOPAHİN - Bizim ebedi öğrenci her zamanki gibi kızlarla geziyor.

TROFİMOV - Sizi ilgilendirmez.

LOPAHİN -Neredeyse elli yaşma basacak, hâlâ öğrenci.

TROFİMOV - Aptalca şakalarınızdan vazgeçin.

LOPAHİN - Bunda bozulacak ne var, acayip adam?

TROFİMOV - Bana sataşmaktan vazgeçsen iyi edersin.

LOPAHİN (Güler.) - Sorabilir miyim, beni nasıl görüyorsunuz?

TROFİMOV - Sizi şöyle görüyorum Yermolay Alek-seyiç: Varlıklı bir insansınız, yakında milyoner olacaksınız. Yoluna çıkan her şeyi yiyip yutan aç gözlü bir canavar, metabolizma olgusu bakımından nasıl gerekliyse, sen de öyle gerekliisin.

(Herkes güler.)

VARYA - Petya, siz en iyisi gezegenlerden söz edin.

L. ANDREYEVNA - Yok, hadi dünkü konuşmayı sürdürüelim.

TROFİMOV - Hangi konudaydı bu konuşma?

GAYEV - Gururlu insan konusunda.

TROFİMOV - Dün çok konuştuk ama, bir sonuca varamadık. Sizin görüşünüze göre gururlu insanın kişiliğinde gizemli bir şeyler olmalıdır. Belki kendinize göre siz de haklısınız, fakat eğer yalın biçimde, çok yalın biçimde düşünecek olursak, insan mademki çok büyük ölçüde kaba ve akılsızdır, mademki derin biçimde mutsuzdur, o zaman nedir gurur? Gururun ne anlamı var. Kendi kendimize hayran olmaktan vazgeçmeliyiz. Yapılacak tek şey çalışmaktır.

136

GAYEV - Ne yaparsan yap öleceksin.

TROFİMOV - Kim bilir? Ve ne demektir ölüm? Belki insanın yüz duygusu var da, insan öldüğünde bunlardan bizim tanıdığımız beş tanesi ölmektedir de, öteki doksan beş tanesi canlı kalmaktadır.

L. ANDREYEVNA - Petya, ne kadar akıllısınız!..

LOPAHİN (Ironik.) - Dehşet. TROFİMOV - İnsanlık, sahip olduğu güçleri yetkin-leştirerek ileriye doğru gidiyor. Onun bugün akıl erdiremediği şeyler, bir zaman gelecek, elle tutulurcasına anlaşılır olacaktır; fakat çalışmalıyız, gerçeği arayanlara tüm gücümüzle destek olmalıyız. Rusyamız'da şimdilik çok az kişi çalışıyor. Benim tanıdığım aydınların büyük çoğunluğu hiçbir şey araştırmaz, hiçbir şey yapmaz ve şimdilik emek harcamaya yetenekli değiller. Kendilerini aydın diye adlandırırlar ya, hizmetçi kadını, "sen" diye çağırır, köylülere hayvana davranır gibi davranırlar. Ciddi hiçbir şey okumazlar, hemen hemen hiçbir şey yazmazlar, bilimin sadece sözünü ederler, sanattan pek az anlarlar. Hepsi ciddidir, hepsinin yüzünden düşen bin parçadır, ciddiyet konusunda hiçbir burnundan kıl aldırılmaz, durmaksızın felsefe yaparlar... Ama tüm bu aydınların gözü önünde işçiler çok körü beslenmekte, yastıksız uyumakta, tek göz odada otuz kırk kişi barınmaktadır. Nereye baksak karanlık, rutubet, ahlak düşkünlüğü... Ve çok açık bir şey ki, bizde tüm iyi konuşmalar, sadece ve sadece başkalarını ve kendimizi kandırmak içindir. Gösterin bana, üstünde o kadar çok ve sıkı çene çaldığımız çocuk yuvalarımız hani nerede? Nerede okuma salonlarımız? Sadece romanlarda rastlıyoruz bunlara. Gerçek yaşamda kırntıları bile yok. Var olan sa-

137

dece pislik, bayağılık, Asyalılık... Asık suratlardan korkarım ben, sevmem onları, ciddi konuşmalardan korkarım. En iyisi susalım!

LOPAHİN - Biliyor musunuz, sabahları saat beşte kalkarım ben, sabahın köründen akşama kadar çalışırım, elimde para vardır her zaman, kendimin ve başkalarının parası ve çevremdeki insanların ne biçim kişiler olduklarını çok iyi görürüm. Namuslu, dürüst insanların ne kadar az olduğunu anlamak için herhangi bir iş yapmaya kalkışmak yeter. Bazı kereler uyku tutmadığımda düşünürüm de, "Tan-ım" derim, "Sonsuz büyüklükte ormanlar verdin bizlere; göz alabildiğine geniş tarlalar, en derin ufuklar... Tüm bunlara sahip olan bizler gerçekten birer dev olabilmeliydik..."

L. ANDREYEVNA - Nerden çıkardın şimdi devleri... Masallarda iyidir onlar, insanı korkuturlar yoksa.

(Sahnenin derinliğinden, gitarını çalarak Yepihodov geçer.)

(Düşünceli.) Yepihodov geliyor...

ANYA (Düşünceli.) - Yepihodov geliyor...

GAYEV - Güneş battı baylar.

TROFİMOV - Evet.

GAYEV (Usuldan, şiir okur gibi.) - Ey doğa, ey olağanüstü varlık, sonsuz bir aydınlıkta parlarsın,

olağanüstü bir güzellikle ve umursamazca... Ey kendisine anne dediğimiz, benliğinde yaşamın varlığını ve yokluğunu birleştirirsin. Can veren de, yok eden de sensin...

VARYA (Yalvarırca.) - Dayı!

ANYA - Dayı, başladın yine!

TROFİMOV - Siz en iyisi topu çift vuruşla ortaya gönderin.

138

GAYEV - Sustum, sustum.

(Hepsi otururlar, düşünceye dalarlar. Sessizlik. Sadece Firs 'in usuldan homurdandığı işitilmektedir. Ansızın, sanki gökten gelircesine, uzak bir ses, kopan bir telin gittikçe yavaşlayan, kederli sesi işitilir). L. ANDREYEVNA - Nedir bu? LOPAHİN - Bilmem. Belki uzakta, kömür ocaklarında bir vagon tellerden kopup düştü. Fakat çok uzakta bir yerde. GAYEV - Belki de bir kuş bu... Balıkçıl türünden. TROFİMOV - Ya da puhukuşu... L. ANDREYEVNA (Ürperir.): Birden içim fena oldu nedense... (Bir sessizlik)

FIRS - Felaketten önce de böyle olmuştu: Hem baykuş ötmüş, hem de semaver durmaksızın uğuldamıştı. GAYEV - Hangi felaketten önce? FIRS - Serbest bırakılmamızdan...

(Bir sessizlik.)

L. ANDREYEVNA - Dostlar, gidelim artık, hava kararıyor. (Anya 'ya) Gözlerinde yaşlar var... Ne oluyor sana

kızım? (Kucaklar)..

ANYA - İşte öyle anne. Bir şeyim yok. TROFİMOV - Bir gelen var. (Başında yıpranmış bir kasket, sırtında bir palto Yoldan Geçen görünür. Çakırkeyiftir.)

YOLDAN GEÇEN - Söyley misiniz lütfen, buradan doğruca istasyona gidebilir miyim?

GAYEV - Gidebilirsiniz. Bu yolu izleyin. YOLDAN GEÇEN - Çandan teşekkürler... (Öksüre-rek.) Harika bir hava... (Bir şiir okur.) "Kardeşim benim,

139

acı çeken kardeşim... Kulak ver Volga'nın iniltisine..." (Varya 'ya.) Mademoiselle, şu kamı aç Rus'a otuz köpek verir misiniz?

(Varya ürküp bağırır.)

LOPAHİN (Sert) - Her terbiyesizliğin bir ölçüsü vardır!

L. ANDREYEVNA (Aceleyle.) - Alın... İşte... (Para çantasını karıştırır.) Gümüş yok... Neyse... Alın, şu altını...

YOLDAN GEÇEN - Candan teşekkürler! (Çıkar.)

(Gülerler).

VARYA (Ürkmüş.) - Gidiyorum ben... Gidiyorum. Evde insanların yiyecek bir şeyi yok, siz tanımadığınız birine altın para veriyorsunuz...

L. ANDREYEVNA - Beni, bu aptal kafayı ne yapmalı bilmem ki! Ne kadar para kalmışsa, evde hepsini sana vereceğim. Yermolay Alekseyiç, bana biraz daha borç verin...

LOPAHİN - Başüstüne.

L. ANDREYEVNA - Gidelim baylar, vaktidir. Varya, seni de buracıkta kocaya verdik gitti, kutlarım.

VARYA (Gözyaşları arasından.) - Anne, böyle şeylerle alay edilmez.

LOPAHİN - Bir manastıra git, Ohmeliya...

GAYEV - Benimse ellerim titriyor, çoktandır bilardo oynamadım.

LOPAHİN - Ohmeliya, ey peri, dualarında beni aklından çıkarma!

L. ANDREYEVNA - Gidelim baylar, akşam yemeğine az kaldı.

VARYA - Korkuttu beni. Yüreğim nasıl çarpıyor.

140

LOPAHİN - Baylar size bir kez daha bildiriyorum: Yirmi iki Ağustos'ta vişne bahçesi satılacak. Düşünün bunu!... Düşünün!...

(Trofimov 'la Anya dışında hepsi çıkarlar.) ANYA (Gülerek.) - Yoldan Geçen'den Allah razı olsun. Varya'yı korkuttu da, yalnız kalabildik.

TROFİMOV - Varya korkuyor, ansızın birbirimize âşık oluruz diye bütün gün yanımızdan ayrılmıyor. Dar kafası, bizim aşkın da üstünde olduğumuzu anlamaya yetenekli değil. Adına aşk denilen, özgürlüğe ve mutluluğa engel o küçük ve saydam şeyin çevresinden dolanıp geçmek: işte bizim yaşamımızın amacı ve anlamı, ileri! Biz orada, uzakta panlday an parlak yıldızlara doğru gidiyoruz, bizi kimse tutamaz! İleri! Dostlar, geride kalmayın.

ANYA (Ellerini çırparak.) - Ne güzel konuşuyorsunuz! (Bir sessizlik.)

Bugün burası olağanüstü güzel. TROFİMOV - Evet, hava harika. ANYA - Bana ne yaptınız böyle Petya; ne yaptınız da vişne bahçesini eskisi gibi sevmiyorum artık. Öyle içten seviyordum ki onu, dünyada bizim bahçeden daha güzel bir yer yoktur gibi geliyordu bana.

TROFİMOV - Tüm Rusya bizim bahçemizdir. Dünya büyük ve çok güzel. Orada olağanüstü güzellikte pek

çok yer var.

(Bir sessizlik.)

Bir düşünün Anya, sizin dedeniz, dedenizin dedesi, tüm atalarınız köle sahibi derebeylerdi. Şimdi soruyorum size, bahçenizdeki her bir vişneden, her bir yapraktan, her bir ağaç gövdesinden size insan varlıklarının baktığını

141

setmiyor musunuz; seslerini işitmiyor musunuz onların... Sizlerin tümünü, bugün yaşamakta olanlarınızı ve daha önce yaşamış olan atalarınızı, canlı insanların mülkiyetine sahip olmak çarpıklaştırdı... Ve böylece, anneniz, siz ve dayınız, başkalarının hesabına, borç karşılığında, kapınızın eşliğinden bile içeri sokmadığınız başka insanların sırtından yaşadığınızın farkında bile değilsiniz... En azından iki yüz yıl geri kaldık. Henüz hiçbir şeyimiz yok. Sadece felsefe yapıyor, tasadan yakınlık ya da kafayı çekip duruyoruz. Çok açık bir şey ki, bugünü yaşamak için önce geçmişin kefareti ödemeniz, onun hesabını görmemiz gerekir. Bu kefareti de ancak acı çekerek, olağanüstü, sürekli bir emekle ödenir. Anlayın bunu Anya.

ANYA - Yaşadığımız ev çoktandır kendi evimiz değil artık. Ben de çıkıp gideceğim buradan, söz veriyorum.

TROFİMOV - Cebinizde çiftliğin bir anahtarı varsa, çıkarıp kuyuya atın onu ve alıp başınızı gidin. Rüzgâr gibi özgür olun.

ANYA (Coşku içinde.) - Ne güzel söylediniz.

TROFİMOV - İnanın bana Anya, inanın! Henüz otuz yaşında bile değilim, gencim daha, bir öğrenciyim. Fakat o kadar çok şeye katlanmam gerekti ki! Kış geldi mi, hasta, kaygılı, yoksul, bir dilenci gibi boynu bükük, çaresiz kalıyorum. Alın yazım beni nerelere savurmadı ki! Fakat ruhum yine de, her zaman, her dakika, gece gündüz, açıklanamaz önsezilerle doluydu. İçimde mutluluğun önsezileri var... Anya, görüyorum onu artık...

ANYA (Düşünceli.) - Ay doğuyor...

(Yepihodov 'un gitarıyla hep aynı hüznü ezgiyi çal-

142

dığı işitilmektedir. Ay doğar, Kavakların orada bir yerde, Anya'yı arayan Varya'nın, "Anya! Neredesin!" diye seslendiği işitilir.)

TROFİMOV - Evet, ay doğuyor.

(Bir sessizlik.)

İşte ta kendisi, mutluluk geliyor işte; gitgide yaklaşıyor, daha yakına, daha yakına geliyor, ayak seslerini işitiyorum bile! Biz onu görmesek, tanımasak da ne çıkar? Başkaları görecektir!

(Varya'nın sesi: "Anya!Neredesin.")

Yine bu Varya! (Kızgın) İnsanı çileden çıkarır!

ANYA - Irmak kıyısına gidelim, orası sakindir.

TROFİMOV -Gidelim.

(Giderler).

.(Varya'nın sesi: "Anya!Anya!")

PERDE

143

ÜÇÜNCÜ PERDE

Salondan bir kapı boşluğuyla ayrılan konuk odası. Oda bir şamdanla aydınlanmıştır. İkinci bölümde sözü edilen Yahudi orkestrasının eşğin arkasında çaldığı parçalar işitilmektedir. Akşamüstü. Salonda grand-rondyapılmakta. S. Pişçik'in sesi: "Promenade â une paire." Çiftler konuk odasından çıkarlar. Birinci çift: Pişçik'le Şarlotta İvanovna; ikinci çift: Trofimov 'la L. Andreyevna; üçüncü çift: Anya 'yla Posta Memuru; dördüncü çift: Varya 'yla İstasyon Şefi, vb. Varya sessizce ağlamakta, dans ederken gözyaşlarını kurulamaktadır. Son çiftte Dunyaşa vardır. Konuk odasından geçerler. Pişçik bağırır: "Grand-rond, balancez!" ve "Les ca-valiers â genoux et remerciez vos dames!"

Frak giymiş olan Firs, bir tepside Seltz suyu getirir. Pişçik ve Trofimov konuk odasına girerler.

PİŞÇİK - Yüksek tansiyon var bende, bu yüzden iki kalp krizi geçirdim; dans etmem kolay değil, fakat derler ya hani, sürüye düştün mü ister havla, ister havlama, ama mutlaka kuyruk salla. Zaten bir at gibi sağlıklıyım. Rahmetli babam, -mekânı cennet olsun, çok şakacıydı- bir gün kökenimiz konusunda konuşurken, Kaligula'nın senatoda bindiği atın biz Simeon-Pişçik'lerin en eski atası olduğunu söylemişti. (Oturur). Fakat parasızlıktan daha beter şey yok! Aç köpek etten başka bir şeye inanmaz derler ya... (Bir an horlar ve hemen uyanır.) Ben de öyle... Aklımda fikrimde paradan başka bir şey yok...

144

TROFİMOV - Görünüşünüzde gerçekten de atı andıran bir şey var.

PİŞÇİK - Ne olmuş... At iyi havyandır... Satarsın...

(Yandaki odada bilardo oynandığı işitilir. Salonda, kapı boşluğunun altında Varya görünür.)

TROFİMOV (Takılır.) - Bayan Lopahina! Bayan Lo-pahina!

VARYA (Öfkeli.) - Sünepe beyefendi!

TROFİMOV - Evet, sünepe bir beyefendiyim ben, bununla da övünüyorum.

VARYA (Acı bir düşünce içinde.) - Müzikçileri kiraladılar ya neyle ödeyecekler? (Çıkar.)

TROFİMOV - (Pişçik'e.) - Tüm yaşamınız boyunca, borç faizlerini ödemek için harcadığınız enerjiyi bir başka şeye harcamış olsaydınız, sanırım, eninde sonunda dünyanın altını üstüne getirebilirdiniz.

PİŞÇİK - Filozof... Nietzsche... Büyük, çok ünlü... Muazzam bir adam, akıllı... Yapıtlarında belirttiğine

göre, sahte para yapılabilmiş...

TROFİMOV - Siz Nietzsche okudunuz mu?

PİŞÇİK - Ben mi, yok canım... Daşenka söz etmişti. Öyle bir durumdayım ki şimdi kalp para yapmaktan başka çarem kalmadı... Öbür gün için üç yüz ruble ödemem gerekiyor... Yüz ellisini buldum... (Cebini yoklar. Kaygıyla.) Paralar yitmiş, paraları yitirdim! (Ağlamaklı.) Paralar nerde? (Sevinçli.) Burdalarmış, astarın arkasına kaymışlar... Birden ter bastı...

(L. Andreyevna ve Ş. İvanovna girerler.)

L. ANDREYEVNA (Bir lezginka mırıldanarak.) -

145

Niye bu kadar gecikti Leonid? Ne yapıyor kentte? (Dun-yaşa'ya.) Dunyaşa, müzikçilere çay verin...

TROFİMOV - Demek açık arttırma yapılmadı hsnüz, öyle anlaşıyor.

L. ANDREYEVNA - Müzikçi çağırmanız da yersiz bizim, balo düzenlememiz de yersiz.. Neyse... (Oturur ve usuldan ezgiyi mırıldanır.)

ŞARLOTTA (Pişçik'e bir deste kart uzatarak.) - İşte size bir deste kart; şimdi aklınızdan herhangi bir kart geçirin.

PİŞÇİK - Geçirdim.

ŞARLOTTA - Kartları karın şimdi. Pek güzel. Verin bana; ah benim zavallı, sevimli Bay Pişçikim. Ein, zwei, drei! Şimdi bakın bakalım, o kart sizin yan cebinizde mi?..

PİŞÇİK (Yan cebinden kartı çıkarır.) - Maça sekizlisi, ta kendisi! (Şaşkın.) Tasavvur edebiliyor musunuz?

ŞARLOTTA - (Avucunda kart destesini tutarak, Tro-fimov 'a.) - Söyleyin çabuk, en üstteki kart hangisi?

TROFİMOV - Öyle mi? Hadi bakalım, maça kızı.

ŞARLOTTA - İşte burada! (Pişçik'e.) El? Üstteki kart hangisi?

PİŞÇİK - Kupa beyi.

(Yeraltından geliyormuşçasına gizemli bir kadın sesi yanıtlar onu: "O, evet, hava çok güzel hanımefendi.)

Siz benim idealimdeki insansınız...

(Ses: "Siz de hanımefendi, benim çok hoşuma gittiniz.)

İSTASYON ŞEFİ (Alkışlar.) - Bravo! Bayan Vantrilok!

146

PİŞÇİK-Tasavvur edebiliyor musunuz! Şarlotta İvanovna, büyüleyici kadın... Âşık oldum... vallahi...

ŞARLOTTA - Âşık mı oldunuz? (Omuzlarını silker.) Siz hiç âşık olabilir misiniz? Gunter Mensche, aber schlechter Musikant. *

TROFİMOV (Pişçik'in omzuna vurarak.) - Yaman bir atınız...

ŞARLOTTA - Şimdi bir numaraya daha ilginizi rica ederim.

(Masadan bir şal alır.) İşte çok güzel bir şal, yok mu alıcısı?.. (Şalı havada sallar.) Yok mu alan?

PİŞÇİK (Şaşkın.) - Tasavvur edebiliyor musunuz?

ŞARLOTTA - Ein, zwei, drei! (Yere sarkıttığı şah hızla kaldırır; altında duran Anya bir reverans yapar, koşup annesini kucaklar ve geriye, salona doğru koşup gider herkesin şaşkınlığı arasında).

L. ANDREYEVNA (Alkışlar.) - Bravo, bravo!..

ŞARLOTTA - İşte bir tane daha: Ein, zwei, drei, (Şalı kaldırır altında Varya durmakta, selam vermektedir.)

PİŞÇİK (şaşkın) - Tasavvur edebiliyor musunuz!

ŞARLOTTA - Son! (Şah Pişçik'in üstüne atar, bir reverans yapar ve salona doğru koşup gider.)

PİŞÇİK (Şarlotta 'nın arkasından koşarak.) - Hınzır kadın!.. Ne kadın ama!.. Ne kadın... (Çıkar.)

L. ANDREYEVNA - Leonid hâlâ yok. Bu kadar zaman kentte ne yapar, anlamıyorum! Her şey belli olmuştur artık; çiftlik ya satılmış, ya da açık artırma yapılmamıştır; ne diye bu kadar uzun süre habersiz bırakır ki bizi!

* Almanca - İyi insan, fakat kötü müzikçi.

147

VARYA (Onu avutmaya çalışarak.) -Dayım yurtluğu gerisin geri satın almıştır, bundan hiç kuşum yok. TROFİMOV (Alaycı.) - Evet. VARYA - Ninem borcun devredilmesi ve yurtluğun kendi adına satın alınması için vekâletname gönderdi ona. Bunu Anya için yaptı. Eminim,Tanrı yardım edecek, yurtluğu dayım satın alacaktır.

L. ANDREYEVNA - Yaroslavlı'daki nine yurtluğun kendi adına satın alınması için topu topu on beş bin ruble gönderdi, güvenmiyor bize -bu paraysa faizleri bile ödemeye yetmez. (Yüzünü elleriyle kapar.) Bugün yazgım belirlenecek, yazgım...

TROFİMOV (Varya 'ya takılır.) - Madame Lopahina!

VARYA (Öfkeli.) - Ebedi öğrenci! iki kere üniversiteden kovulduğu yetmemiş.

L. ANDREYEVNA - Niye kızılıyorsun Varya! Lopa-hin diye takılıyor sana, ne var bunda? Gönlün istiyorsa evlen Lopahin'le'. İyi, ilginç bir insan, istemiyorsa gönlün, evlenme. Kimse zorlamıyor seni iki

gözüm...

VARYA - Benim için ciddi bir iş bu anneciğim. Ne diye dosdoğru konuşmamalı, iyi bir insan, hoşlanıyorum ondan.

L. ANDREYEVNA - O zaman evlen onunla. Beklemenin anlamı ne!

VARYA - Anneciğim, ona evlenme önerisinde ben bulunacak değilim ya! İşte iki yıldır herkes ondan söz ediyor bana, o ise ya susuyor, ya işi alaya vuruyor. Anlıyorum. Zenginleşiyor git gide; işi başından aşkın, benimle uğraşmaya vakti yok. Biraz param olsa; çok değil yüz ruble

148

kadar bir şey, her şeyi bırakıp alıp başımı giderdim. Bir manastıra girerdim.

TROFİMOV - Kutsal güzellik!

VARYA (Tromifov 'a.) - Üniversite öğrencisinin akıllı olması gerekir! (Yumuşak bir tonla, ağlamaklı.) ne kadar çirkinleştiniz Petya, nasıl da yaşlandınız! (L. Andreyevna 'ya, sakın.) Fakat işsiz duramam ki ben anneciğim, her dakika bir şey yapmalıyım.

(Yağa girer.)

YAŞA (gülmesini güçlkle tutarak) - Yepihodov bilardo topunu kırdı!.. (Çıkar.)

VARYA - Yepihodov'un ne işi var burada? Bilardo oynamasına kim izin verdi onun? Bu insanları anlamıyorum... (Çıkar.)

L. ANDREYEVNA - Sataşmayın ona Petya, görüyorsunuz, zaten acılı.

TROFİMOV - O da üstüne görev olmayan işlere burnunu sokmasın. Bütün bir yaz, bana da Anya'ya da dirlik vermedi, aramızda aşk falan doğar korkusuyla. Ona ne? Zaten sözü bile edilemez böyle bir şeyin, bayağılıktan uzağım ben. Biz aşkın üstündeyiz!

L. ANDREYEVNA - Bense, galiba aşkın altındayım. (Şiddetli bir tedirginlikle.) Nerede bu Leonid? Çiftlik satıldı mı, satılmadı mı, Bir bilsem... Öyle mutsuzum ki, ne düşüneceğimi bilemiyorum artık; benliğim yitip gidiyor sanki... Şimdi bağrabilirim... Aptalca bir şey yapabilirim. Kurtarın beni Petya, Konuşun, bir şeyler anlatın.

TROFİMOV - Çiftlik bugün satılmış ya da satılmamış, hepsi bir değil mi? Bu iş çoktan bitmişti, geriye dönüş yok, yol kapandı. Sakin olun sevgili dost. Kendinizi

149

aldatmayın. Yaşamınızda hiç değilse bir kez olsun gerçeğin doğrudan doğruya gözlerinin içine bakın.

L. ANDREYEVNA - Hangi gerçeğin? Siz gerçeğin ve gerçek olmayanın nerede olduğunu görebiliyor musunuz? Bense yitirdim görme yeteneğimi, hiçbir şey göremiyorum. Siz bütün önemli sorunları gözüpekçe çözümlüyorsunuz, fakat söyleyin bana cancağzım, gençliğinizden ötürü değil mi bu; bu sorunların hiçbirinin size acı vermeyi-şinden ötürü değil değil mi? Gözüpekçe bakıyorsunuz ileriye doğru; fakat bunun nedeni orada korkunç bir şey görmeyisiniz, böyle bir şey beklemeyisiniz değil mi? Hayatın

genç gözlerinize henüz kapalı oluşu değil mi? Bizden daha dürüst, daha cesur, daha ciddi bir kişiliğiniz var... Fakat biraz derinliğine düşünün, azıcık yüce gönüllü olun da bağışlayın beni. Burada doğdum ben; babam, annem, dedem burada yaşıyorlardı... Seviyorum bu evi; vişne bahçesi olmadan kavrayamıyorum hayatımı. Satılması çok gerekiyorsa beni de onunla birlikte satın... (Sarılıp alnından öper Trofimov'u.) Oğlum burada boğuldu... (Ağlar.) Acıym bana, iyi doğru insan.

TROFİMOV - Acınızı tüm ruhumla paylaştığımı biliyorsunuz.

L. ANDREYEVNA - Fakat başka türlü, başka türlü söylemek gerek bunu... (Şalım alır; üstünden y ere bir telgraf düşer.) İçimde öyle bir ağırlık var ki bugün, anlayamazsınız. Burası çok gürültülü; her ses ruhumu irkiliyor, odama da kapanamıyorum, tek basımayken sessizlik korkunç. Beni suçlamayın Petya... Sizi aileden biri gibi severim. Anya'yı seve seve verirdim size, yemin ederim... Ama iki gözüm, okumak da gerek, okulunuzu bitirmelisiniz. Sizse

150

hiçbir şey yapmıyor, alınyazınızın elinde oradan oraya savrulup duruyorsunuz, tuhaf bir şey bu... öyle değil mi? Ha? Şu sakalınıza da bir şeyler yapmalı ki büyüsün azıcık... (Güler.) Gülünçsünüz!

TROFİMOV (Telgrafi yerden alarak.) - Yakışıklı olmak diye bir sorunum yok.

L. ANDREYEVNA - Telgraf Paris'ten. Her gün geliyor, dün, bugün. Bu yabancı adam hastalanmış yine, işleri yine tıkrında değil. Bağışlanmak diyor benden; oraya gideyim diye yalvarıyor. Paris'e gidip onun yanı başında olmam gerekirdi gerçekten de. Yüzünüz pek ciddi Petya; fakat ne yapabilirim cancağzım; hasta, yalnız, mutsuz biri, orada kim bakar ona, onu kim hata yapmaktan korur, ilaçlarını kim verir zamanında? Niye gizleyeyim, ne diye susayım, seviyorum onu, açık bir şey bu. Seviyorum, seviyorum. .. Boynumda bir taş bu, kendisiyle dibe doğru çekiyor beni... Fakat seviyorum bu taşı ben, onsuz yapamam. (Trfimov'un elini tutup sıkar) Kötü bir şey düşünmeyin Petya, hiçbir şey söylemeyin, konuşmayın...

TROFİMOV (Gözyaşları arasından.) - Tanrı aşkına bağışlayın açık sözlülüğümü, fakat bu adam soyup soğana çevirdi sizi!

L, ANDREYEVNA - Hayır, hayır, konuşmayın böyle... (Kulaklarını kapar.)

TROFİMOV - Fakat alçağın biri o, bunu sizden başka bilmeyen yok! Alçağın teki, beş para etmez bir alçak!.. L. ANDREYEVNA - (Ölçülü bir öfkeyle.) - Yirmi altı ya da yirmi yedi yaşındasınız, fakat hâlâ bir lise iki öğrencisi gibisiniz!

TROFİMOV - Varsın olsun!

151

L. ANDREYEVNA - Artık yetişkin bir erkek olmanız gerekiyor. Sizin yaşınızda seven insanları anlamak gerekir. İnsanın bu yaşta kendisinin de sevmesi, âşık olması gerekir! (Kızgın.) Evet, evet, pek öyle "temiz" filan da değilsiniz siz. Bir temizlik hastasımanız, hepsi bu. Gülünç bir ucubesiniz, ucube...

TROFİMOV (Dehşet içinde.) - Neler söylüyor!

L. ANDREYEVNA - "Ben aşkın üstündeyim!" Siz aşkın üstünde filan değilsiniz . Firs'in pek güzel söylediği gibi beceriksizin tekisiniz. Sizin yaşınızda bir insanın sevgilisinin olmaması!..

TROFİMOV (Dehşet içinde.) - Korkunç! Neler söylüyor! (Başı elleri arasında hızla salona doğru gider.)
Aramızda her şey bitti! (Sofaya çıkar.)

L. ANDREYEVNA - (Arkasından bağırır.) - Petya, durun! Gülünç adam, şaka yaptım sizinle! Petya!

(Sofadan, birinin merdivenlerde hızlı hızlı yürüdüğü, sonra gürültüyle aşağı yuvarlandığı işitilir. Anya ve Var-ya bağırırlar. Fakat hemen arkasından gülüşme sesleri gelir.)

Ne oluyor orada?

(Anya koşarak girer.)

ANYA (Gülerek.) - Petya merdivenden yuvarlandı! (Koşarak çıkar.)

L. ANDREYEVNA -Ne antika adam şu Petya...

(İstasyon Şefi salonun ortasında durmuş, A. Tolstoy 'un "Günahkâr Kadın"ı okumakta, çevresindekiler dinlemektedirler. Fakat henüz birkaç dize okuyabilmişken, sofadan vals müziği işitilir; okuma kesilir. Herkes dansa başlar. Trofimov, Anya, Varya sofadan içeri girerler.)

152

L. ANDREYEVNA - Peki Petya, peki... Kötü bir niyetim yoktu... Özür dilerim... Hadi dans edelim...
(Petya 'yla dans ederler.)

(Anya ve Varya dans etmektedirler. Fırs girer. Değneğini yandaki kapının yakınına koyar. Yaşa da konuk odasına gelmiş, dansı izlemektedir.) YAŞA-Nasılsm dede?

FİRS - Keyfim yok. Eskiden balolarımızda generaller, baronlar, amiraller dans ederdi. Şimdiyse posta memuruyla istasyon şefine çağrı çıkarışımız yetmiyormuş gibi, bir de gönülsüz geliyorlar. Bir şeyler oldu bana, güçten düştüm. Rahmetli efendim, büyükbaba, her hastalığı mühür mumu tozuyla tedavi ederdi. Yirmi yıldır, hatta daha da fazla, bu tozdan alıyorum, belki de yaşamamın nedeni bu.

YAŞA - Kafa ütüledin artık dede. (Esner.) Tez elden nallan dersen iyi olacak.

FİRS - Eh, seni beceriksiz seni. (Homurdanır.) (Trofimov ve L. Andreyevna salonda, sonra konuk odasında dans ederler.)

L. ANDREYEVNA-MercL. Oturacağım ben... (Oturur.) Yoruldum. (Anya girer.)

ANYA (Heyecanlı.) - Az önce mutfakta birinin söylediğine göre, Vişne bahçesi satılmış bugün, L. ANDREYEVNA - Kime satılmış? ANYA - Kime olduğunu söylemedi. Zaten çıkıp gitti sonra. (Trofimov 'la dans ederek salona girerler.)

YAŞA - Moruğun biriydi bunu söyleyen. Yabancı. FİRS - Leonid Andreyiç hâlâ gelmedi. Paltosu da inceydi; dömi-sezon, üşütecek. Ne olacak toy gençlik işte!

153

L. ANDREYEVNA - Şimdi düşüp öleceğim. Yaşa, gidip öğrenin, kime satılmış.

YAŞA - Herif çoktan gitti, moruğun tekiydi. (Güler.)

L. ANDREYEVNA (Yumuşak bir kederle.): Niye gülüyorsunuz? Keyfinizin sebebi nedir?

YAŞA - Yepihodov çok gülünç. Boş kafanın teki. Yirmi iki musibet.

L. ANDREYEVNA - Firs çiftlik satılırsa eğer, sen nereye gidersin?

FİRS - Nereye emrederseniz oraya giderim.

L. ANDREYEVNA - Yüzün niye böyle? İyi değil misin? Gidip yatsan iyi olur...

FİRS - Evet... (Alaylı.) Ben gidip yatarsam burada kim servis yapar, işleri kim yoluna koyar. Bütün evde bir ben varım.

YAŞA (L. Andreyevna'ya.) - Lubov Andreyevna! Dinlemek lütfunda bulunursanız, bir dileğim var sizden! Eğer yine Paris'e gidecek olursanız, yalvarırım size, beni de alın. Burada kalmamın bilakis hiçbir olanağı yok. (Çevresine bahnır, alçak sesle.) Söylemeye ne gerek, kendiniz görüyorsunuz, ülke cahil, halk ahlaksız, can sıkıntısından başka bir şey yok, mutfakta doğru dürüst karın doymuyor, buradaysa ipe sapa gelmez şeyler homurdanarak Firs dolanıp duruyor. Beni de birlikte alın, ne olur!

(Pişçik girer.)

PİŞÇİK - Bir valsçik lütfeder miydiniz, güzeller güzeli... (L. Andreyevna onunla gider.) Büyüleyici dilber, ne pahasına olursa olsun bir yüz seksen rublecik koparacağım sizden... Koparacağım... (Dans eder.) Yüz seksen rublecik...

154

(Salona geçerler.)

YAŞA (Sessizce bir ezgi mırıldanır.) - "Ruhumdaki hicranı anlayacak mısın?"

(Salonda başında gri bir silindir şapka, damalı pan-talonlu biri, kollarını sallayarak sıçramaktadır. Bağırtilar: -Bravo Şarlotta İvanovna.)

DUNYAŞA (Pudralanmak için durmuştur.) - Küçük hanım dans etmemi emrediyor. Kavalye çok, dam azmış. Benimse başım dönüyor dans ederken, yüreğim çarpıyor. Firs Nikolayeviç, az önce posta memuru öyle bir şey dedi ki bana, soluğum tıkanacak gibi oldu. (Müzik kesilir.) FİRS-Ne dedi?

DUNYAŞA - Siz, dedi; bir çiçek gibisiniz. YAŞA (Esner.) - Cehalet... (Çıkar.) DUNYAŞA - Bir çiçek gibi. Öyle duygulu bir kızım ki ben, tatlı sözleri korkunç seviyorum. FİRS - Fazla sürtüyorsunuz. (Yepihodov girer.)

YEPİHODOV - Avdotya Fedorovna, karşınızda görmek istemiyorsunuz beni... tıpkı bir böcekmişim gibi. (İçi-, ni çeker.) Eh, yaşam!

DUNYAŞA - Ne istiyorsunuz? YEPİHODOV - Hiç kuşku yok ki, siz de haklı olabilirsiniz, (içini çeker.) Fakat görüş açısından bakılacak olursa, siz -böyle konuşma hakkını kendimde görüyorum- beni tümüyle bir ruh durumuna soktunuz. Ben kendi talihimi biliyorum, her gün bir musibet geliyor başıma; buna da

çoktan alışkırım, öyle ki yazgıma gülümseyerek bakıyorum. Bana söz verdiniz, hatta ben...

155

DUNYAŞA - Rica ederim, sonra konuşalım, şimdi beni rahat bırakın. Şimdi ben hayal kuruyorum. (Yelpazesini sallar.)

YEPIHODOV - Her gün bir musibet geliyor başıma, ve ben, böyle konuşma hakkını kendimde görüyorum, gü-lümsemekle yetiniyorum, hatta gülüyorum.

(Varya salondan girer.)

VARYA - Hâlâ gitmedin öyle mi, Semyon? Gerçekten, ne saygısız adamsın sen! (Dunyaşa 'ya.) Sen git buradan Dunyaşa. (Yepihodov'a.) Ya bilardo oynayıp istekayı kırıyor, ya konukmuş gibi konuk odasında dolaşıyorsun.

YEPIHODOV - Bana ceza vermeye, izninizle, hakkınız yok!

VARYA - Sana ceza vermiyorum, konuşuyorum sadece. Biliyor musun, yerinde durduğun yok, iş yaptığın hiç yok. Seni muhasebeci tuttuk, ama niye? belli değil.

YEPIHODOV (Onuru kırılmış.) - Çalışır mıyım, gezer miyim, yer miyim, bilardo mu oynarım; bunları ancak, anlayan ve yaşlı insanlar yargılayabilir.

VARYA - Benimle böyle konuşmaya cüret mi ediyorsun ha! (Parlayarak!) Böyle konuşmaya cüret ediyorsun, ha! Demek ben hiçbir şeyden anlamıyorum ha! Defol bur-dan! Hemen!

YEPIHODOV (Korkmuş.) - Daha nazik olmanızı rica ederim.

VARYA (Öfkeden kendini yitirerek.) -Hemen defol buradan! Defol!

(Yepihodov kapıya doğru gider, Varya da arkasından.)

Yirmi iki musibet seni! Bir daha görünme buralarda! Gözüm görmesin seni!

156

(Yepihodov çıkar. Kapının arkasından sesi işitilir "Si-, zi şikâyet edeceğim.")

VARYA - Geri geliyorsun öyle mi? (Firs 'in kapının yanına bıraktığı sopayı alır.) Geliyorsun ha? Geliyorsun? Şimdi seni... (Sopayı sallar. Bu sırada Lopahin girer; fakat sopa değmemiştir ona.)

LOPAHİN - Naçiz teşekkürler...

VARYA (Kızgın ve alaycı.) - Özür dilerim!

LOPAHİN - Bir şey değil efendim. Hoş kabulünüz için candan teşekkürler.

VARYA - Teşekküre değmez. (Uzaklaşır, sonra Lopahin 'e bakar ve yumuşakça sorar.) Bir yanınızı incitmedim

ya?

LOPAHİN - Hayır, hiçbir şey olmadı. İri bir şişlik olacak sadece. (Salonda sesler: "Lopahin geldi! Yermolay

Alekseyiç!")

PİŞÇİK - Şükür kavuşturana, şükür görüştürene... (Lopahin 'le öpüşürler.) Konyak kokuyorsun sevgili dost, iki gözüm. Biz de burada eğleniyoruz.

(Lubov Andreyevna girer.)

L. ANDREYEVNA - Siz misiniz Yermolay Alekseyiç? Neden geciktiniz bu kadar? Leonid nerede?

LOPAHİN - Leonid Andreyiç benimle geldi, şimdi geliyor...

L. ANDREYEVNA (Heyecanlı) - Ee, ne oldu? Yapıldı mı açık artırma? Söyleyin, durmayın!

LOPAHİN (Utangaç bir tavırla sevincini belli etmemeye çalışarak.) Açık artırma saat dörtte sona erdi... Treni kaçırdık, dokuz buçuğa kadar beklemek zorunda kaldık. (Güçlkle soluk alarak.) Uf! Başım dönüyor biraz...

157

(Gayev girer. Sağ elinde öteberi vardır; sol eliyle gözyaşlarını kurular.)

L. ANDREYEVNA - Lenya ne oldu? Lenya, anlat! (Sabırsız, gözyaşları içinde.) Hadi, Tanrı aşkına...

GAYEV (Yanıt yerine elini sallar; ağlayarak, Firs 'e.) - Al şunları... Ançuez, Kerç ringası... Bugün ağzıma lokma koymadım... Ne kadar acı çektim!

(Bilardo salonuna açılan kapı açıktır; topların birbirine vuruşu ve Yaşa 'nın sesi işitilir: "Yedi ve on sekiz " Gayev 'in yüzündeki anlatım değişir, artık ağlamamaktadır.) GAYEV (Devamla.) - Korkunç yorulduğum. Firs, yardım et bana, üstümü değiştireyim. (Salondan geçerek kendi odasına gider. Firs de arkasından.)

PİŞÇİK - Açık artırma ne oldu, anlatsana yahu! L. ANDREYEVNA - Vişne bahçesi satıldı mı? LOPAHİN - Satıldı. L. ANDREYEVNA - Kim aldı? LOPAHİN - Ben. (Bir sessizlik.)

(L. Andreyevna ezilmiştir. Koltuğa ve masaya tutun-masa düşecektir. Varya belinden anahtarları çıkarır, yere, konuk odasının ortasına fırlatır, çıkar.)

LOPAHİN (Devamla.) - Ben satın aldım. Durun baylar, rica ederim, başım dönüyor, konuşamıyorum... (Güler.) Mezata gittik, baktık. Deriganov gelmiş bile. Leonid And-reyic'te sadece bir on beş bin vardı. Deriganov borcun üstüne hemen bir otuz bin sürdü. Baktım iş böyle, sen misin, kırk bin dedim, o kırk beşe yükseltti. Ben elli beşe. O, uzun sözün kısası, beş beş yükseltiyor, ben on on... Eh, sonun-

158

da bende kaldı. Borcun üstüne doksan bin verdim, bende kaldı. Vişne bahçesi artık benim. Benim! (Kahkahalarla güler.) Tanrım, Tanrım, vişne bahçesi artık benim oldu! Konuşun, sarhoşsun deyin bana, aklın başında değil, gördüklerin hep düş deyin... (Tepinir.) Üstüme gülmeyin! Babamla dedem

mezarlarından başlarını kaldırıp da olup biteni görselerdi, o sümsük, yan cahil Yermolayların, kışın çıplak ayakla seyirten Yermolay'ın, dünyada bir eşi daha bulunmayan çiftliği satın aldığı görselerdi... Dedemle babamın köle olduğu, mutfağına bile giremedikleri çiftliği satın aldım. Uykudayım. Bu gördüklerim, düş, hayal... Bilinmezliğin karanlığıyla kaplı imgelemin bir oyunu bu... (Anahtarları y erden alır; sevgiyle gülümseyerek.) Anahtarları fırlatıp attı, artık buranın sahibi olmadığını göstermek istiyor... (Anahtarları şingirdatır.) Eh, hepsi bir. (Orkestranın akord sesleri işitilir.) LOPAHİN (Devamla.) - Hey, müzikçiler, çalın, dinlemek istiyorum sizi! Gelin de, görün Yermolay Lopa-hin'ü baltayı kaptığı gibi vişne bahçesine nasıl dalacağını, ağaçlarını nasıl birbiri ardına devireceğini. Yazlıklar kuracağız. Torunlarımızla onların torunları yeni bir yaşam görecekler burada... Müzik, haydi, çal!

(Müzik çalar. L. Andreyevna, bir sandalyeye yığılmış, acı acı ağlamaktadır.)

LOPAHİN (Devamla sitem eder.) -Neden, neden dinlemediniz beni? Zavalıcağım benim, iyi yürekliğim, iş işten geçti artık. (Gözyaşları içinde.) Oh, tüm bunlar geçseydi bir an önce, şu kırık dökük, mutsuz yaşamımız bir yoluna girseydi...

159

PİŞÇİK (Lopahin 'in koluna girerek.) - Ağlıyor. Biz salona geçelim, yalnız kalsın biraz... Gidelim... (Çekip salona doğru götürür Lopahin 'i.)

LOPAHİN - Müzik, canlı çal! Her şey istediğim gibi olmalı! (Ironik.) Yeni efendi geliyor, vişne bahçesinin sahibi. (Küçük bir masaya çarpar, kolu şamdana çarpar, şamdan düşecek gibi sallanır.) Her şeyin karşılığını ödeyebilirim! (Pişçik 'le çıkar.)

(Salonda ve konuk odasında, oturduğıyere büzülmüş acı acı ağlayan Lubov Andreyevna 'dan başka kimse yoktur. Müzik usul usul çalmaktadır. Anya ile Trofimov hızla girerler. Anya annesine yaklaşır, önünde diz çöker. Trofimov salon kapısında kalır.)

ANYA - Anne!.. Anne, ağlıyor musun? Canım, iyi yürekli, sevgili annem, güzel anneciğim, seviyorum seni... Tanrı seni korusun... Vişne bahçesi satıldı, yok artık, bu gerçek, gerçek, ama ağlama, ağlama anneciğim, önümüzde bütün bir yaşam var daha, senin iyi, temiz ruhun var... Gidelim birlikte, gidelim sevgili anneciğim, gidelim buradan!.. Yeni bir bahçe kurarız, bundan daha görkemlisini; göreceksin, göreceksin bak, sessiz, derin bir sevinç dolacak içine akşam güneşi gibi, gülümseyeceksin o zaman, yüzün gülecek... Gidelim haydi! Gidelim!..

PERDE

160

DÖRDÜNCÜ PERDE

Dekor birinci bölümdeki gibi. Pencerelerden perdeler çıkarılmış, duvarlardan tablolar indirilmiştir. Kalan birkaç parça mobilya, satılmak üzere gibi bir kö- ' şey e yığılmıştır. Bir boşluk duygusu. Dışarıya açılan kapının yanında ve sahnenin derinliklerinde, bavullar, denkler, vb. Soldaki kapı açıktır. Buradan Varya ve Anya 'nın sesleri gelmektedir. Lopahin ayakta beklemekte, Yaşa üstünde dolu şampanya kadehleri bulunan bir tepsi tutmaktadır. Sofada Yepihodov bir sandık bağlamaktadır. Sahne gerisi derinliğinde bir uğultu. Bunlar vedalaşmaya gelen köylülerdir. Gayev 'in sesi: "Teşekkürler kardeşler, teşekkürler sizlere...."

YAŞA - Basit halk vedalaşmaya gelmiş. Şöyle bir düşüncem var Yemolay Alekseyiç, ne dersiniz;

diyorum ki halkın kendisi iyi ama düşüncesi kıt.

(Uğultu diner. L. Andreyevna ve Gayev sofadan girerler. L. Andreyevna ağlamamaktadır, fakat solgundur ve yüzü ağlayacakmış gibi titremektedir; konuşamaz.)

GAYEV - Para kesesini çıkarıp verdin onlara Luba. Olmaz böyle! Olmaz!

L. ANDREYEVNA - Başka türlü yapamazdım. Yapamazdım başka türlü.

(Uzaklaşırlar.)

LOPAHİN (Kapıya doğru, arkalarından.) - Lütfen, çok rica ediyorum. Bir veda kadehçığı. Kentten getirmeyi akıl edemedim ama, istasyon büfesinde bir şişecik bula-

161

bildim. Lütfen. (Bir sessizlikten sonra) Ne yapalım baylar! istemiyorsanız istemeyin. (Kapıdan uzaklaşır.) Bilsem hiç satın almazdım. Eh, ben de içmem. (Yaşa tepsiyi özenle masaya koyar.) iç Yaşa, sen iç bari.

YAŞA - Gidenlerin sağlığına! Sizin de sağlığınıza! (içer.) Bu şampanya hakiki değil, sizi temin ederim.

LOPAHİN - Şişesi sekiz ruble. (Bir sessizlikten sonra.) Allah belasını versin, ne soğuk burası. .

YAŞA - Bugün soba yanmadı. Nasıl olsa gidiyoruz. (Güler.)

LOPAHİN - Niye gülüyorsun? YAŞA - Sevinçten.

LOPAHİN - Ekim ayındayız ya, hava güneşli, dingin, sanki yaz gibi. Yapı işleri için çok elverişli bir hava. (Saate, sonra kapıya bakar.) Baylar, trene kırk beş dakika kaldığından haberiniz var mı? Demek yirmi dakika sonra istasyona hareket etmelisiniz. Elinizi çabuk tutun. (Trofimov sırtında paltoyla avludan gelir.)

TROFİMOV - Sanırım artık gitme zamanı. Atlar koşuldu. Şeytan bilir, kaloşlarım nerede. Yitirdim onları. (Kapıya doğru.) Anya, kaloşlarım yok. Bulamıyorum.

LOPAHİN - Benim de Harkov'a gitmem gerek. Sizinle aynı trende olacağız. Bütün kış Harkov'da kalacağım. Burada çene çalıp durduk, işsizlikten imanım gevredi. İşsiz kalamam ben, işsiz kalınca, ne yapacağımı, ellerimi nereye koyacağımı bilemiyorum. Sanki yabancı ülkeden gelmiş insanlar gibi, tuhaf tuhaf çene çalıp duruyorsunuz.

TROFİMOV - Gidiyoruz işte, siz de yeniden yararlı işlerinize girişirsiniz.

162

LOPAHİN - Bir kadeh şampanya yuvarlasana.

TROFİMOV - İstemem.

LOPAHİN - Demek yolculuk Moskova'ya şimdi.

TROFİMOV - Evet, onları kente kadar geçirecek, sonra da yarın kendim Moskova'ya gideceğim.

LOPAHİN - Öyle... Şimdi profesörler ders vermiyor, hepsi senin gelmeni bekliyorlardır!

TROFİMOV - Seni ilgilendirmez.

LOPAHİN - Kaç yıldır okuyorsun üniversitede?

TROFİMOV - Daha yeni bir şeyler bulsana. Bu hem eskidi, hem de kabak tadı verdi. (Kaloşlarını aramaktadır.) Biliyor musun, belki de bir daha artık hiç görüşmeyeceğiz; ayrılmadan önce izin ver de bir öğüt vereyim sana: Kollarını sallama!.. Geniş el kol hareketleri yapmak alışkanlığından vazgeç. Şimdi şu yazlık kurmak, yazlıkçıların zamanla yeni çiftçiler olacağı filan gibi hesapların var ya, bunlar da geniş el kol hareketleri yapmaktır aslında... Fakat yine de severim seni. İnce, zarif parmakların var, tıpkı bir sanatçının gibi, ince, zarif bir ruhun var...

LOPAHİN (Onu kucaklar.) - Elveda cancağızım. Her şey için teşekkürler. İhtiyacın olur. Yol için para vereyim sana.

TROFİMOV - Ne yapayım parayı? İhtiyacım yok.

LOPAHİN - Yahu paranız yok, biliyorum.

TROFİMOV - Teşekkür ederim, çeviri yapıp kazandım. İşte buradalar, cebimde. (Kaygılı.) Kaloşlarım yok oldu!

VARYA (Öteki odadan.) - Alın şu pisliklerinizi! (Sahneye bir çift lastik çizme fırlatılır.)

163

TROFİMOV - Ne diye öfkeleniyorsun Varya? Hım-mm... Bunlar benim kaloşlarım değil.

LOPAHİN - ilkbaharda bin dönümlük haşhaş ekmiştim, şimdi kırk bin pangnot temiz para kazandım. Haşhaşlarım çiçek açtığında görülecek şeydi. Yani, demek istediğim, kırk bin papel temiz para kazanmış bulunmaktayım. Bu bakımdan sana borç verebilirim. Ne diye burun kıvrıyorsun? Köylüyüm, onun için değil mi?

TROFİMOV - Senin baban köylüymüş, benimki eczacıydı, ve bütün bunlardan kesinlikle hiçbir şey çıkmaz. (Lopahin, kağıt paralar çıkarır cebinden.) Bırak, bırak... istersen iki yüz bin ver, almam. Ben özgür bir insanım, ister varlıklı, ister yoksul olun, sizlerin hepinizin değer verdiğiniz şeylerin benim gözümde havada uçan bir tüy kadar değeri yoktur. Sizler olmadan da yaparım ben, umurumda değilsiniz. Güçlü ve gururluyumdur ben. insanlık yüce bir gerçeğe, yüce bir mutluluğa doğru gidiyor... Dünyada elde edilebilecek en yüce gerçeğe ve en yüce mutluluğa doğru gidiyor insanlık... Ve ben ön saflarımdayım bu gidişin!

LOPAHİN - Varabilecek misin?

TROFİMOV - Varacağım. (Bir sessizlikten sonra.) Varacağım, ya da başkalarına yol göstereceğim, nasıl varılacağını öğreteceğim onlara.

(Uzaktan ağaçlara inen balta sesi gelir.)

LOPAHİN - Eh, hadi kal sağlıcakla cancağızım. Gitme vakti geldi. Birbirimize burun kıvrıp duruyoruz ya, öte yandan yaşam durmaksızın akıp gidiyor. Uzun süre aklıma yorgunluk getirmeden çalışıp didindiğimde, düşünce-

164

lerim kuş gibi hafifler, mutlu olurum ve neden var olduğumu biliyormuşum gibi gelir bana da. Dostum, şu Rusya'da, ne için var oldukları belirsiz ne kadar çok insan olduğunu bilir misin? Eh, neyse, konumuz bu değil. Leonid Andreyev'in bir bankada iş bulduğunu, yılda altı bin ruble alacağını söylüyorlar. Gel gör ki yerinde oturtamazsın, çok tembel...

ANYA (Kapıdan.) - Annem, biz daha buradayken, ağaçların kesilmemesini rica ediyor.

TROFİMOV - Gerçekten de, insan birazcık olsun düşünmez mi... (Sofadan dışarı çıkar.)

LOPAHİN - Hemen durdurayım, hemen... Öyle ya, doğru. (Onun ardı sıra çıkar.)

ANYA - Firs'i hastaneye götürdüler mi? YAŞA - Sabahleyin söyledim. Sanırım götürdüler. ANYA (Salondan geçmekte olan Yepihodov'a.) -Semyon Panteleyiç, bir soruşturun bakalım, Firs'i hastaneye götürmüşler mi?

YAŞA (İncinmiş.) - Sabahleyin Yegor'a söyledim. On kere sormanın ne anlamı var!

YEPİHODOV - Kadim ihtiyar Firs'in kesin kanımca artık onarılmaya gereksinimi yok, dedelerinin yanına gitmesi gerekiyor. Ve ben onu ancak kıskanabilirim. (Bavulu, içinde şapkaların bulunduğu karton bir kutunun üstüne koyar, kutu ezilir.) Buyurun, tabii! Biliyordum zaten. (Çıkar.)

YAŞA - Yirmi iki musibet... VARYA (Kapının arkasından.) - Firs'i hastaneye götürmüşler mi?

165

ANYA - Götürmüşler.

VARYA - Ne diye doktora mektup yazılmadı?

ANYA - Arkadan yazarız... (Çıkar.)

VARYA (Yandaki odadan.) - Yaşa nerede? Söyleyin annesi gelmiş, vedalaşmak istiyor onunla.

YAŞA (Elini sallar.) - insanı çileden çıkarmaktan başka bir şey bilmezler.

(Eşyaların yanında bir şeylerle uğraşıp duran Dun-yaşa, Yaşa yalnız kalınca yaklaşır ona.)

DUNYAŞA - Bir kerecik olsun yüzüme baksaydınız Yaşa. Gidiyorsunuz, bırakıyorsunuz beni... (Ağlayarak boynuna atılır.)

YAŞA - Ne var ağlayacak? (Şampanya içer.) Altı gün sonra yine Paris 'te olacağım. Yarı eksprese atladığımız gibi ver elini Paris. İnanasım gelmiyor. Yive la France! Buraları bana göre değil, yaşayamıyorum... elimde değil!... Cehaleti gördüm, benden pas... (Şampanya içer.) Ne var ağlayacak? Edepli davranın, o zaman ağlamazsınız.

DUNYAŞA (Pudralanır, aynaya bakarak.)-Paris'ten mektup yazın. Yaşa, sizi seviyordum, nasıl da seviyordum Yaşa! Ben narin bir yaratığım Yaşa!

YAŞA - Gelen var. (Bavulların yanında bir şeyler yapar, usuldan bir ezgi mırıldanır.)

(L. Andreyevna, Gayev, Anya ve Şarlotta İvanovna girerler.)

GAYEV - Gitmeliyiz artık. Çok az zaman kaldı. (Yaşa 'ya bakarak.) Kimden geliyor bu ringa balığı kokusu?

L. ANDREYEVNA - On dakika sonra arabaya yerleşmiş olmalıyız... (Odaya göz atar.) Elveda sevgili evim,

166

yaşlı dedecik. Kış geçecek, ilkbahar gelecek, ama sen olmayacaksın artık, yıkıyorlar seni. Bu duvarları ne kadar çok gördük! (Kızını hararetle öper.) Hazinem benim, ısl ıslsın, gözlerin iki elmas gibi parlıyor. Sevinçli misin? Çok

mu?

ANYA - Çok! Yeni bir yaşam başlıyor anne!

GAYEV (Neşeli.) - Gerçekten de şimdi her şey yolunda. Vişne bahçesinin satışına kadar hepimiz kaygılıydık, acı çekiyorduk; şimdi sorun kesinlikle geri dönülmezce çözümlenince, hepimiz yatıştık, hatta neşemiz yerine geldi... Ben banka görevlisiyim, finansçıyım şimdi... San top ortaya ve sen Luba, ne olursa olsun daha iyi görünüyorsun, bunda kuşku yok.

L. ANDREYEVNA - Evet. Sinirlerim daha iyi, bu gerçek. (Şapkasını ve mantosunu verirler.) Uykularım düzeldi. Eşyalarımı götürün Yaşa. Vaktidir. (Anya 'ya) Yavrucuğum, çok geçmeden görüşeceğiz... Paris'e gidiyorum. Yaroslavl'daki büyükannenin çiftliği satın almak için gönderdiği parayla yaşayacağım orada -yaşasın büyükanne- Bu para ise çok az bir zaman yetecek.

ANYA - Anneciğim, çabuk, çabuk döneceksin değil mi? Öyle değil mi? Ben hazırlanıp lise sınavını verecek, sonra çalışıp sana yardım edeceğim. Sonra anneciğim birlikte kitaplar okuyacağız, çok kitap okuyacağız; önümüzde yeni, olağanüstü güzellikte bir dünya açılacak... (Düş kurar.) Anne, çabuk dön...

L. ANDREYEVNA - Döneceğim, altın kızım benim. (Kızını kucaklar.)

(Lopahin girer, Şarlotta usuldan bir şarkı mırıldanmaktadır.)

167

GAYEV - Şarlotta mutlu. Şarkı söylüyor.

ŞARLOTTA (Kucağına kundaklanmış bebeğe benzeyen bir bohça alır.) - Yavrum benim, ninni ninni... (Bir bebek ağlaması işitilir: 'Inga... Inga,..') Sus, güzel yavrum benim, sevgili yavrum benim, ('Inga...' 'Inga...') Öyle acıyorum ki sana! (Bohçayı fırlatıp eski yerine atar.) Lütfen bir yer bulun bana. Böyle yapamam.

LOPAHİN - Buluruz Şarlotta İvanovna, kaygılanmayın.

GAYEV.- Herkes bizi bırakıyor. Varya gidiyor... Birden bire gereksizleştik.

ŞARLOTTA - Kentte yaşayacak bir yerim yok benim. Gitmeliyim. (Bir ezgi mırıldanır.) Hepsi bir...

(Pişçik girer.)

LOPAHİN - Doğanın şu mucizesine bakın!

PİŞÇİK (Soluk soluğa.) - Oy, durun bir soluk alayım... Öldüm bittim canım ciğerlerim... hele bir su verin...

GAYEV - Yine para istemeye geldiniz değil mi? En iyisi şuradan gideyim de ağzımdan kötü bir söz çıkmasın... (Çıkar.)

PİŞÇİK - Çoktandır geledim size... Güzeller güzeli... (Lopahin 'e.) Buradasın... Çok sevindim seni gördüğüme... Dahi adam... al... al şunu... (Lopahin 'e bir tomar para verir.) Dört yüz ruble... Sekiz yüz kırk da bana kalıyor.

LOPAHİN (Hiçbir şey anlamaksızın omuzlarını sil-ker.) - Düş gibi bir şey... Nereden buldun bu parayı alla-sen?

PİŞÇİK - Dur... çok sıcak... Olağanüstü bir olay. İngilizler geldiler, toprağımda beyaz bir çamur buldular...

168

(Lubov andrejevna'ya.) İşte, dört yüz de size... Güzeller güzeli... eşsiz kadın... (Paraları verir.) Geri kalanı sonra veririm. (Su içer.) Az önce trende bir delikanlı söyledi, sözüm ona, büyük filozofum bir damdan atlamayı öneriyor-muş... 'Atla' diyormuş, hepsi bu kadar. (Şaşkınlık içinde.) Tasavvur edebiliyor musunuz! Su!

LOPAHİN - Kim bu İngilizler yahu?

PİŞÇİK - Onlara o çamurun olduğu toprak parçasından kiraladım, yirmi dört yıllığına... Eh, kusura kalmayın, vaktim yok... daha ötelere gitmeliyim dört nala... Znoy-kov'a... Kardamonov'a uğrayacağım... Hepsine borcum var... (Suyu içer.) Haydi kalın sağlıcakla... Perşembe günü yine uğrarım.

L. ANDREYEVNA - Az sonra kente gidiyoruz biz, ben de yarı yurtdışına hareket ediyorum...

PİŞÇİK (Kaygılı) - Ne diye gidiyorsunuz kente? Ben de eşyalara... bavullara bakıyorum da... eh, ne yapmalı... (Ağlamaklı) Olsun... Çok akıllı insanlar şu İngilizler... Neyse kalın sağlıcakla... Tanrı yardımcınız olsun... Neyse... Şu dünyada herşeyin bir sonu var. (Lubov Andrejevna 'nın elini öper.) Bir gün benim de nallan dikiğim haberi... kulağıma kadar ulaştığında... bu adı anımsayın da... 'Dünya- . da bir Simeon-Pişçik vardı... Mekânı cennet olsun' deyin... Hava olağanüstü güzel... Evet... (Şiddetli bir tedirginlik içinde çıkar, fakat ansızın kapıdan dönüp seslenir.) Daşenka'nın sizlere selamı var! (Çıkar.)

L. ANDREYEVNA - Şimdi gidebiliriz artık. İki kaygıyla ayrılıyorum buradan. Birincisi: Firs'i hasta bırakıp gitmemiz. (Saatine bakar.) Daha beş dakikamız var.

169

ANYA - Anne, Firs'i hastaneye götürdüler bile. Yaşa götürdü sabahleyin.

L. ANDREYEVNA - İkinci kaygım: Varya. Sabahları erkenden kalkıp çalışmaya alıştı, şimdi işsiz güçsüz, sudan çıkmış balığa dönecek. Zayıfladı, sararıp soldu, ağlayıp duruyor zavalılık... (Bir sessizlikten sonra.) Yermo-lay Alekseyiç, çok iyi bilirsiniz ki onu sizinle evlendirmek hayalimdi... Herkes bir an meselesi olarak görüyordu evlenmenizi. (Anya 'ya bir şey fısıldar, Anya Şarlotta 'ya başıyla bir işaret yapar; ikisi de çıkarlar.) Seviyor sizi, siz de ondan hoşlanıyorsunuz, ama bilmiyorum, bilmiyorum neden kaçıyorsunuz birbirinizden. Anlamıyorum!

LOPAHÎN - Doğrusunu söylemek gerekirse, ben kendim de anlamıyorum bunu. Her şey bir tuhaf. Eğer zaman varsa hâlâ, işte ben şimdi hazırım... Bitirelim bu işi, hemen. Yoksa siz olmadan ben ona evlenme önerisinde bulunamayacağımı hissediyorum.

L. ANDREYEVNA - Harika. Bir dakikacık, hemen çağrayım onu.

LOPAHÎN - Bu arada şampanya da var. (Kadehlere bakarak.) Boşalmışlar, biri içip bitirmiş bile. (Yaşa öksü-rür.) Buna lap lap içip bitirmek derler...

L. ANDREYEVNA (Canlı.) - Çok güzel. Biz çıkalım... Yaşa, allez! Onu çağracağım şimdi... (Kapiya.) Varya her şeyi bırak, buraya gel. Çabuk! (Yaşa 'yla çıkar.)

LOPAHİN (Saate bakar.) - Evet...

(Susuş.)

(Kapıda ölçülü bir gülüş, fısıltılar; sonunda Varya girer.)

VARYA (Uzun süre eşyalara bakar.) - Tuhaf, bir türlü bulamıyorum.

LOPAHÎN - Ne arıyorsunuz?

VARYA - Kendim koydum ama nereye koyduğumu

unuttum. (Susuş.) LOPAHÎN - Siz şimdi nereye gidiyorsunuz Varvara

Mihaylovna?

VARYA - Ben mi? Ragulinler'e... Onların işlerine bakmam için anlaştık... Hani, yöneticilik mi diyorlar ne... LOPAHÎN - Şu Yaşneva'da oturanlar mı? Yetmiş kilometre uzakta. (Bir sessizlikten sonra.) işte, bu evdeki yaşam sona erdi.

VARYA (Eşyalara göz gezdirerek.) -Nerdebu... Yada, belki sandığa koymuşumdur... Evet, bu evde yaşam sona erdi... Artık hiç olmayacak...

LOPAHÎN - Ben de şimdi Harkov'a gidiyorum... aynı trenle. Çok da işim var. Buradaki işleri çevirmesi için Yepihodov'u tuttum. VARYA-İyi ya!

LOPAHÎN - Geçen yıl tam bu sırada kar yağıyordu, anımsıyorsanız eğer. Şimdiyse hava dingin, güneşli. Yalnız soğuk biraz... Eksi üç.

VARYA - Termometreye bakmadım... (Bir sessizlikten sonra.) Zaten bizim termometre kırıldı. (Sessizlik.)

(Avluda kapıya doğru bir ses: 'Yermoloy Alekseyiç!') LOPAHİN (Çoktandır bu sesi bekliyormuşçasına.) -Bir dakika! (Hızla çıkar.)

170

171

(Varya yere oturur. Başını giysi bohçalarına dayar, sessizce ağlar. Kapı açılır. Lubov Andreyevna usulca girer.)

L. ANDREYEVNA - Ne oldu? (Bir sessizlikten sonra.) Gidelim.

VARYA (Artık ağlamamaktadır. Gözlerini kurular.) -Evet zamanı geldi anneciğim. Ben Ragulinlere bugün yetişirim, yeter ki treni kaçırmayalım...

L. ANDREYEVNA (Kapıya.) - Anya, giyin!

(Anya girer; sonra Gayev, Şarlotta İvanovna. Ga-yev 'in sırtında, başlıklı kalın bir palto vardır. Hizmetçi kadınlar, arabacılar toplanır. Yepihodov eşyaların çevresinde telaştadır.)

L. ANDREYEVNA - Şimdi yola koyulalım. ANYA - Yola!

GAYEV - Dostlarım, sevgili, değerli dostlarım benim! Bu evi sonsuzca bırakırken, susabilir miyim, tutabilir miyim kendimi veda duygularımı dile getirmeden, şu anda ruhumu ve tüm benliğimi dolduran...

ANYA (Yalvarırcasına.) - Dayı!

VARYA - Dayıcığım, yapmayın!

GAYEV (Keyifsiz.) - Sarı top çift vuruşla ortaya... Susuyorum.

(Trofimov girer; sonra Lopahin.)

LOPAKİN - Yepihodov, paltom!

L. ANDREYEVNA - Bir dakikacık daha oturacağım. Sanki daha önce bu evin duvarlarını, tavanlarını hiç görmemiştim... Şimdi içime sindirecekmiş gibi bakıyorum onlara, sınırsız bir sevgiyle...

172

GAYEV - Anımsıyorum da, altı yaşındaydım, bir paskalya günü pencereye oturmuş bakıyordum, babam kiliseden dönüyor...

L. ANDREYEVNA - Bütün eşyalar toplandı mı?

LOPAHİN - Sanırım hepsi. (Paltosunu giyerken, Yepihodov 'a.) Yepihodov gözünü dört aç, her şey yolunda gitsin.

YEPİHODOV (Kısık bir sesle.) - Siz gönlünüzü ferah tutun Yermolay Alekseyiç!

LOPAHİN - Sesine ne oldu?

(Anya 'nın sesi: "Anne!" Trofimov 'un sesi: "Haydi!")

L. ANDREYEVNA - Gidelim!..

(Çıkarlar.)

(Sahne boştur. Tüm kapıların kitlendiği, ardından arabaların hareket ettiği işitilir. Sessizlik. Bu sessizliğin ortasında ağaçlara inen baltanın boğuk sesi duyulur. Tek tek

174

ve hüzünlü. Ayak sesleri işitilir. Sağdaki kapıda Firs görünür. Her zamanki gibi ceket ve beyaz yelek vardır üzerinde. Ayaklarında terlikler. Hastadır.)

FÎRS (Kapıya yaklaşır; kapı koluna eliyle dokunur.) - Kitli. Gittiler... (Divana oturur.) Beni unuttular... Neyse... Burada otururum. Leonid Andreyiç kürkünü giymemiştir yine, paltoyla çıkmıştır... (Kaygıyla içini çeker.) Kabahat bende, bakmadım... Çiçeği burnunda gençlik! (Anlaşılması olanaksız bir şeyler homurdanır.) Yaşam geçip gitti, hiç yaşamamışım gibi. (Uzanır.) Yatayım. Gücün de kalmadı; hiçbir şeyin kalmadı, hiçbir şeyin... Eh, sen... beceriksiz!.. (Kımıldasız yatıp kalır.)

(Uzak bir ses, gökten gelir gibi, kopan bir telin, donan, kederli sesi işitilir. Sessizlik bastırır yeniden. Sadece uzaktan, bahçeden, ağaca inen baltanın sesi gelmektedir.)

PERDE

175